



T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMAR FARKINDALIK ÖLÇEĞİ EBEVEYN
FORMU: ÖLÇEK GELİŞTİRME VE UYGULAMA ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cahit BAYÇINAR

MALATYA-2024

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMAR FARKINDALIK ÖLÇEĞİ EBEVEYN
FORMU: ÖLÇEK GELİŞTİRME VE UYGULAMA ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cahit BAYÇINAR

Danışman: Doç. Dr. Serpil PEKDOĞAN

MALATYA-2024

KABUL ONAY FORMU
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

**ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMAR FARKINDALIK ÖLÇEĞİ EBEVEYN
FORMU: ÖLÇEK GELİŞTİRME VE UYGULAMA ÇALIŞMASI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

DANIŞMAN

Doç. Dr. Serpil PEKDOĞAN

HAZIRLAYAN

Cahit BAYÇINAR

Jürimiz tarafından 01/07/2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oybirliği** ile başarılı bulunarak Temel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı

İmza

1.Doç. Dr. Mehmet KANAK

.....

2.Doç. Dr. Serpil PEKDOĞAN

.....

3.Doç. Dr. Meltem YURTÇU

.....

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../20... tarih ve 20.../..... sayılı Kararıyla da uygun görülmüştür.

Doç. Dr. Eyüp İZCİ

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Doç. Dr. Serpil PEKDOĞAN'nın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu: Ölçek Geliştirme ve Uygulama Çalışması başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Cahit BAYÇINAR

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca güler yüzü ve samimiyetiyle bana yol gösteren, bilgi ve birikimiyle beni yönlendiren ve ihtiyaç duyduğum her anda sorularımı cevapsız bırakmayan saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Serpil PEKDOĞAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, tez sürecimde sürekli beni motive eden ve akademik çalışmalarımı tamamlamam için destekleyen yol arkadaşım Berrin BAYÇINAR'a da çok teşekkür ederim.

Son olarak, yüksek lisans eğitimim sürecinde hayatımıza dahil olan ve sonrasında yaramazlıklarıyla bizi neşelendiren oğlum Robin'e de teşekkürlerimi iletmek isterim.

Cahit BAYÇINAR

ÖZET

ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMAR FARKINDALIK ÖLÇEĞİ EBEVEYN FORMU: ÖLÇEK GELİŞTİRME VE UYGULAMA ÇALIŞMASI

BAYÇINAR, Cahit

Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Serpil PEKDOĞAN
Mayıs, 2024, XIV+ 106

Araştırmada 3-6 yaş aralığında çocuğu olan ve çocukları anaokuluna devam eden ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismar farkındalık düzeylerini belirlemek ve bu konuda farkındalık yaratmak amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2023-2024 eğitim öğretim yılında Batman İl merkezinde çocuğu okul öncesi eğitime devam eden ebeveynler oluşturmuştur. Araştırmada katılımcılara ilişkin genel bilgileri toplamak için “Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismar farkındalık düzeylerini belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen ve geçerlilik-güvenirlilik çalışması yapılan “Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu” kullanılmıştır. “Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formunun” geliştirilmesinde ilk olarak yapının boyutları ortaya çıkarmak için açımlayıcı faktör analizi (AFA) kullanılmıştır. Daha sonra ise yapının geçerliğini sağlamak ve yapıyı doğrulamak için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi için 440 kişilik bir örneklem, doğrulayıcı faktör analizi için ise 400 kişilik bir örneklem kullanılmıştır. Son olarak demografik değişkenleri incelemek için ise 418 kişilik bir örneklem araştırmada kullanılmıştır. Maddelerin birbirleri ile örtüşüp örtüşmediği ve teklik ya da çoklu bağlantılılık problemi olup olmadığının belirlenmesi için korelasyonlar incelenmiştir. Maddeler arası korelasyonlar 0,90 altı olduğundan çoklu bağlantılılık olmadığı sonucu gözlemlenmiştir. (Kaiser-Meyer-Olkin) KMO değeri örneklemin yeterliği için incelenmiştir. 15 madde için ortalama KMO değeri 0,794 olarak elde edilmiştir. Dolayısı ile örneklem yeterli olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca yapının faktörlenebilirliğinin incelenmesi için Bartlett testi sonuçları incelenmiştir. Bartlett testi sonucunda elde edilen değer $\chi^2(105) = 1428.86$, $p < .001$ olarak elde edilmiş olup bu değer anlamlı olduğu dolayısıyla yapının

ölçeklenebilir bir yapı olduğu ortaya çıkmıştır. Yapı geçerliğine ait uyum istatistiklerine baktığımızda ise yapılan analizler sonucunda farklı tüm uyum indeksleri ele alınmıştır ve bu uyum indekslerinden X^2/SD değerinin 3 ten küçük, RMSEA ve SRMR değerinin 0,08 den küçük, GFI indeksinin 0,90 dan büyük olması mükemmel uyum olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenirliği incelendiğinde ise minimum test yarılama güvenirliğine göre dahi en düşük güvenirlik katsayısı 0.702 olarak elde edilmiş olup istismar gibi hassas bir konunun ölçülmesinde kullanılabilecek bir ölçek olduğu anlaşılmıştır. 49 maddeden oluşan “Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu” yapılan analizler sonucunda 15 madde 3 boyut ve 1 modifikasyondan oluşan geçerli ve güvenilir bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Demografik Bilgi Formunda yer alan değişkenlere göre yapılan analizler sonucunda çocuk ihmal ve istismarı gibi önemli ve hassas bir konuda ebeveynlere, eğitimcilere ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: çocuk ihmal, çocuk istismarı, ölçek geliştirme.

ABSTRACT

CHILD NEGLECT AND ABUSE AWARENESS SCALE PARENTAL FORM: SCALE DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION STUDY

BAYÇINAR, Cahit

M.S., İnönü University, Institute of Educational Sciences
Department of Basic Education

Advisor: Doç. Dr. Serpil PEKDOĞAN
May, 2024, XIV+ 106

The aim of the study was to determine the child neglect and abuse awareness levels of parents who have children between the ages of 3-6 and whose children attend kindergarten and to raise awareness on this issue. The sample of the research consisted of parents who had children in kindergarten in Batman city center in the 2023-2024 academic year. "Demographic Information Form" was used to collect general information about the participants in the study. To determine the parents' child neglect and abuse awareness levels, the "Child Neglect and Abuse Awareness Scale Parent Form", which was developed and whose validity-reliability study was conducted by the researcher, was used. In the development of the Child Neglect and Abuse Awareness Scale Parent Form, exploratory factor analysis (EFA) was first used to reveal the dimensions of the structure. Then, confirmatory factor analysis (CFA) was used to ensure the validity of the structure and verify the structure. A sample of 440 people was used for exploratory factor analysis and a sample of 400 people was used for confirmatory factor analysis. Finally, 418 data sets were used in the research to examine demographic variables. Correlations were examined to see whether the items overlapped with each other and whether there was a problem of uniqueness or multicollinearity. Since the inter-item correlations were below 0.90, it was observed that there was no multicollinearity. (Kaiser-Meyer-Olkin) KMO value was examined for the adequacy of the sample. For 15 items, the average KMO value was 0.794. Therefore, the sample was considered adequate. Additionally, Bartlett test results were examined to examine the factorability of the structure. The value obtained as a result of the Bartlett test was $\chi^2(105) = 1428.86$, $p < .001$, and it turned out that this value was significant and therefore the structure was a scalable structure. When we look at the fit statistics of

construct validity, all different fit indices were considered as a result of the analyses, and among these fit indices, the χ^2/SD value is less than 3, the RMSEA and SRMR value is less than 0.08, and the GFI index is greater than 0.90, indicating a perfect fit. . When the reliability of the scale was examined, the lowest reliability coefficient was obtained as 0.702, even according to the minimum split-half reliability, and it was understood that it was a scale that could be used to measure a sensitive issue such as abuse. As a result of the analysis, the "Child Neglect and Abuse Awareness Scale Parent Form" consisting of 49 items was found to have a valid and reliable structure consisting of 15 items, 3 dimensions and 1 modification. As a result of the analyzes made according to the variables included in the Demographic Information Form, suggestions were made for parents, educators and researchers on an important and sensitive issue such as child neglect and abuse.

Key words: child neglect, child abuse, scale development.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
GRAFİKLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR.....	xiv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	7
1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi ve Alt Problemler	8
1.3. Araştırmanın Sayıltıları	11
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	11
1.5. Tanımlar	11
BÖLÜM II	13
KURUMSAL ÇERÇEVE	13
2.1. Çocuk İhmali ve Türleri	13
2.1.1. Fiziksel İhmal	14
2.1.2. Cinsel İhmal	15
2.1.3. Duygusal İhmal	15
2.1.4. Tıbbi İhmal.....	16
2.1.5. Eğitimsel İhmal	16
2.2. Çocuk İstismarı ve Türleri.....	16
2.2.1. Fiziksel İstismar	18
2.2.2. Duygusal İstismar	19
2.2.3. Cinsel İstismar.....	20
2.3. Çocuk İhmal ve İstismarının Toplumsal Risk Faktörleri	22
2.4. Çocuk İhmal ve İstismarını Önlemeye Yönelik Alınacak Tedbirler	22

2.5. Çocuk İhmali ve İstismarının Önlenmesi, Belirlenmesi ve Bildirilmesinde Okul Öncesi Öğretmenlerinin Rolü.....	23
2.6. Çocuk İhmali ve İstismarı Kavramının Tarihçesi.....	25
2.7. İlgili Araştırmalar.....	28
2.7.1. Yurt İçinde Yapılan Yayın ve Araştırmalar	28
2.7.2. Yurt Dışında Yapılan Yayın ve Araştırmalar.....	30
BÖLÜM III.....	34
YÖNTEM	34
3.1 Araştırmanın Modeli	34
3.2. Araştırmanın Evreni ve Çalışma Gurubu	34
3.3. Ölçek Maddelerinin Geliştirilmesi.....	35
3.3.1. Kapsam Geçerliliği	36
3.3.2. Yapı Geçerliliği	37
3.3.3. Güvenirlik Çalışması	40
3.4. Veri Toplama Araçları	41
3.4.1. İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu.....	42
3.4.2. Demografik Bilgi Formu.....	42
3.5. Veri Toplama Yöntemi.....	42
3.6. Verilerin Analizi	43
BÖLÜM IV	45
BULGULAR.....	45
4.1. Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular	45
4.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi ve Güvenirlik Analizlerine İlişkin Bulgular	53
4.3. Ölçeğin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi ile İlgili Bulgular.....	59
4.3.1. Yaş Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular	59
4.3.2. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular	63
4.3.3. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular	68
4.3.4. Çalışma Durumu Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular	69
4.3.5. Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular	70
4.3.6. İhmal ve İstismar Hakkında Eğitim Alıp Almama Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular	73
BÖLÜM V	75
SONUÇ VE ÖNERİLER	75
5.1. Sonuçlar.....	75

5.1.1. “Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formunun” Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmasına İlişkin Sonuçlar	75
5.1.1.1. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) Sonuçları	76
5.1.1.2. Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) Sonuçları	77
5.1.1.3. Ölçeğe Ait Güvenirlik Analizlerinin Sonuçları	78
5.1.2. Ölçeğin Demografik Özelliklere Göre Analiz Edilmesinin Sonuçları	78
5.1.2.1. Yaş Değişkenine Göre Yapılan Analizler Sonucu	78
5.1.2.2. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yapılan Analizler Sonucu	79
5.1.2.3. Gelir Düzeyi Durumu Değişkenine Göre Yapılan Analizler Sonucu	80
5.1.2.4. Çalışma Durumu Değişkenine Göre Yapılan Analizler Sonucu	81
5.1.2.5. Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Yapılan Analizler Sonucu	82
5.1.2.6. İhmal ve İstismar Konusunda Eğitim Alma Durumu Değişkenine Göre Yapılan Analizler Sonucu	83
5.2. Öneriler	84
5.2.1. Ebeveynlere Yönelik Öneriler	84
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	85
5.2.3. Eğitimcilere Yönelik Öneriler	86
KAYNAKÇA	87
EKLER	100
EK 1. Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu	100
EK 2. Demografik Bilgi Formu	101
EK 3. Araştırma Uygulama İzin Yazısı	102
EK 4. Bilgilendirilmiş Onam Formu	103
EK 5. Etik Kurulu Onayı	105
EK 6. Maddeler Arası Korelasyon Değerleri	106

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.....	45
<i>AFA İçin Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler.....</i>	45
Tablo 2.....	46
<i>Maddeler Çıkarıldıktan Sonra Döndürme Yapmadan AFA Sonuçlarına Ait Madde</i>	
<i>Yükleri.....</i>	46
Tablo 3.....	47
<i>AFA Sonuçlarına Ait Madde Yükleri.....</i>	47
Tablo 4.....	48
<i>12,25 ve 37. Madde Çıkarıldıktan Sonra Boyutlardaki Madde Yükleri.....</i>	48
Tablo 5.....	49
<i>Maddeler Veri Setinden Çıkarıldıktan Sonra AFA'ya Ait Madde Yükleri (döndürme yok</i>	
<i>iken).....</i>	49
Tablo 6.....	50
<i>Oblimin Döndürmeden Sonra Elde Edilen Yük Değerleri</i>	50
Tablo 7.....	50
<i>Oblimin Döndürme Sonrasında Maddeler Çıkarıldığında Elde Edilen Yük Değerleri ..</i>	50
Tablo 8.....	51
<i>Her Bir Maddeye Ait KMO Değeri</i>	51
Tablo 9.....	51
<i>Bartlett Testi Sonucu</i>	51
Tablo 10.....	52
<i>Toplam Açıklanan Varyanslara Ait Tablo.....</i>	52
Tablo 11.....	53
<i>Madde Ayırt Edicilik İndeksi</i>	53
Tablo 12.....	54
<i>DFA İçin Katılımcılara Ait Bilgiler</i>	54
Tablo 13.....	55
<i>DFA Sonucu Elde Edilen Standartlaştırılmış Yükler</i>	55
<i>Yapı Geçerliğine Ait Uyum İstatistikleri</i>	56
Tablo 15.....	57
<i>Yinelenen Modele Ait Standartlaştırılmış Puanlar</i>	57
Tablo 16.....	57
<i>Modifikasyondan Sonra yapı Geçerliğine Ait Uyum İstatistikleri</i>	57
Tablo 17.....	58
<i>Elde Edilen Güvenirlikler Sonuçları</i>	58
Tablo 18.....	59
<i>Demografik Değişkenler İçin İstatistiksel Bilgiler.....</i>	59
Tablo 19.....	60

<i>Yaşı Değişkenine Göre Normallik Testi Sonucu</i>	60
Tablo 20.	61
<i>Ebeveyn Yaşı Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu</i>	61
Tablo 21.	62
<i>Boyut2 Boyutu İçin Yaş Değişkeninin Kategorilerine Göre Mann Whitney U Testi Sonucu</i>	62
Tablo 22.	63
<i>Eğitim Durumu Değişkenine Göre Normallik Testi Sonucu</i>	63
Tablo 23.	64
<i>Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu</i>	64
Tablo 24.	64
<i>Değişkeninin Kategorilerine Göre Puan Dağılımlarında Mann Whitney U Testi Sonucu</i>	64
Tablo 25.	68
<i>Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Normallik Testi Sonucu 1</i>	68
Tablo 26.	69
<i>Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Normallik Testi Sonucu 2</i>	69
Tablo 27.	69
<i>Gelir Durumu Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi Sonucu</i>	69
Tablo 28.	70
<i>Çalışma Durumu Düzeyi Değişkenine Göre Normallik Testi Sonucu</i>	70
Tablo 29.	70
<i>Çalışma Durumu Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi Sonucu</i>	70
Tablo 30.	71
<i>Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Normallik Testi Sonucu</i>	71
Tablo 31.	71
<i>Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu</i>	71
Tablo 32.	72
<i>Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi Sonucu</i>	72
Tablo 33.	73
<i>Eğitim Alma Değişkenine Göre Normallik Testi Sonucu</i>	73
Tablo 34.	73
<i>Eğitim Alma Değişkene Mann Whitney U Testi Sonucu</i>	73

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı	58
---	----



GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Yapıya Ait Yamaç Grafiği.....	52
---	----



KISALTMALAR

WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
AFA	: Açımlayıcı Faktör Analizi
ÇODEP	: Çocuk Destek Gelişim ve Eğitim Programı
ASHB	: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı



BÖLÜM I

GİRİŞ

Okul öncesi dönem, çocuğun hayatının temel taşlarının atıldığı, bireyin kişilik ve sosyal gelişiminin belirlendiği önemli bir evredir. Bu dönem, genellikle 0-6 yaş arasını kapsar ve çocuğun motor becerilerini geliştirdiği, dil yeteneğini keşfettiği, duygusal dünyasını inşa ettiği bir süreçtir. Jean Piaget ve Lev Vygotsky gibi önemli psikologların teorilerine dayanarak, bu dönemin çocukların ileriki yaşamlarındaki başarıları üzerinde büyük etkileri olduğu kabul edilmektedir (Piaget, 1952; Vygotsky, 1978). Özellikle oyunun bu dönemdeki merkezi rolü, çocuğun yaratıcılığını ve problem çözme becerilerini geliştirmesine yardımcı olur (Göncü, 2007). Okul öncesi dönemde sağlanan doğru çevre ve destek, çocuğun bilişsel ve duygusal yetilerini güçlendirerek ilerideki yaşam başarılarını olumlu yönde etkilemektedir.

Okul öncesi dönemdeki çocuklar çeşitli olumsuzluklar ve istenmeyen durumlarla karşılaşabilirler. Bu olumsuzluklardan en önemlisi çocuğa yönelik ihmal ve istismar durumlarının yaşanmasıdır. Bu bağlamda, çocuk ihmal ve istismarı, çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimini olumsuz etkileyen ve çocuklar üzerinde ciddi zararlar bırakan önemli bir sorundur. Çocuk ihmal ve istismarı ebeveynler ve bakıcı ile çocuğun bakımından sorumlu diğer kişilerin çocuğa yönelttiği toplumda kabul görmeyen ve uzmanlar tarafından uygunsuz olduğu kabul edilen çocuklarda hasara neden olan, çocuğunun gelişimini olumsuz yönde etkileyen eylem ya da eylemsizliklerin tamamıdır. Henüz on sekiz yaşını doldurmamış bireylerin maruz kaldığı kötü muameleler ihmal ve istismar olarak kabul edilmektedir. İhmal ve istismar durumu çocuğun sağlığını, gelişimini, yaşamını, saygınlığını etkileyen duygusal, fiziksel, cinsel ihmal ve istismar durumlarını kapsamaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde her on üç erkekten birinin ve her beş kadından birinin çocukluk döneminde cinsel tacize maruz kaldığı görülmüştür. Ayrıca bütün yetişkinler ele alındığında ise bunların yaklaşık dörtte birinin çocukluk döneminde fiziksel istismara maruz kaldıkları saptanmıştır (Onat, 2016).

Yaşanılan istismar durumu sadece olayın gerçekleştiği zaman diliminde değil çok daha uzun yıllar kişinin yaşamında etkisini gösteren bir durumdur. Çocuklar için en güvenilir ortam aile ortamı olmasına rağmen en çok risk altında kaldıkları ortam da yine aile ortamıdır. Çocukların içinde bulundukları aile ortamında ihmal ve istismara maruz

kalmalarını; ebeveynlerin yaşadıkları sosyal sorunlar, ebeveynlerin özellikleri, çocuklarla kurdukları iletişim şekli etkilemektedir. Bunların yanı sıra yaşam alanlarının yetersizliği, sosyoekonomik durumun düşüklüğü, geniş aile yapısı, ayrı yaşayan ebeveynler, göç yaşanması, çiftlerin yaşadığı mutsuz evlilikler ve ebeveynlerin madde bağımlısı olmaları çocuğa yönelik ihmal ve istismarın ortaya çıkmasında etkili olmaktadır(Kara, Biçer ve Gökarp, 2004).

Tarihin her aşamasında karşımıza çıkan çocuk ihmal ve istismarı her zaman için evrenselliğini koruyan bir sorun olarak kabul görmektedir. Çocuk ihmal ve istismarı yeni doğan çocukların ölümüne sebebiyet verme, çocuğu terk etme, sakat kalmasına sebep olma gibi kökeni antik dönemlere dayanan çok eski bir geçmişe sahiptir. Başka bir önemli konu ise, çocukları sağlıksız ve yetersiz beslenme koşullarında büyüten ve çocuğu cinsel nesne olarak kullanan yetişkinlerin varlığıdır. Bütün bu olumsuz durumların yanı sıra çocukların yararını gözeten ve bu doğrultuda çalışmalar yürüten grup ve dernekler de kurulmuştur. Çocuğun gördüğü kötü muamele çok uzun bir süre gündeme gelmemiştir. Çocuk ihmal ve istismarı ilk olarak 1962 yılında dünyanın gündemine gelmiştir. Bu alanda yapılan ilk çalışma Kempe'nin (1962) yaptığı çalışmadır. Kempe çocuk ihmal ve istismarının daha çok klinik belirtilerine yoğunlaşıp, bu yönde çalışmalar gerçekleştirmiştir. Sonraki yıllarda bu alanda yapılan çalışmaların sayısında artış olmuş ve çocuk ihmal ve istismarı farklı disiplinlerin çalışma konusu olarak yer bulmuştur (WHO, 2002). 1960'lı yıllarda görülmeye başlayan çalışmalar 1970'li yılların başlarında anne-baba çocuk ilişkisini ele alan çalışmalar şeklinde varlığını sürdürmüştür. Bu çalışmalar zaman içinde göstermiştir ki çocuk ihmal ve istismarı çok farklı ve çok yönlü sebeplerden kaynaklanmaktadır. Bunlar aile, kültür, çevre vb. olarak kabul edilmektedir (Polat, 2007).

Ebeveynler bütün kritik gelişim aşamalarında çocuğu eşlik ettikleri için çocuğun gelişim ve eğitiminde önemli bir konuma sahiplerdir. Bu alanda yapılmış çalışmalardan ulaşılan sonuçlara göre ailenin çocuk ihmal ve istismarı konusunda en büyük risk faktörlerinin başında olduğu kabul edilmektedir. Ailelerin çocuk yetiştirme sürecinde izledikleri yöntemler ve takındıkları tutumlar zaman zaman ihmal ve istismar durumlarıyla paralellik göstermektedir (Akduman, Ruban, Akduman ve Korkusuz, 2005). Çocuk ihmal ve istismar davranışlarından kaçınmak için ebeveynlerin bu davranışların neler olduğu hakkında fikir sahibi olmaları gerekmektedir. Böylelikle

ihmal ve istismar davranışları ile karşı karşıya kaldıklarında nasıl davranmaları gerektiği konusunda fikir sahibi olmuş olacaklar.

Çocuk ihmal ve istismar konusunda farklı araştırmacıların yapmış olduğu çalışmalar, alanda farklı bakış açıların gelişmesine öncülük etmişlerdir. Bu sebeple ihmal ve istismarın önlenmesine yönelik çalışmaların sayısında artış olduğu gözlenmiştir. Bütün bu çalışmalar ve alanında öncü araştırmacıların açtığı yolda ilerleyerek günümüzde çocuğun yüksek yararı adına; doktorlar, hukukçular, hemşireler, sosyal hizmet görevlileri, kolluk kuvvetleri, sosyologlar, psikologlar, rehberlik ve psikolojik danışmanlar ve çocuk gelişim alan uzmanları koordineli çalışarak, farklı alanlarda işbirliği içerisinde bulunmaktadır.

Çocuklar, hassas bir yapıya sahip olup, içinde bulundukları çevrenin etkisinde kalan ve ihtiyaçlarının karşılanması noktasında başkalarına bağımlı olan bireylerdir. Bu noktadan ele aldığımızda toplumun en önemli yapı taşlarından olan çocukların yetiştirilmesi sürecinde birtakım önlemler alıp çeşitli çalışmaların yürütülmesi bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişilik kavramının çocukluk döneminde şekillendiğini göz önünde bulundurduğumuzda çocukluk döneminde meydana gelecek olumsuzluklar çocuğun bütün yaşamını etkilemektedir. Gelecekteki sağlıklı toplumların oluşmasının yolu çocukların güven ortamında, psikolojik, fiziksel ve ahlaki değerleri koruma altına alınarak, onlara doğru bir eğitim verilmesinden geçmektedir (Kocaer, 2006).

Geçmişten günümüze bütün topluluklar çocukların sağlıklı, eğitilmiş, hak ve sorumluluklarını bilen bireyler olmaları için çaba sarf etmişler. Çocukların gelişimini desteleyecek birtakım değişiklikler ve düzenlemeler yapmışlardır. Her çocuk aynı zamanda bağımsız bir birey olarak görülerek temel hak ve özgürlüklerden faydalanması önemsenmiş ve bu yönde girişimlerde bulunulmuştur. Bunun yanı sıra ihmal ve istismar, toplumda günümüze kadar bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Toplumlar bunun için eğitim sistemlerinde düzenlemeler yapmış ve çeşitli yaptırım ve kanunlarla çocuklara yönelik kötü muamelenin caydırıcılığını artırmaya çalışmışlardır. İnsanlığın her döneminde ve hemen hemen bütün toplumlarda çocuklar kötü şartlar ve davranışlarla karşı karşıya kalmışlardır. Yapılan araştırmalar ve elde edilen sonuçlara bakıldığında maalesef bu durumun günümüzde de devam ettiği görülmektedir. Çocuğa değer verilememekle birlikte dezavantajlı ortamlar, sağlıklı yaşam alanları ve temel ihtiyaçları giderilmeyen çocukların varlığı bir sorun olarak devam etmektedir.

Yapılan araştırmalar, ihmal ve istismar vakalarının önemli bir kısmının hala gizlilik içinde kaldığını ve toplumun dikkatinden uzak kaldığını göstermektedir (Karaçor, 2019). Çocukların maruz kaldığı bu tür travmatik deneyimler genellikle sessizlikle sonuçlanmakta ve rapor edilmemektedir. Araştırmalar, ihmal ve istismarın çoğu kez aile içinde veya çevrede yakın ilişkiler içinde gerçekleştiğini ve bu nedenle ortaya çıkarılmasının zor olabileceğini vurgulamaktadır. Bu durum, kamuoyunun bilinçlenmesi ve erken müdahalenin önemini artırmaktadır, çünkü bu tür olayların açığa çıkarılması, çocukların korunması ve desteklenmesi için hayati önem taşımaktadır. Araştırmaların devam etmesi ve farkındalığın artması, bu sorunların azaltılması için kritik bir adımdır.

Dünya genelindeki veriler dikkate alındığında her 10 kız çocuğunun en az 1'i cinsel istismara maruz kalmakta ve ya buna zorlanmaktadır. Yaşları 15 ile 19 arasında değişen evlilik yapmış kız çocuklarından her 3'ünden 1'i birlikte yaşadıkları erkekler tarafından cinsel ve duygusal şiddete maruz kalmaktadırlar. Bütün dünyada 10 yetişkinden 3'ü çocukları disipline etmekte fiziksel cezanın gerekli olduğunu savunmaktadır. 15 ile 19 yaşları arasında evlilik yapmış kız çocuklarının büyük bir çocukluluğu (yaklaşık olarak 125 milyon civar) eşlerinin bazı durumlarda kadınları dövme hakkına sahip olabileceklerini savunmaktadır. Ülkemizde ise son bir yıl içerisinde 7-18 yaşları arası çocukların yaklaşık olarak %42'si fiziksel istismara maruz kalırken, %50'den fazlası duygusal istismarla karşı karşıya kalmıştır. Ayrıca %3'lük bir kısım cinsel istismara ve %25'i ise genel olarak ihmale karşı karşıya kalmıştır (UNICEF, 2010).

Çocuk ihmal ve istismarı; toplumda kabul görülmeyen, alanında uzman kişilerin uygunluğuna onay vermediği, çocuğa zarar verdiği kabul edilen ve aynı zamanda gelişimini olumsuz yönde etkileyen ve çocuğu kısıtlayan ebeveyn, bakıcı ya da çocuğunun bakımı ve korunması ile ilgilenen herhangi bir yetişkinin çocuğa yönelik sergilediği davranışlar ya da yerine getirmesi gerekirken bunu bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde yapmadığı eylemler olarak tanımlanmaktadır. Bu durum sonucunda çocukta ruhsal, cinsel, sosyal ya da fiziksel zarar oluşabilmekte ve çocuk, sağlığının bozulması riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu noktada şunu söyleyebiliriz; ihmal ve istismar sadece aileler için değil, bütün toplumu ilgilendiren, eğitim sistemini, yasal sistemleri ve toplumdaki diğer sosyal kuruluşları, iş kollarını etkileyen temelinde bir halk sorunu olarak kabul edilmektedir(Yamaner, 2015). Bunların yanı sıra, çocuk ihmali yetkili

kurumlar, aileler ve devletler tarafından yerine getirilmesi gereken görev ve sorumluluklarda aksaklık veya bilinçli engellemeler olarak tanımlanabilir. Bireyler, kurumlar ve toplumun eylemleri sonucu meydana gelen ihmal davranışı, genel olarak çocukların temel hak ve özgürlüklerine ulaşamama ve onları gelişimlerini en temelden etkileyen davranışlar sonucu ortaya çıkmaktadır. Çocuğun hayati gereksinimleri kapsamında değerlendirilen barınma, beslenme ve bakım gibi zaruri gereksinimlerin asgari düzeyde giderilmemesi, ihtiyaç durumunda sağlık hizmeti alamaması, anne-babaların çocuklara karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirememesi ve çocukların yalnız bırakılması gibi durumlar ihmal olarak kabul edilebilir ve bu doğrultuda örnekler çoğaltılabilir. İstismar ise bakıcı, ebeveynin ya da başka bir bireyin çocuğa fiziksel ya da psikolojik olarak zarar vermesi olarak tanımlanabilir. Çocuk istismarı olarak belirttiğimiz durum ise şu şekilde ifade edilebilir; çocuğa kasıtlı olarak fiziksel zarar vermek, çocuğun beslenme şartlarını kötüleştirmek, çocuğu kendi çıkarı doğrultusunda ve cinsel istismar davranışları sergileyecek şekilde kullanma, bütün bunlarla birlikte çocuğun olması gereken düzeydeki psikolojik ve fiziki gelişim durumunu kısıtlayıcı davranış ve eylemler sergilemek olarak tanımlanabilir(Yamaner, 2015).

Toplumların temelini oluşturan ve toplum temelli kalitenin ve iyi yaşamın kilometre taşı olan çocukların faaliyetlere katılma ve ulaşabilme noktasında gerekli imkânların sağlanması gerekmektedir. Ayrıca psikolojik ve sosyolojik ile diğer temel ihtiyaçların karşılanması noktasında aksamaların olmaması gerekmektedir. Bunun neticesinde değişen dinamiklere sahip toplum yapısında çocuklara doğru bir rehberlikle yol gösterilmeli ve iyi bir şekilde yönlendirme yapılmalıdır. Bütün bunlar dikkate alındığında belirtilen bu ihtiyaçların giderilmesi ve korunması hukuken güvence altına alınmıştır. Bu güvencenin yazılı metni “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi”dir. Bu sözleşmenin gerekliliği olarak 18 yaşının altındaki bütün bireyler çocuk olarak kabul edilmektedir (Polat, 2018).

Çocukların ihmali ve istismarı ile ilgili gün yüzüne çıkan olaylardan yola çıkarak yapılan hukuki düzenlemeler ve uluslararası çalışmalar karşın söz konusu hakların gerçek hayatta uygulanabilirliği yetersiz kalmakta ve bunun önüne geçmek için daha sıkı önlemler alınması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesine taraf olan ülkeler çocuk hakları noktasında gereken bütün önlemleri almak zorunda olup, adli mekanizmaları buna göre şekillendirmek zorundalar. Çocuk haklarının çerçevesi ise sağlık, eğitim, barınma, fiziksel, cinsel ya da duygusal

sömürüye karşı çocuğu koruma gibi bütün dünyada kabul görülen ve evrenselliğini koruyan bir tanımdır. Sosyoloji ise çocuk hakları noktasında çocuğun konumunu daha iyi bir hale getirmek için alınan tedbirleri belirleyen etmendir. Çocuk hakları konusunda sahip olduğumuz bakış açısı çocukların devam eden yaşamlarını, içinde bulundukları topluma uyum şekilleri ve bu dünyayı algılama şekilleri ile bunları nasıl konumlandırıdığımızı ve ne kadar önem verdiğimizi anlamak için bize yol gösterir (Freeman, 1998).

Ülkemizde çocuk hakları uluslararası sözleşmeler çerçevesinde ve Avrupa Birliği uyum sürecinde şekillenmiştir. Hukuki olarak ülkemiz diğer birçok ülkeye göre daha başarılı olarak kabul edilmektedir. Fakat yapılan bu düzenlemelerin uygulanmasında yetersiz kalındığı ve uygulanabilirliğinin sınırlı olduğu görülmektedir (Polat, 2008).

Bütün bu olumsuzluklara çözüm üretmek amacıyla çeşitli yaklaşımlar geliştirilmiştir ve yapılan çalışmalarda bu yaklaşımlar benimsenmiştir. İhmal ve istismar ile ilgili yaklaşımlar incelendiğinde şu yaklaşımların olduğu görülmüştür:

Ekolojik Sistem Yaklaşımı: Bu yaklaşım, çocuğun gelişimini etkileyen çeşitli faktörleri ele alır ve bu faktörler arasındaki etkileşimleri inceler. Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistem Teorisi, çocuğun aile, okul, çevre gibi çeşitli çevresel faktörlerden nasıl etkilendiğini açıklar (Bronfenbrenner, 1979).

Hak Temelli Yaklaşım: Çocuk haklarına dayalı yaklaşım, çocuğun birey olarak sahip olduğu hakları vurgular. Bu yaklaşım, çocukların korunması, katılım hakları ve eşitlik gibi temel hakları üzerinde durur. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989), bu yaklaşımın temel belgesidir (United Nations General Assembly, 1989).

Erken Müdahale Yaklaşımı: Erken müdahale, ihmal ve istismarın önlenmesinde ve müdahale edilmesinde erken aşamada yapılması gerektiğini savunan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, risk altındaki çocuklara destek sağlamayı ve ailelere erken destek hizmetleri sunmayı amaçlar (Prevent Child Abuse America, 2008).

Yapılan literatür incelemesinde ihmal ve istismar konusunda kabul görülen temel yaklaşım ekolojik model olduğu görülmüştür. İhmal ve istismar konusunda ekolojik model, çocuğun gelişimini etkileyen çeşitli faktörleri bütüncül bir perspektifle ele alması nedeniyle kabul görmektedir. Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistem Teorisi, çocuğun çevresel etkileşimlerini aile, okul, toplum ve kültürel faktörler bağlamında

inceler. Bu model, ihmal ve istismarın sadece bireyin içsel özelliklerine değil, aynı zamanda çocuğun etrafındaki sosyal ve fiziksel ortamlara da dayandığını vurgulayarak, koruyucu ve risk faktörlerini anlamada kapsamlı bir yol sunar (Bronfenbrenner, 1979). Bu nedenle, ekolojik model, çocukların ihmal ve istismardan korunması için çoklu düzeylerde etkili müdahale stratejileri geliştirilmesinde temel bir araç olarak değerlendirilmektedir. Bu modele göre yakın çevre, aile ve toplumun diğer faktörleri açısından şiddetin bir çember gibi genişlediği varsayılmaktadır. Bunun yanı sıra ekolojik model çocuk haklarının topluma benimsetilmesi girişimi kapsamında örneklemeler oluşturup çalışmalar yapabilir. Çünkü çocuk hakları, bireylere çok erken yaşlarda benimsetilmelidir. Ayrıca öğretmenler diğer bütün kadrolar ve yönetim birimleri bu konuda bilinçlendirilip, çocuk hakları konusunda farkındalık düzeyleri yükseltilmeli ve bu alanda bir kültür oluşturulmalıdır (Polat, 2018).

Çocuğun maruz kaldığı ihmal ve istismar durumlarının önlenmesi için yapılan çalışmalar, ihmal ve istismar olaylarından sonra çocukların tedavi süreçleri ile suçluların yargılanması ve cezalandırılması süreçlerinin büyük önem taşıdığını göstermektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı başta olmak üzere birçok kurum ve kuruluş, bu alanda önleyici politikalar geliştirmekte ve ihmal ve istismarla ilgili çalışmalar yürütmektedir. Bu çabaların yanı sıra, ihmal ve istismar mağduru çocuklar ve ailelerinin psikolojik durumları da göz önünde bulundurularak hukuki süreçlerde iyileştirmeler ve gelişmeler sağlanmaktadır. Ülkemizde ve dünya genelinde, çocukların bugün ve gelecekte karşılaşabileceği birçok toplumsal ve sosyal sorun bulunmaktadır. Bu nedenle, çocuk hakları ve çocuğun sosyal entegrasyonu noktasında yapılan çalışmaların sürekli olarak güncellenmesi ve iyileştirilmesi gerekmektedir. Toplumsal ve hukuksal düzeyde çocukların korunması ve haklarının güvence altına alınması için daha etkin politikalar ve uygulamaların hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili farkındalık düzeylerini ölçmek için ölçek geliştirmek ve demografik değişkenlere göre ebeveynlerin farkındalık düzeylerini incelemektir. Ülkemizde önemli bir sorun haline gelen çocuk ihmal ve istismarı ile ailelerin çocuk ihmal ve istismarını tanımaları hakkında çalışmaların yapılması oldukça önemlidir. Bu çalışmalarının yapılması için ise kapsamlı, geçerliliği kabul edilmiş ve güvenilirlik çalışması tamamlanmış bir ölçek

aracına gereksinim duyulmaktadır. Söz konusu bu durum göz önünde bulundurularak bu araştırmanın temel hedefi ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerini belirlemekte kullanılacak bir ölçme aracı geliştirmektir. Geliştirilecek ölçme aracından elde edilen veriler ışığında ebeveynlerin ihmal ve istismarın önlenmesi için nasıl adımlar atılacağı, yapılması gerekenlerin neler olduğu, ihmal ve istismar ile ilgili kurumların yükümlülüklerinin neler olduğu gibi durumlarda bilgiye sahip olma durumları belirlenecektir. Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili farkındalık ölçeklerinin yeteri kadar olmaması ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin belirlenmemesine sebebiyet vermektedir. Bundan dolayı alanda aile faktörü göz önünde bulundurularak planlanan çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili ölçeklerinin eksikliği yaşanmaktadır. Bunun sonucu olarak ebeveynlerin eksiklikleri belirlenirken zorluklar yaşanmakta ve söz konusu ebeveynlerin eksiklikleri için planlanacak eğitim programlarının geliştirmesi zorlaşmaktadır. Bu araştırma ebeveynler için çocuk ihmal ve istismarına dair farkındalık düzeylerini ölçen bir ölçek geliştirmek ve bu sebeple literatüre yeni bir çalışma kazandırmak açısından oldukça önemlidir. Ayrıca bu çalışma 3-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin, çocuk ihmal ve istismar farkındalık düzeylerinin belirlenmesi üzerine yapılacak olan çalışmalarda kullanılmak üzere alan yazına kazandırılması açısından da oldukça önemlidir. Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde ebeveynlere yönelik ihmal ve istismar farkındalık düzeylerini ölçmek için kullanılan bir ölçme aracına ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak geliştirilen bu ölçme aracı, müdahalede kolaylık sağlayıp, ihmal ve istismar ile ilgili müdahale programlarının geliştirilip, eğitimlerin planlamasını kolaylaştırılacaktır. Araştırmanın ikinci aşamasında ise çeşitli demografik değişkenlere göre bu ölçeğin uygulaması yapılacaktır. Uygulanan bu ölçek sayesinde ailelerin ihmal ve istismarı hakkındaki farkındalıkları belirlenmiş olacaktır. Ayrıca anne babaların ekonomik durumu, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu ve çocuk ihmal ile istismar hakkında eğitim alma durumlarına göre farkındalık düzeylerindeki anlamlılık durumu incelenecektir.

1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Çocuk, ilk eğitimini ailede alır. Bundan yola çıkarak çocuğun öz güveninin olması, öz saygıya sahip olması, sağlıklı bir kişilik geliştirmesi, bilişsel, fiziksel ve sosyal duygusal gelişiminin desteklemesi ve toplumsal normlara uyup, toplum için

faydalı bir birey olmasında ailenin etkisi oldukça büyüktür. Günümüzde her alanda yaşanan gelişmeler ve değişimlerle birlikte aile ve çocuğa yönelik tutumlarda değişmektedir. Bu gelişmeler geleneksel aile tutumların terk edildiği ve çağımıza uygun modern aile tutumların benimsendiğini göstermektedir. Ebeveynlerin artık çocuk yetiştirme süreçlerine, çocuğunu tanıma ve gelişim evrelerini pozitif yönde tamamlama konusunda eğitim almaya istekli oldukları görülmektedir (Şahin ve Kalburan, 2009).

Yaşanılan ihmal ve istismar durumunun etkileri sadece olayın yaşandığı zaman diliminde değil çocuğun bütün hayatı boyunca devam ettiği konusunda neredeyse bütün araştırmacılar hemfikirdir (Asberg ve Renk, 2012). İhmal ve istismara uğramış çocuklarda kaygı, korku, fobiler, depresyon, kâbuslar, düşük benlik algısı, suçluluk, düşmanlık ve öfke gibi duygusal stres temelli psikolojik belirtiler, madde bağımlılığı, yeme bozukluğu, cinsel uyumsuzluk, sosyallikten uzak davranışlar, bağlanma sorunları, empati becerisinin olmaması yada düşük sempati, intihar davranışları gibi çok riskli sorunlar görülmektedir (Ovayolu, Uçan ve Serindağ, 2007). Bütün bahsi geçen faktörler göz önünde bulundurulduğunda ebeveynlerin çocuklarını ihmal ve istismardan koruyabilmeleri için maruz kaldıkları bu durumların neler olduğu ve çocukların üzerinde nasıl bir etki bırakacakları hakkında bilgi sahibi olmaları oldukça önemlidir (Adalı, 2007).

Çocuğun bakımı ve korunmasından birinci derecede sorumlu olan anne ve babanın, çocuğun maruz kalabileceği aile içi ve aile dışı ihmal ve istismar durumlarını bilmeli ve bu doğrultuda önlemler almalıdır. Kimi toplumlarda çocuğun dövülmesi bir disiplin aracı olarak kabul edilirken, kimisinde ise bu durum çocuğun fiziksel istismara uğraması olarak değerlendirilmektedir (Cicchetti, 2013). Meydana gelen bu kültürel farklılıklar ailelerin tehlike durumlarını göz ardı etmesine neden olabilir. Bunun için ihmal ve istismarın ortadan kaldırılması yolunda ebeveynlerin ihmal ve istismara yönelik farkındalıklarının belirlenmesi çok önemlidir. Bunun yanı sıra ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarına sebep olan aile içi şiddet, yoksulluk, güvenliği sağlanmamış çevrelerde yaşamak gibi durumlar hakkında bilgi sahibi olup olmaması da önemli bir etmendir (Masten ve Monn, 2015). Çocuk ihmal ve istismar vakaları en fazla çocuğun yakın yakınında bulunanlar tarafından gerçekleştirilen eylemlerdir. Bunun için özellikle aile ihmal ve istismarın belirlenmesi ve engellenmesinde önemli bir role sahiptir (Özer, 2014).

Çocuk ihmal ve istismar vakalarına yönelik farkındalık çalışmaları ele alındığında ihmal ve istismar durumlarında önemli rol oynayan meslek gruplarına sosyal hizmet çalışanları (Osan, 2009), doktorlar (Demir, 2013), hemşireler (Uncu, 2013), diş hekimleri (Kural, 2014), öğretmenler (Sarıbaş, 2013), okulun diğer personeli (Akgül, 2015) ve emniyet örgütü çalışanları (Sarı, 2010), dair farkındalık ölçekleri istenilen seviyede olmasa da bulunmaktadır. Bunların bir kısmı ihmal ve istismarı bütün boyutları ile (duygusal, cinsel, fiziksel istismar ve fiziksel ile duygusal ihmal) ele alırken, bazıları ise çok kısıtlı bir kısmını, birkaç boyutunu ele alarak hazırlanmış ve uygulanmakta olan ölçeklerdir. Fakat bilindiği üzere aileler çocuk ihmal ve istismarını ortaya çıkarmada önemli bir konuma sahiplerdir. Çocuklarını olası bir ihmal ve istismar durumundan alıkoymaları için öncelikle söz konusu problem durumuna ne düzeyde hakim oldukları, ihmal ve istismarı davranışlarının neler olduğu ve ne şekilde tanımlandıkları bilinmesi gerekmektedir. Aileler bu bilgiler ışığında yönlendirilmelidir.

Bu araştırmanın problem cümlesi "3-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilen ölçeğe aracı geçerli ve güvenilir bir ölçeğe aracı mıdır?" sorusuna cevap aramak üzerine planlanmıştır. Bunun yanı sıra çalışmanın ikinci aşamasında ise ebeveynlerin gelir düzeyi, çocuk ihmal ve istismarı hakkında eğitim alma durumu, yaş, çalışma durumu, eğitim durumları, bakmakla yükümlü olduğu çocuk sayısı gibi demografik değişkenler dikkate alınarak çocuk ihmal ve istismar farkındalıklarının incelenmesi planlanmaktadır.

Araştırmanın alt problemlerini şu sorulardan oluşmaktadır:

1. 3-6 yaş aralığında çocukları olan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı farkındalık düzeyi ile ailenin bakmakla yükümlü olduğu çocuk sayısı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. 3-6 yaş aralığında çocukları olan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı farkındalık düzeyi ile ebeveynlerin çalışma durumu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. 3-6 yaş aralığında çocukları olan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı farkındalık düzeyi ile ailenin sahip olduğu gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. 3-6 yaş aralığında çocukları olan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismar farkındalık düzeyleri ile çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili eğitim alma durumu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. 3-6 yaş aralığında çocukları olan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismar farkındalık düzeyleri ile ebeveynlerin yaşı arasında anlamlı bir farklılık görülmekte midir?
6. 3-6 yaş aralığında çocukları olan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismar farkındalık düzeyleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3. Araştırmanın Sayıltıları

Bu çalışma çerçevesinde uygulanan ölçme aracında anne babaların gerçeğe aykırı yanıtlar vermedikleri varsayılmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada toplanan veriler 2023-2024 Eğitim - Öğretim yılında Batman İl'inde anasınıfına devam eden çocukların ebeveynlerden alınan veriler ile sınırlı kalmıştır.

1.5. Tanımlar

Ebeveynlik: Çocukları davranışsal olarak yönlendirmek ve çocuklara sosyal kuralları öğretmek amacıyla kullanılan ve farklı disiplin stratejileri içeren bir yapıdır (Baumrind, 1966).

Çocuklarına ihtiyaç duyulan kaynakları temin eden, çocukların yaşamını sürdürebilmesi için gerekli önlemleri alan, yeni çocuklar dünyaya getiren ve bu çocukların bakımı ile toplumsallaştırmasını üstlenen toplumsal temellileri olan süreçler bütünüdür (Temel, 2013)

Çocuk İstismarı: Çocuk istismarı çeşitli fiziksel belirtileri olan tıbbi bir durumdur. Bunlar çeşitli yaralanmalar ve kemik kırıkları olarak ifade edilebilir (Caffey, 1946).

Çocukların fiziksel ve duygusal zarara uğradığı tıbbi bir sendromdur (Kempe, Silverman ve Steele, 1962).

Gelişimini tamamlamış, yetişkin bireylerin, farkında olarak ya da farkına varmadan bir çocuğunun sağlıklı bir gelişim süreci yaşamasına engel olacak, sosyal, duygusal ve fiziksel gelişimini olumsuz yönde etkileyecek davranışlar sergilemesi durumu olarak belirtilebilir (Altunsu, 2004).

Fiziksel İstismar: Çocuğun şiddet uygulanarak vücut bütünlüğünün zarar görmesidir.

Duygusal İstismar: Çocuğun çevresindeki yetişkinler tarafından kişilik gelişimine zarar verici eylem ya da eylemsizliklere maruz kalmasıdır.

Cinsel İstismar: Çocuğun kendisinden daha büyükler tarafından cinsel doyum sağlanmak üzere zorla ya da ikna yoluyla kullanılması ve başka birilerinin çocuğu bu şekilde kullanmasına izin verilmesidir.

Çocuk İhmali: Çocuğun bakımını üslenen ebeveyneler ve onların dışındaki diğer kişilerin; çocuğun sevgi, beslenme, ilgi, giyinme, barınma, sağlık ve eğitim gibi ihtiyaçlarının karşılanması noktasında yetersizliklerin yaşanması ve bunun sonucu olarak çocuğun gelişiminin olumsuz bir şekilde etkilenmesidir (Kanak, 2011).

Cinsel İhmal: Çocukların cinsel istismar durumlarına karşı kayıtsız kalınması, engellenebilecekken bu konuda bir şeyin yapılmaması ya da tam ve doğru bir cinsel eğitimin verilmemesi durumları cinsel ihmal olarak ifade edilebilir (Kara Doruk, 2012).

Duygusal İhmal: Bütün çocukların değer görme, sevmeye, sevilme, desteklenmeye ve aitlik duygusu yaşamaya hakkı vardır ve buna ihtiyaçta duyarlar. Bundan dolayı bu ihtiyaçların zamanında ve yeterli bir şekilde karşılanması gerekmektedir. Çocuğun ihtiyacı olan sevgi, sıcaklık, ilgi gibi duygulardan yoksun bırakılması duygusal ihmal olarak kabul edilir. Duygusal ihmale uğrayan çocuklar güvende hissetme, yakınlık kurma ve güvenli bağlanma noktasında sorun yaşamaktadır (Kanak, 2015).

Fiziksel İhmal: Çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmasında yaşanan ihmaller (beslenme, sağlık, barınma, giyinme gibi) ya da yoksulluk durumu fiziksel ihmal olarak kabul edilmektedir (Şahin, 2002).

BÖLÜM II

KURUMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çocuk İhmali ve Türleri

Çocuk ihmalinin tanımı ülkeler arası farklılık gösterdiği gibi meslek guruplarına göre de farklılık göstermektedir. Bu farklılık aşağıda belirtilmiş olan sorulara farklı cevapların verilmesine dayanmaktadır.

- Çocuğun bakımı için en az gereksinim düzeyi nedir?
- Anne-babanın ya da bakıcının gerçekleştirdiği hangi eylem ya da gerçekleştirmediği hangi eylemin ihmale neden olması? Bu eylemlerde kasıt var mı?
- Gerçekleştirilen bu eylemler ya da kasıtlı eylemsizliklerin çocuğun sağlığını ve güvenliğini ne derecede etkilemektedir?
- Temel düzeyde koruma, barınma, giyecek ve yiyecek tedarik etme ya da tedarik etmeme ne anlama gelmektedir?
- Başarısız olma durumu ve çocuğu koruyamama ihmale dâhil ediliyor mu?
- Bir şey yapma ya da yapmama ihmal mi yoksa yoksulluktan dolayı mı yapılmamakta? (Çiftçi, 2022).

Bu sorular bağlamında genel bir tanım yapılacak olunursa; çocuğun bakım ve korumasından sorumlu kişilerin çocuğun barınma, beslenme, eğitim, sağlık ve gözetim gibi ihtiyaçlarını yerine getirememesi durumu şeklinde ifade edilebilir (Kara, Biçer, ve Gökalp, 2004)

Bir diğer tanıma bakılacak olursak çocuk ihmali ebeveynlerden birinin ya da bakımından sorumlu kişi ve kişilerin ciddi duygusal ve fiziksel zarar ile ölümle, sömürü ya da çocuğun cinsel istismarı ile neticelenen ve yakın zamanda gerçekleşmiş eylem ya da tepkisiz kalma sonucunda gerçekleşmiş durumların olması hali olarak tanımlanabilir (Akbaş, 2002). Ayrıca çocuk ihmali ailenin, devletin ve ilgili kurumların çocuğa karşı yükledikleri sorumluluklarını yerine getirmemeleri olarak da ifade edilmektedir (Yüksel, 2014).

Araştırmalar sonucunda çocuk ihmalinin aile içinde ve genelde küçük yaşlarda başladığı için tespiti oldukça zordur (Taner ve Gökler, 2004). Çocuk ihmalinin altında yatan temel neden aile bireylerinin üzerlerine düşen yükümlülükleri yerine getirmemeleri ya da bu yönde gerekli çabayı göstermemeleri olarak ifade edilebilir (Çiftçi, 2022).

Çocuklarda karşılaştığımız konuşma bozukluğu çocuk ihmalinin en önemli belirtisi olarak kabul edilmektedir. İhmal eyleminde bulunan anneler çocuklarına işitsel ve sözel olanak noktasında sınırlı olanaklar sundukları için çoğun iletişim becerileri ve kendini ifade etme durumu olumsuz bir şekilde etkilememektedir. Bunun sonucu olarak çocuklar iletişim kurmakta zorlanmaktadırlar (Polat, 2016). Okul öncesi dönemde ihmal vakasıyla karşı karşıya kalan çocuklarda görülen çeşitli problem davranışlar vardır. Bu problem davranışlar çocuklarda beceri gelişiminin geri kalmasına, benlik algısının olmamasına, içe kapanıklığa ve olay ile durumlara karşı tepkisiz kalmasına neden olmaktadır. İhmal ile karşı karşıya kalan çocuklar yetersiz büyüme ve gelişme gösterdikleri gibi fiziksel anlamda da hasar görebilmektedirler. Bunların yanı sıra ihmal durumu çocukların uyku problemleri yaşamasına, kâbuslar görmesine, alt ıslatmasına ve genelde gergin ve huzursuz olmasına neden olabilmektedir (Polat, 2007).

İncelemeler şunu gösteriyor ki çocuklara yönelik ihmal beş farklı durum halinde ortaya çıkmaktadır. Bunlar;

- Fiziksel İhmal
- Duygusal İhmal
- Cinsel İhmal
- Eğitimsel İhmal
- Tıbbi İhmal (Şahin, 2002).

2.1.1. Fiziksel İhmal

Çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmasında yaşanan ihmaller (beslenme, sağlık, barınma, giyinme gibi) veya yoksulluk durumu fiziksel ihmal olarak kabul edilmektedir (Şahin, 2002). Bu ihmal sadece fiziksel şiddet olarak görülmemektedir. Çocukların beslenmelerinin istenilen düzeyde olmaması ve temizliğinin sağlanmaması da bu ihmal kapsamına girmektedir. Bunlarla beraber çocuğun zehirlenmesi, kaza

geçirmesi ya da yaralanması da fiziksel ihmal kapsamındadır. Çünkü bütün bunlar çocuğun sağlık durumunu ve gelişimini etkilemektedir (Kocaer, 2006). Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde fiziksel ihmalin dokuz ayrı çeşidinin olduğu kabul edilmektedir. Bunlar;

- Yetersiz ve dengesiz beslenme
- Şartlara uygun giysilerin kullanılmaması
- Temizlik ihtiyacının karşılanmaması
- Kötü ev koşulları
- Olası kaza durumlara karşı tedbirlerin alınmaması
- Henüz doğmamış bebeğin ihmal edilme durumu
- Çocuğun terk edilmesi
- Çocuğun kovulması ve ayrımcılığa uğraması
- Ailelerin sorumsuz davranıp çocuğun sorumluluğunu başkalarına yüklemesi şeklinde ifade edilebilir (Şahin, 2002).

2.1.2. Cinsel İhmal

Çocukların cinsel istismar durumlarına karşı kayıtsız kalınması, engellenebilecekken bu konuda bir şeyin yapılmaması ya da tam ve doğru bir cinsel eğitimin verilmemesi durumları cinsel ihmal olarak ifade edilebilir (Kara Doruk, 2012). Çocuklar cinsel kimlikleri hassas bir dönem olan erken çocukluk döneminde edinirler. Çocuğun ait olduğu cinsel kimliğe göre uygun kıyafet giymesi ve sergilediği uygun davranışlar bu kimliği edinmelerinde hayati önem taşımaktadır. Erken çocukluk dönemi çocuğun kendi bedenini keşfettiği ve cinsel kimliğini ayırt ettiği bir dönemdir. Bu aşamada dikkat edilmesi gereken nokta çocuğun gelişim düzeyi ve yaşına uygun cevaplar üretmektir (Altınsu, 2004).

2.1.3. Duygusal İhmal

Bütün çocukların değer görme, sevmeye, sevilme, desteklenmeye ve aitlik duygusu yaşamaya hakkı vardır ve buna ihtiyaçta duyarlar. Bundan dolayı bu ihtiyaçların zamanında ve yeterli bir şekilde karşılanması gerekmektedir. Çocuğun ihtiyacı olan

sevgi, sıcaklık, ilgi gibi duygulardan yoksun bırakılması duygusal ihmal olarak kabul edilir. Duygusal ihmale uğrayan çocuklar güvende hissetme, yakınlık kurma ve güvenli bağlanma noktasında sorun yaşamaktadır (Kanak, 2015). Duygusal ihmal ile duygusal istismar bir birinden ayrı tutulmamalıdır. Duygusal ihmal de tespiti noktasında duygusal istismar gibi zor tespit edilebilen bir durumdur. Çoğu zaman göz ardı edilen bir durumdur. Bu durumda cinsiyet çok farklılık yaratmıyor. Hem erkek hem kız çocuklarında bu durum görülebiliyor. Duygusal ihmal durumu genel olarak bebeklik döneminde başlamaktadır (Taner ve Gökler, 2004). Duygusal ihmale örnek olarak çocuğun sık sık eleştirilmesi, küçük düşürülmesi ve kötü söz söylenilmesi gösterilebilir (Yıldırım, 2019). Duygusal ihmal durumu yaşayan çocuklar genellikle gergin, kaygılı, herhangi bir amacı olmayan, mutsuz, insanlarla çok iletişim kuramayan, uyum sağlamada sorun yaşayan bireyler olurlar.

2.1.4. Tıbbi İhmal

Çocuğun bakımıyla ilgilenen ebeveynlerin ve bakıcıların çocuk için gerekli olan tedaviyi gerçekleştirmemesi, bunu herhangi bir şekilde aksatması ve kesintiye uğratması olarak ifade edilebilir. Birçok sebebe bağlı olarak tıbbi ihmal ortaya çıkabilir. Eğitim düzeyi, ailenin sosyal güvenceden mahrum olması, sosyoekonomik durumlarının kötü olması, sağlık hizmetlerine ulaşmakta yaşanan zorluklar ve yanlış tedavinin uygulanması şeklinde belirtilebilir (Şahin, 2002). Bunların yanı sıra annelerin hamilelik döneminde yasaklı madde kullanması ve tedavi sürecini aksatması ile doğumdan sonraki süreçte özellikle aşılarını ve rutin kontrollerini geciktirmesi de tıbbi ihmal olarak kabul edilir (Kefeli, 2016).

2.1.5. Eğitimsel İhmal

Okul yaşı gelmiş çocukların herhangi bir sebeple kayıtlarının yapılmaması, devamsızlık sorunu yaşamasının görmezden gelinmesi, ihtiyacı olan çocuklara gerekli desteğin sağlanmaması ve bir işte zorla çalıştırılıp eğitimselilerinin aksamasına sebebiyet verilmesi gibi durumlar bu kapsama alınabilir (Yolcu, 2011).

2.2. Çocuk İstismarı ve Türleri

Çocuk istismarı günümüzde varlığını sürdürmekte ve tüm şiddetiyle devam etmektedir (Pekdoğan, 2016). Zaman içinde çocuk istismarını farklı şekillerde

tanımlamışlardır. Bundan yıllar önce istismar olarak değerlendirilmeyen bazı davranışların bugün istismar kapsamında değerlendirildiği bilinmektedir. Bunun sebebi olarak toplumun refah ve bilinç düzeyinin artması ile birlikte bu konu ile ilgili hassasiyetlerin artması gösterilmektedir (Canbaz, vd. 2005). Bunun en belirgin örneği olarak geçmişte yetişkinlerin şiddeti çocuk istismarı olarak görmemeleri olarak gösterilebilir (Ergündüz, 2010).

Çocuk istismarı, çocuğun temel ihtiyaçlarının giderilmesi, büyümesi ve gelişmesi için gerekli olan şartları olumsuz etkileyen ya da sekteye uğratan bütün fiziksel, cinsel, duygusal her türlü davranış ve yaklaşımın meydana gelmesi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca çocuk istismarı yetişkinlerin belli dönemlerde çocuğun beden bütünlüğüne ve psikolojisine zarar verecek eylemlerde bulunması ve içinde bulunduğu toplum yapısına uymayan davranışlarda bulunması şeklinde de tanımlanmaktadır (Ergündüz, 2010).

Çocuk istismarının tespit edilip edilmemesine bakılmaksızın çocuğu tıbbi ve sosyal anlamda olumsuz etkilemekte ve kalıcı hasarlar bırakmaktadır (Koçtürk, 2018). Çocukluk döneminde herhangi bir istismar türüne maruz kalan çocukların ergenlik dönemi zor geçmekte ve travmaların izleri görülmektedir. Bu dönemde istismar kaynaklı bağımlı davranış sergileme durumu, düşük benlik algısı ve sosyal becerilerde başarısız olması gibi davranışlar ortaya çıkmaktadır (Durmuşoğlu ve Doğru, 2006).

İhmal ve istismarın ayrıldığı nokta ise istismarın etkin bir durum olması, ihmal durumunun ise daha çok edilgen bir yapıda olmasıdır. İstismarda çocuğa yapılması uygun görülmeyen davranışların yapılması olarak tanımlanırken, ihmal daha çok bireylerin çocuğa karşı olan temel sorumluluklarını yerine getirmemeleri olarak belirtilmektedir (Taner ve Gökler, 2004). İstismar vakaları incelendiğinde sadece çocuğa odaklanmamalıdır. Hem ebeveynlerinin hem de bakımını üstlenmiş diğer kişilerin davranışlarını da incelenip, değerlendirilmelidir. İstismar durumlarında davranışlar incelendiğinde çocuğun yanı sıra ebeveynlerin ve istismar durumunu gerçekleştiren kişinin davranışları da incelenmelidir. İstismara yatkınlık gösteren kişiler genellikle alkol ve madde bağımlılığı, kumar gibi problem davranışlar sergilemektedirler.

İstismar genel anlamda üç kategoride incelenmektedir;

❖ Duygusal İstismar

- ❖ Fiziksel İstismar
- ❖ Cinsel İstismardır (Özpolat, 2023)

2.2.1. Fiziksel İstismar

18 yaş altı bireylerin ebeveynleri, bakımını üstlenen diğer insanlar ya da çevresindeki insanlar tarafından sağlığını bozacak düzeyde yarar ve fayda sağlaması olarak tanımlanmaktadır. Çocuğun alet kullanılarak ya da kullanmadan dövülmesi, ısırma, sarsma ve yakılması durumu ise fiziksel yaralanma olarak tanımlanmaktadır (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009). Çocuk istismarı türleri içerisinde genellikle belirtilerinin fark edilmesinin daha kolay olduğu, daha çok görülen ve diğerlerine oranla nispeten tespiti daha kolay olan bir istismar çeşididir. En çok görülen fiziksel istismar durumu ise çocukların her hangi birileri tarafından dövülmesidir. Bu alanda yapılan araştırmalara göre küçük yaşlarda daha çok anneler tarafından dövülerek istismara uğrarken çocuklar, babalar tarafından ise daha çok ergenlik döneminde bu durum görülmektedir (Taner ve Gökler, 2004). Fiziksel istismar sonucunda çocuklarda ölüm ve sakatlanma riski yaşanmaktadır. Yaşanılan fiziksel travmaların yanı sıra psikolojik anlamda da ciddi travmalar yaşanabilmektedir. Yaşanılan her şiddet olayı çocuğun üzerinde iz bırakır ve gelecek yaşantılarında sorun olarak karşısına çıkar. Bu durumla birlikte dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu, depresyon, madde bağımlılığı, çok erken yaşlarda cinsel ilişkiye girmek gibi istenilmeyen etkilerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Bunların yanı sıra beyin gelişimini de etkilemektedir. Yaşanılan olumsuz yaşam deneyimleri öğrenme üzerinde olumsuz etki bırakarak, zekâ sorunlarına neden olmaktadır. Buda beraberinde düşük akademik başarısı getirmektedir. Fiziksel şiddet gören çocuklarda intihar, öfke, içine kapanma, karşı gelme, aşırı saldırganlık, evden kaçma, gibi davranışların görülme sıklığı artmaktadır (Yenibaş ve Şirin, 2007).

Çocukların maruz kaldığı fiziksel istismarın boyutu ne olursa olsun bu suç teşkil eder ve bu durumda çocukların yasalar karşısında korunma hakkı vardır. Şiddet olayının fark edilmesinden itibaren ilgili kurumlarla iletişime geçilip gerekli tedavi süreçlerinin başlatılması gerekmektedir. Ülkemizde fiziksel istismar vakalarının tespiti noktasında sorunlar yaşanmaktadır. Bunun en büyük sebebi olarak da şiddete uğrayan çocukların hastahaneye intikal eden durumlarda istismarcıyı koruma eğilimi göstermesidir. Bu aşamada çocuğun kırılganlığı ve hassasiyeti göz önünde bulundurularak yaklaşılmalıdır (Topbaş, 2004). Ayrıca dikkat edilmesi gereken bir diğer

durum ise yaşanan istismar durumunun kaza sonucu mu yoksa istismara bağlı mı meydana geldiğidir. Çünkü istismar olayının kaza olarak değerlendirilmesi çocuğun bu durumu tekrar yaşaması ve istismar riskinin artmasına neden olmaktadır. Bu konuda hassas ve dikkatli bir çalışma yürütülmelidir. Aynı şekilde kaza sonucu yaralanma meydana gelmişse çocuğun sorumluluğunu üstlenmiş kişilerde haksız yere suçlanmış olacaklardır. Sağlık ekipleri bu durumunun hassasiyetini bilerek daha dikkatli çalışmalılardır. Yapılan muayenedeki fiziksel bulgular, çocuğun gelişim düzeyi ve anlattıkları arasındaki bağlantı ve olay öyküsü arasında bir tutarsızlığın olup olmadığına dikkat edilmesi gerekmektedir (Erol, 2015). Fiziksel istismar vakaları ele alınırken amaç öncelikle istismar durumunu önlemek ve devam etmesinin önüne geçmektir. Çocuğun sorumluluğunu alan bireyleri de eğitimlerin bir paydaşı olarak değerlendirerek çocuğun karşı karşıya kalabileceği sosyolojik ve psikolojik travmaların azaltılması yönünde çalışmalar yapılmalıdır. Bu yolla çocuğun güvenli bir hayat sürmesi için zemin hazırlanmış olur (Çakıcı, 2002).

2.2.2. Duygusal İstismar

Duygusal istismar bütün istismar durumlarını etkileyen ve oldukça geniş bir kavramdır. Bundan yola çıkarak duygusal istismarın tanımını yapmak oldukça zordur. Sınırlarının belirlenmesi yönünde çalışmalar devam etmektedir. Fakat ortak bir tanıma varılmış değildir (Kanak, 2015). Duygusal istismarı bilimsel kriterler ve toplumsal ölçütlere dayanarak çocukların duygusal anlamda zarar gördüğü ve yıkıma uğradığı her türlü söz, eylem ve davranış olarak tanımlamak mümkündür (Kanak, 2015). Kabul edilen en geniş duygusal istismar tanımı ise çocuğun gelişimi ve yaşını destekleyici nitelikte bir çevre imkânının sunulmaması şeklinde yapılmaktadır (WHO, 2006). Ayrıca çocuğun yaşadığı çevredeki kişilerin yine çocuğun sağlığına zarar verecek her türlü bilişsel, fiziksel, duygusal, sosyal eylemlerini de içermektedir. Duygusal istismar sonucunda çocuk sosyal ve duygusal becerilerde yetersizlik, iletişim kurma sorunları, uyum problemleri gibi sorunlar yaşamaktadır (WHO, 2006).

Duygusal istismar iki önemli temel kurala dayandırılır. İlki gözle görebildiğimiz ve somutluğunu koruyan belirtilerdir. İkincisi ise cinsel ve fiziksel istismarlarda ortaya çıkan durumdur. Çocukluk dönemine yaşanan cinsel veya fiziksel istismar beraberinde duygusal istismarı da getirmektedir. Fakat ileriki yaşlarda, özellikle ergenlik döneminde duygusal istismar tek başına görülmektedir (Polat, 2016). Bundan yola çıkarak

toplumda sıklıkla karşılaştığımız fakat tanısını koymakta da bir o kadar zorlandığımız bir istismar durumu olduğunu söylememiz mümkündür (Erol, 2015).

Duygusal istismar; çocuğun yakın çevresi olan çocuğun genellikle güvendiği akrabalar tarafından uygulanan bir istismar çeşidi olup, reddetme, korkutma, aşağılama ahlaken bozma, güvensizlik yaratma, sevgisiz bırakma duygu durumlar şeklinde ortaya çıkmaktadır (Öztürk, 2007). Duygusal istismar hemen hemen toplumun bütün kesimlerinde görülmektedir. Özellikle kapalı ailelerde daha çok görülmektedir. Ailede suça meyilli bireylerin olması, sosyoekonomik durumların düşüklüğü gibi durumlar duygusal istismar üzerinde etkili olmaktadır. Ailenin hoşgöründen uzak ve kayıtsız bir tutum sergilemesi de duygusal istismar için risk faktörü oluşturmaktadır. Ayrıca ebeveynlerin tutarsız davranışları, aşırı koruyucu olmaları ve reddedici davranış durumları da duygusal istismara yol açmaktadır. Sadece aile ortamında değil, sosyal ortamda ve öğretimleri tarafından da küçük düşürücü davranışlara maruz kalabilir. Çocuğa hakaret etme, kulağını çekme, sürekli eleştirme, isim takma gibi davranışlar ise öğretimlerin sergilediği duygusal istismar davranışları olarak kabul edilmektedir. Bu durumda çocuk yetersizlik durumu hissedip, çaresiz duruma düşebilmekte ve başkalarına bağımlı hale gelebilmektedir.

Duygusal istismar çalışmalarına bakıldığında karşılaşılan en önemli sorunun çocuğun sorumluluğunu üstlenen anne-baba ve bakıcının duygusal istismar olarak kabul edilen davranışları çocuğu yetiştirmek için gerekli olan tutumlar olarak görmeleridir. Bunun temelinde de kültürel etmenler yatmaktadır. Bundan dolayı çocuk psikolojik ve sosyal problemlere maruz kalmaktadır (Kanak, 2015).

2.2.3. Cinsel İstismar

Çocuğa yönelik cinsel istismarın tanımının yapılabilmesi için öncelikle bu durumun hukuki dayanağını açıklamak gerekmektedir. Ayrıca sınıflandırılmasını da doğru bir şekilde yapmak gerekmektedir (Kanak, 2011). Türk Ceza Kanununun 103.-104. ve 105. Maddelerinde çocuğa yönelik cinsel istismar ve istismar edenlere yönelik cezai durumlar belirtilmektedir. Burada cinsel istismar ve taciz durumlarının tanımı yapılarak bu eylemleri gerçekleştirenler hakkında uygulanacak cezalara açıklık gerilmiştir.

Kendini korumakta yetersiz kalan ve savunulmaya ihtiyaç duyan çocukların, yaşça kendilerinden büyük kişiler tarafından gerek ikna etme yolu kullanılarak gerekse

zorla alıkonularak cinsel haz ve doyum ihtiyaçlarını gidermek üzere kullanılması yönünde gerçekleştirilen eylemler cinsel istismar olarak tanımlanmaktadır (Topbaş, 2004). Cinsel istismar çocukların gelişim ve büyüme açısından yeterli olgunluğa ulaşamadığı, bilişsel olarak algılamakta zorlandıkları, yaşadıkları çevrenin uygun görmediği, kanunlarla uyuşmayan cinsellik durumları olarak belirtilmektedir (WHO, 2006). Cinsel istismar iki farklı durum şeklinde ele alınmaktadır. İlki dokunma meydana gelmeden yapılan, bir diğeri ise dokunmanın olduğu cinsel istismar durumlarıdır (Erol, 2007). Çocuklar genelde utandıklarından dolayı cinsel istismarı gizleme eğilimi gösterebilmektedirler. Bundan dolayı bu riski taşıyan çocukların belirlenmesi oldukça önemlidir (Üstün Güllü ve Erden, 2022).

Cinsel istismar vakalarında en fazla mağduriyet yaşayan çocuklar 6-11 arası yaş gurubundaki çocuklardır. Daha sonra en fazla maruz kalan grup ise 0-5 yaş gurubu olurken, en çok maruz kalan üçüncü grup ise 12-15 yaş aralığındaki gruptur (Yelboğa, 2019). Ama ağırlıklı olarak vakalar küçük yaş guruplarında görülmektedir. Kız çocukların cinsel istismara maruz kalma riski açısından erkek çocuklarına oranla beş kat daha fazladır. Ayrıca istismar eylemini gerçekleştirenlerin çoğunluğu erkeklerden oluşmaktadır. Çocuklar bu istismar sonucunda sosyal ve psikolojik olarak zarar görmekle beraber ölüm vakaları da görülmektedir (Özcan, 2023). Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde çocukluk evresinde cinsel istismara maruz kalan bireylerde; panik atak, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, bağlanma problemi, cinsel problemler, intihara meyilli olma gibi psikiyatrik sorunların daha fazla görüldüğü belirtilmiştir (Karataş, 2018). Bu istismar durumu kızlarda daha çok görülmektedir. Parçalanmış ailelerde yaşayan çocuklar bu şiddet durumu için büyük bir risk taşımaktadırlar. Çocukların üvey anne baba ile yaşaması, ilgisiz ebeveynlere sahip olması, düşük eğitim düzeyine sahip bir aileden geliyor olması ve istismar eylemini gerçekleştiren kişini kendi çocukluğunda istismar öykünsene sahip olması gibi faktörler cinsel istismar açısından yüksek risk oluşturmaktadırlar (Taner ve Gökler, 2004).

Gerçekleşmiş cinsel istismar vakalarının ortaya çıkarılması, tanınması ve gerekli tedavilerin gerçekleştirilmesi noktasında fiziksel istismara oranla güçlük derecesi daha yüksektir (Kuşlu ve Akbulut, 2021). Çocuğun davranışları ve fiziksel durumu yaşına göre dikkatlice değerlendirilmelidir (İnan, 2010). Bu şekilde bu tür vakaların doğru teşhisi yapıp gerekli tedavi yöntemlerinde gecikmeler yaşanmamış olacaktır.

2.3. Çocuk İhmal ve İstismarının Toplumsal Risk Faktörleri

Kültürel ve toplumsal değer yargıları temelinde çocuğa yönelik ihmal ve istismar davranışlarında büyük bir etkiye sahiptir. Farklı kültürel çevrelerde çocuk yetiştirme ve bakım şekillerinin farklılaşmasından dolayı söz konusu kültürlerde ihmal ve istismarı kapsayan davranışların neler olduğu da farklılık göstermektedir. Kültürel olarak kabul görüp görmediğine bakılmaksızın çocuk istismarının belirlenmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. (Dedeler, Tuğçe ve Öztürk, 2016).

Çocuk ihmal ve istismarına neden olan çevresel faktörleri şu şekilde sıralayabilir;

- ❖ Eşit sosyal şartlara sahip olunmaması ve cinsiyet ayrımının gözetilmesi,
- ❖ Aile yapısını destekleyen kurumların yetersizliği,
- ❖ İşsizlik, suç işleme oranının yüksekliği, şiddet, yoksulluk gibi faktörlerin varlığı,
- ❖ Bağımlık yaratan maddeler ve alkole kolay ulaşılması,
- ❖ Çocuk işçiliği ve çocuk pornografisi gibi sorunlara yeteri kadar önemin verilmemesi,
- ❖ Sosyoekonomik gelir durumunun düşüklüğü, güvenli yaşam şartlarına ulaşmada yaşanan eşitsizlikler, kötü sağlık koşulların olması şeklinde belirtilebilir (WHO, 2006).

2.4. Çocuk İhmal ve İstismarını Önlemeye Yönelik Alınacak Tedbirler

Çocuk ihmal ve istismarını önlemede hedeflenen amaç: olası ihmal ve istismar durumlarının gerçekleşmeden önlenmesi, alınması gereken önlemlerin tam ve doğru bir şekilde alınması ile istenmeyen davranışları ortadan kaldırıp istenilen davranışların ön plana çıkarılmasını sağlamaktır. İhmal ve istismarı önleme çalışmaları; bireye psikolojik olarak destek olunması, gerekli tedavilerin uygulanması, alkol, suç işleme gibi sorunları önleme noktasında oldukça önemlidir (Alyanak, 2019). Öncelikle risk altındaki çocukların tespiti yapılarak uygun müdahale yöntemleriyle önleyici çalışmalar yapılmalıdır. Sonrasında ise bu durumlara maruz kalan ve olumsuz etkilerini hisseden çocuklarda bu durum en aza indirilmelidir. Bu amaçlar uygun bir şekilde gerçekleştirildiğinde yapılan müdahalenin geçerliliği artacaktır (Kemer ve İşler, 2021).

Hedeflenen amaçları gerçekleştirmek için ihmal ve istismar programlarının sahip olması gerek bir takım ortak özellikleri bulunmaktadır. Bunları şu şekilde belirtebiliriz;

- ❖ Çocuğun çevresiyle güçlü ve güvenli bir iletişim bağı kuracağı şekilde desteklenmesi,
- ❖ Çocuğun bütün gelişim alanlarında ona destek olan ailelerin eğitim programlarına dâhil edilmesi,
- ❖ Ailelerin kişisel gelişim ve psikolojik alanlarında desteklenmesi ve gerekli müdahalelerin yapılması,
- ❖ Saygı ve sevgiye önem veren aile ortamlarının çerçevesini oluşturmak,
- ❖ Çocuğun yaşına göre görev ve sorumluluk vermek,
- ❖ Bireylerin temel ihtiyaçlarına ulaşma noktasında desteklenmesi ve gerekli yardımların sağlanması,
- ❖ Aile ile çocukların birlikte zaman geçirmeleri için imkân tanımak,
- ❖ Ailelere ihtiyaçları doğrultusunda rehberlik edilmesi ve doğru bir şekilde yönlendirilmesi

2.5. Çocuk İhmali ve İstismarının Önlenmesi, Belirlenmesi ve Bildirilmesinde Okul Öncesi Öğretmenlerinin Rolü

Çocukların ihmal ve istismara karşı korunması bilgi, beceri ve yetenek gerektiren zorlayıcı bir durumdur. İhmal ve istismara maruz kalmış çocukların tespiti ve bu durumun önlenmesi için birçok meslek gurubundan insanların özverili ve titiz bir şekilde çalışması gerekmektedir. Çocuklara gün içinde fazla zaman geçiren okul öncesi öğretmenlerinin bu konuda önemli bir sorumluluk yükü vardır (Demircioğlu ve Esra, 2019). Aileden sonra çocuğun eğitim ve gelişiminde en büyük rol okul öncesi öğretmenlerindir. Okul öncesi öğretmenleri kişilik gelişimi için kilit dönem olan 3-6 yaş gurubundaki çocukların fiziksel, bilişsel, öz bakım, sosyal, dil ve duygusal becerilerinin etekleyerek onların hayata hazır olmaları için temel hazırlamaktadır (MEB, 2013). Okul öncesi öğretimleri ihmal ve istismar konusunda gerekli eğitimleri alıp yeterli bir donanıma sahip olmalıdırlar. Ancak bu şekilde olası vakaların belirlenmesine ve henüz gerçekleştirmemiş durumların önüne geçebilirler (Çiftçi, 2022). Çocuk ihmal ve istismarı konusunda yeterliliğe sahip olan öğretmen, kurduğu etkili aile çocuk ilişkisi

sayesinde çocuklarda meydana gelen kaygı, endişe ve korku düzeyleri etmenlerindeki farklılıkları gözlemleyerek yaşanan ihmal ve istismar durumlarını tespit edebilir. Tespit ettiği durumu uygun çalışmalarla ortadan kaldırabilir ve ilgili kurumlara bildirebilir. Böylelikle ihmal ve istismarın önlenmesine önemli bir katkı sağlamış olur (Alim Doğan, 2019). Çocuklarla sıklıkla etkileşimde bulunan okul öncesi öğretmenleri çocuğun herhangi bir ihmal ya da istismar durumuna maruz kalıp kalmadığını aşağıdaki parametrelere göre anlayabilir;

- ❖ Çocuğun yaşadığı durumu öğretmenine bildirmesi,
- ❖ Arkadaş, akraba gibi üçüncü şahısların bu durumu öğretmene bildirmesi,
- ❖ Öğretmenin izlenimleri sonucu fark ettiği şişlik, kesik, yanık, morluk, sigara izi gibi fiziksel belirtilerin fark edilmesi (Banko, 2017).

İhmal ve istismar eylemini gerçekleştiren ebeveynlerin öğretmen açısından gözlemlenecek davranışları şu şekilde belirtilebilir;

- ❖ Çocukların temel ihtiyaçlarına karşı ilgisiz olmaları
- ❖ Okuldaki programlara ve etkinliklere katılmama ya da sınırlı bir katılım göstermeleri,
- ❖ Çocuğa değersiz olduğunu hissettirecek davranışlarda bulunmaları,
- ❖ Öğretmenle yapılan görüşmelerde çocuğun sergileyeceği olası istenmeyen problem davranışlar karşısında çocuğa ceza verebileceğini söylemeleri (Karakoç, 2017).

Öğretmen bu etmenleri göz önünde bulundurarak çocuğun ihmal ve istismara maruz kalacağından şüpheleniyorsa ve çocuk ağlama gibi tepkiler geliştirip yaşanan olayı anlatmak istemiyorsa çok dikkatli ve hassas davranmalıdır. Çocuğun açılabilmesi ve yaşananları anlatabilmesi için güven ortamı oluşturması lazım. Bu şekilde çocuk kendini hazır hissedecektir (Kaya ve Tekin, 2019). Öğretmenin bir diğer önemli sorumluluğu ise herhangi bir ihmal ve istismar şüphesi durumunda ilgili kurumları bilgilendirmesidir. Burada amaçlanan şey olası ihmal ve istismarları önlemek ve bu konuda hem çocuğa hem de aileye gerekli desteği vermektir. Ayrıca öğretmenin yaşanan ihmal ve istismarı ilgili kurumlara bildirmesi yasal bir zorunluluktur. Fakat zaman zaman öğretmenler bu durumu bildirmekte çekimser davranabiliyorlar. Bunun birçok nedeni olabilmektedir. Öğretmenin konu hakkında yeterli bilgisinin olmaması,

ailenin özel hayatına müdahale etmiş olma kaygısı, çocuğun tedavisi ve güvenliği için yeterli önlemlerin alınmayacağı korkusu ya da yeterli delilin olmaması gibi etmeler sıralanabilir (Kaya, 2017). Bütün bunlara rağmen yaşanan durumun erken bildirilmesi hem aile hem de çocuk için faydalı olacak ve onlara destek sağlanacaktır. Bütün bu hassas durumlar göz önünde bulundurulduğunda öğretmenin ihmal ve istismar durumunu bildirmesinde aktif bir şekilde rol alması büyük önem taşımaktadır. Öğretmen yaşanan ihmal ve istismarı bildirme sürecinde çocuğun cinsiyeti, istismarın sıklığı, yaşı, konuyla ilgili bilgi sahibi olması, olayın gerçekleşme zamanı, kültürel faktörler gibi faktörleri göz önünde bulundurması ve buna uygun hareket etmesi gerekmektedir (Kanak, 2015).

Türkiye’de çocuk ihmal istismarını bildirmeye yönelik çalışmalar yapılmaktadır (Çakmut, 2016). Afyon ilinde ilk ve ortaokul kademelerinde yürütülen bir çalışmada 233 öğretmenden oluşan gurubun %85,9’u olası bir ihmal ve istismar durumunun bildirilmesinin yasal bir zorunluluk olduğunu bildirmiş. Verilere bakıldığında öğretmenlerin %0,8’i yaşanan ihmal ve istismarı bildirmeyi ahlaki bir sorumluluk olarak görmediklerini dile getirmişler. İhmal ve istismar durumunu bildirmeyen öğretmenlerin bu süreç hakkında bilgi sahibi olmamaları, yeteri delile sahip olmamaları, çocuğun daha çok etkilenebileceği korkusu yaşayacakları gibi kaygıları dile getirmişler (Kürklü, 2012).

İhmal ve istismar davranışlarına maruz kalan bireylerde bu davranışların sonucu, gelecek beklentilerini ve atacak adımları etkilemektedir. Okul ve sosyal hayatlarında uyum problemleri yaşamaktadırlar. Başkalarıyla yakın ilişki kurmakta çekinir ve aralarına mesafe koyarlar. Akademik başarıları düşen bu çocukların kendilerine olan güvenleri ve saygıları azalmaktadır (Kaytez, Yücelyigit ve Kadan, 2018). Bütün bunların ışığında öğretmenlerin ve toplumun ihmal ve istismarı önlemeleri mümkündür. Olası bir şüphe durumunda zamanında yapılan bildirimler ve var olan yasalar eliyle ihmal ve istismar önlenabilir. Bundan dolayı ihmal ve istismarı bildirme süreci hayati önem taşımaktadır.

2.6. Çocuk İhmali ve İstismarı Kavramının Tarihçesi

Çocuk haklarının tarihçesi baktığımızda çocuk, Roma ve Cermen Hukukuna göre üzerinde serbest bir şekilde tasarruf edilebilen, terk edilmesi ve öldürülmesi olağan karşılanan bir nesne durumundayken zaman içinde haklara sahip bir özneye

dönüşmüştür (Kepenkeçi, 2016). Bu değişimin merkezinde ise şu nedenler yatmaktadır: ekonominin tarımdan sanayine yönelmesi, aile yapısının değişmesi, değişen sanayi toplumunda çocukların ucuz iş gücü olarak görülmesi, gelişen orta sınıfın varlığı, dünya savaşlarında yaşanan çocuk kıyımları ve çocuğun bir insan olarak varlığının kabulü ile sosyal devlet olgusu şeklinde belirtilebilir (Akyüz, 2012).

Bütün bu süreç boyunca çocukların maruz kaldığı en büyük problemlerden biri ve en önemlisi çocuk ihmal ve istismarı olmuştur. İhmal ve istismarın insanlık tarihi ile birlikte başladığı kabul edilmektedir. Bu açıdan ele alındığında oldukça eski bir geçmişe sahip ve o zamandan beri süre gelen bir sorun olduğu görülmektedir. Tabi bunun altında yatan sebeplerden biri uzunca bir süre çocuklarının yetişkinler tarafından desteklenmesi ve yol gösterilmesi düşüncesinin karşılık bulmamasıdır. 17. yüz yıla kadar çocuklar küçük yetişkinler olarak kabul edilip, çocuklar için özel bir tanımlama yapılmamaktaydı (Tan, 1989).

Çocuk kavramı çok uzun bir süre göz ardı edilmiş olup, çocuk haklarının önemsenmediği görülmektedir. Çocukların hakları yok sayılmış, çocuklar köleleştirilmiş hatta kimi toplumlarda diri diri toprağa gömüldüğü bilinmektedir. Çocukların köleleştirilerek bir eşya gibi alınıp satılması çok uzun bir süre sıradan bir durum olarak kabul görmüştür. Antik çağlarda çocukların tanrılara kurban edilmesi ya da bu yolda öldürülmesi de bilinmektedir. Çocuk ihmal ve istismarı konusunun ele alınması ilk olarak Amerika Birleşik Devletlerinde olmuştur. Kayıtlara geçen ilk istismar vakası New York'ta 1874 yılında yaşanmıştır. Fakat bu istismar vakasında çocuk haklarını güvence altına alan herhangi bir kurum olmadığı için bu konuda ki çabalardan bir sonuç alınamamıştır. Bu olaydan kısa bir süre sonra bu davaya bakan avukat tarafından çocuk haklarını koruyan bir dernek kurulmuş olup, bu alandaki ilk örnek olmuştur. Bu alandaki dernekler sonrasında artış göstermiştir (Tiet vd., 1998).

Ülkemizde 1985 yılına kadar çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili bir çalışma yürütülmemiştir. Bu alanda yapılan çalışmalar genele olarak sosyal hizmet uzmanları ve hukukçular tarafından yapılmıştır. Daha sonrasında eğitimciler ve psikologlar da bu alana yönelmişlerdir. Erkmen ve Zeytinoğlu çocuk ihmal ve istismar alanında yapılan çalışmalarda öncülük etmişlerdir. Çocuk İhmal ve İstismarı Önleme Derneği 1986 yılında faaliyet göstermeye başlamış olup, gerçekleştirdikleri çalışmalarla bu konuya dikkat çekmeye çalışmışlardır (Polat, 2007). Daha sonraki yıllarda yapılan çalışmalarla birlikte Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı korunmaya muhtaç binlerde çocuğa destek

sağlamıştır. Aralık 2023 itibari ile 165.995 çocuk sosyal hizmetler desteği almaktadır. 2023 yılı itibari ile 9806 çocuk koruyucu ailelerin yanına yerleştirilmiş olup, toplam koruyucu aile sayısı da 8164 olmuştur. Ayrıca 2023 yılında evlat edindirilen çocuk sayısı 607 kişi olurken 2003-2023 yılları arasında toplamda 19584 çocuk evlat edindirilmiştir. Çocuk Destek Gelişim ve Eğitim Programı (ÇODEP) 2020 yılında uygulama alınarak çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde korunma altında bulunan çocukların duygusal, bilişsel ve psikolojik yönden sağlıklı gelişmeleri için faaliyet göstermiştir (ASHB, 2023).

Günümüzde çocuk ihmal ve istismar ile ilgili çalışmaların sayısı artmış olup, çocuğu korumaya yönelik yasalar hazırlanarak düzenlemeler yapılmıştır. Çocuk hakları dünya gündemine ise taraf devletlerin 1989 yılında güvence altına aldığı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile gelmiştir. Türkiye 1995 yılında bu sözleşmeye taraf olmuştur. Bu sözleşmenin ilk maddesine göre 18 yaşının altındaki bütün bireyler çocuk olarak kabul edilmiştir. Bu sözleşme çocuğun yüksek yararını gözetten bir sözleşmedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuğun doğuştan edindiği yaşam hakkı, eğitim hakkı, gelişim hakkı, sağlık hakkı ve korunma hakkından ibarettir. Çocuğun maruz kaldığı her türlü kötü muameleye karşı taraf devletlerin gerekli düzenlemeler yapıp bu konuda çalışmalar yürütmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Ülkemizde 2005 yılına kadar Medeni Kanun'dan ya da Türk Ceza Kanunu'ndan yola çıkılarak çocuğa yönelik işlenen suçlarda cezalandırılma yapılmaktaydı. 2005 yılında ise bu alanda Çocuk Koruma Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunun amacı suça bulaşmış çocukların eylemlerinin altında yatan sebepleri incelemek ve bu durumlara özgü çözümler ve programlar geliştirmektir. Bu kanun suça bulaşmış çocukları cezalandırmak yerine daha çok çeşitli rehabilitasyon programlarına yönlendirmeyi amaçlamaktadır ve bir çok durumda hükmün açıklanmasının ertelenmesi sağlamaktadır. Bunların yanı sıra çocuk polislerinin sorgu işlemlerini gerçekleştirmesi, çocukların çocuk mahkemelerinde yargılanmasının bu konun ile zorunlu hale gelmiştir (Akyüz, 2012).

2.7. İlgili Araştırmalar

2.7.1. Yurt İçinde Yapılan Yayın ve Araştırmalar

Altıntaş, Top ve Ayyıldız (2023) bu çalışmada okul öncesi dönemde çocuğu olan anne babaların çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili farkındalık düzeyleri ve bununla ilişkili etmenleri saptamak amaçlanmıştır. Çalışmada okul öncesi eğitim kademesinde çocuğu olan 379 ebeveyn yer almıştır. Yapılan incelemeler de ebeveynlerin farkındalık düzeyin düşük olduğu anlaşılmış olup, bunun çocuk sağlığı için büyük bir sorun olduğu belirtilmiştir.

Özyürek, Güney ve Keser (2023) çalışmalarında babaların çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili bilgi düzeylerine etkide bulunan faktörleri saptamak için ölçme aracı geliştirmiş ve veri toplamışlardır. Okul öncesi dönemde çocuğu olan 97 baba bu çalışmaya dahil edilmiştir. Bu araştırmada alınan sonuçlara göre babaların çocukları karşı ilgi düzeylerinin ortanın üzerinde olmasına karşın çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin orta düzeyde olduğu görülmüştür. İstismar durumunun kişisel değişkelerden etkilenmediği ve 35 yaş üstü geniş aile yapısına sahip babaların çocukları kontrol etme ve okula karşı ilgisinin daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yüzgüldü ve Ülküer (2023) Gerçekleştirdikleri bu çalışmada 3-6 yaş aralığında çocuğu olan anne babaların çocuk yetiştirme sürecinde benimsedikleri tutumlar ve ihmal ile istismar farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkiyi irdelemeye çalışmışlardır. Bu araştırma kapsamında 204 ebeveyn çevrimiçi olarak ulaşıp araştırma için veri toplanmıştır. Bu ebeveynlerin İstanbul İli Küçükçekmece ve Kağıthane ilçelerinde okula devam eden 36-72 ay arası çocukları olmasına dikkat edilmiştir. Çocuk ihmal ve istismarı ile anne babaların benimsedikleri tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde demokratik tutum sergileme düzeyindeki artış ile beraber ihmal ve istismar farkındalık düzeyleri de artmış görünmektedir. Baskıcı bir tutum benimsemiş ebeveynlerin ihmal ve istismar farkındalık düzeylerinde azalmış olduğu görülmüştür. Aşırı hoşgörülü davranan ebeveynlerinde aynı şekilde ihmal ve istismar farkındalık düzeylerinin azalış gösterdiği görülmüştür. Bu durumda anne abaların ihmal ve istismar farkındalık düzeyleri arttıkça demokratik tutum sergiledikleri görülmüştür. İhmal ve istismar farkındalık düzeylerinin düşmesi ile birlikte otoriter, baskıcı ve aşırı hoşgörülü tutum benimse oranları artmış görünmektedir.

Elihoş, Deniz ve Bilgin (2022) İstanbul İlinin Sancaktepe, Üsküdar, Başakşehir ve Ataşehir ilçelerinde bulunan okullardan topladıkları verilerle yaptıkları çalışmada 36-72 ay arasındaki çocukların ebeveynlerinin çocuk ihmal ve istismar ile ilgili kaygıları incelenmeye çalışılmıştır. Çocuğu okul öncesine devam etmeyen 154 katılımcıya online form yoluyla ulaşılmıştır. Okul öncesi eğitim kademesine devam eden çocuğa sahip 200 ebeveyne ise ilgili ilçelerdeki okullar aracılığıyla ulaşılmıştır. Çocuk sayısı, yaş, eğitim durumu, cinsiyet gibi değişkenlere göre ebeveynlerin kaygılarının farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili anne babaların yüksek bir kaygı düzeyine sahip oldukları anlaşılmıştır.

Apaydın Cırık, Gül ve Aksoy (2022) Yaptıkları çalışmada ebeveynlerin ve çocukların çocuk cinsel istismarı ile ilgili tutum düzeyleri mercek altına alınmış olup, bu konudaki potansiyel risk faktörleri belirlenmiştir. Bu araştırma 255 çocuk ve ebeveynle 2021 yılı Şubat-Haziran ayları arasında yürütülmüştür. Toplanan veriler ve sonuçlar incelendiğinde ebeveynlerin çocuk cinsel istismarı ile ilgili bilgi düzeylerinin oldukça düşük olduğu tespit edilmiş olup bu durumun kaygı verici olduğu belirtilmiştir.

Pekdoğan (2017) yaptığı ölçek geliştirme çalışmasında ebeveynlere yönelik istismar farkındalık ölçeği geliştirmiştir. Bu çalışmada 4-6 yaş arasında çocuğu olan anne babaların istismar farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma Amasya ilinde yaşayan 206 ebeveynle yürütülmüş olup, yapılan incelemeler sonucunda güvenilir bir ölçme aracı elde edildiği anlaşılmıştır.

Kara, Çalışkan ve Suskan'ın (2014) Ankara'da çalışan 550 hekimin katılımıyla Ankara ilinde çalışan pratisyen doktorların, uzmanların ve çocuk asistanlarının çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bilgi düzeylerini ölçmek ve bu çalışanların tutumlarını karşılaştırmak amacıyla çalışma yürütülmüştür. Bu araştırmada hekimlerin kadın olması, evi olması, çalışmaları sırasında ihmal ve istismar vakalarına tanık olmaları ve bu vakaları bildirmeleri, lisans eğitimi ve sonrasında ihmal ve istismar ile ilgili eğitim almaları ihmal ve istismar farkındalık düzeylerinde anlamlı bir farka neden olmuştur.

Nayır ve Karaman-Kepenekçi (2012) Ankara ilinde görev yapan 244 sınıf öğretmenine ebeveynlerin çocuklarına uyguladıkları davranışların ihmal ve istismar davranışı olup olmadıkları ve bu davranışlarla baş etme yollarına yönelik görüşlerine başvurmak amacıyla çalışma yürütmüşlerdir. Yapılan bu çalışmanın sonuçlarına bakıldığında çocuk ihmal ve istismar vakalarını belirleme çalışmalarında öğretmenlerin

yetersiz oldukları ve bu durumla ilgili bir vaka ile karşı karşıya kaldıklarında nasıl bir yol izleyeceklerini bilmedikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca sınıf mevcutları arttıkça öğretmenlerin daha duyarsızlaştıkları ifade edilmiştir.

Sarı'nın (2010) Emniyet teşkilatında görev yapan ebeveynlerin fiziksel istismar potansiyellerinin belirlenmesi konulu doktora tez çalışmasında 18 yaşından küçük çocuğa sahip olan 613 personele ulaşılmıştır. Veri toplama aracı olarak Çocuk İstismarı Potansiyeli Anketi kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlara bakıldığında ebeveynlerin istismar potansiyellerinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca annelerin babalara oranla daha az istismar potansiyellerinin olduğu tespit edilmiştir.

Türk ailelerinin duygusal istismar farkındalıklarını ölçmek amacıyla Uslu, Kapçı, Yıldırım ve Öney (2010) tarafından yürütülen çalışmaya 296 aile katılımcı olarak yer almıştır. Araştırmada eğitim düzeyi düşük ailelerin, gelir düzeyi düşük ailelerin ve babaların duygusal istismar farkındalık düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Bunların yanı sıra erken yaşta anne baba olmak, ailenin çalışma durumu, çok çocuklu aile yapısının duygusal istismar farkındalık düzeyini etkilediği izlenmiştir.

Dönmez'in (2009) Çocuk İstismarı ve ihmaline yönelik önerilerinin yer aldığı anketi Balıkesir il merkezinde bulunan 333 anne, 333 baba ve 111 öğretmenle yürütülmüştür. Yapılan çalışmalar sonucunda hem ebeveynlerin hem de öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismar farkındalık düzeylerinin oldukça yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

2.7.2. Yurt Dışında Yapılan Yayın ve Araştırmalar

Avdibegović ve Brkić (2020) Dokuz balkan ülkesini kapsayan bir çalışma yürütmüşlerdir. Bu araştırmada çocuk ihmal oranının %22,6 ile %42,6 arasında değişiklik gösterdiği görülmüştür. Ayrıca bu araştırmanın elde ettiği bulgulara baktığımızda Bosna Hersek'teki okul çağı çocuklarının %33,2'sinin önceki yıllarda, %39,6'sının ise yaşamları boyunca ihmal edildikleri sonucuna varılmıştır.

Mathews, Pacella, Dunne, Simunovic, ve Marston, (2020) 22 ülkede yürüttükleri 30 ortak çalışmada çocuklara yönelik kötü muamelenin boyutlarını incelemişlerdir. Yapılan sistemik incelemeler ve analizlerde hem çocuk katılımcılarla hem de yetişkin katılımcılarla çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Yapılan bu çalışmada neredeyse bütün

lkelerde çocukların yaşadığı kötü muamele durumlularında boşlukların olduğu görülmüştür. Bu alanda daha fazla uygulamanın olması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Kobulsky, Dubowitz, ve Xu (2020) ihmal konusu bölgelere göre zaman zaman farklılık gösterse de dünyanın her yerinde yaygın olarak karşılaşılan bir durumdur. lkeler genelde ocuk ihmalinin kötü muamele olarak kabul etmekte ve buna göre önlemler almaktadır. Fakat bu önlemler yüksek gelirli ülkelerde bile yetersiz kalmaktadır. lkeler nlemler alırken birçok engelle karşılaşmaktadırlar. Bu çalışmadaki ülkelerin 6'sı üst-orta gelirli, 2'si alt-orta gelirli ve 1'i düşük gelirli ülkelerden oluşmaktadır. Bunların yanı sıra farklı gelir düzeylerine göre birden fazla ülkede yer almaktadır. Bölgesel olarak bakıldığında ise 9 alışma Asya'dan, 5 alışma Avrupa'dan, 4 alışma Amerika'dan ve 2 alışma Afrika'dan incelenmiştir. Yapılan incelemeler ve analizlerle bu ülkeler karşılaştırılmıştır. Yüksek gelirli ülkelerde ocuk ihmalinin %9 civarında olduğu görülürken, ekonomik anlamada daha kötü durumda olan ülkelerde bu oranın çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Shang ve Katz'ın (2015) ocuk ihmal ve istismarına yönelik yaptıkları ve 27 katılımcıyla yürüttükleri çalışmada alanında kişilerin ocuk ihmal ve istismar konusunda yüksek bir farkındalık düzeyine sahip olmalarına rağmen, karşılaştıkları vakalara müdahil olma konusunda isteksiz oldukları ve kendilerini yetersiz hissettikleri görülmüştür.

Thomas ve Zimmer-Gembeck'in (2011) yüksek ocuk istismarı potansiyeli riski taşıyan 150 anne ile 12 hafta boyunca süren Anne-ocuk İlişkisi Terapi'si yapılmıştır. Bu araştırmada ocuk İstismarı Potansiyeli Envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda anne-ocuk ilişkisi terapi alan annelerin sergiledikleri istismar davranışlarında anlamlı bir azalmanın grldğu ve ocuk istismar potansiyelinde de düşüş gözlendiği sonucuna varılmıştır.

Ramirez, Pinzon-Rondon ve Botero (2011) Pasifik ve Atlantik Kıyısı Ailelerin Karakteristikleri Anketi kullanılarak 1089 anne ile görüşme gerekleşmişlerdir. Bu araştırmada ocuk cinsel istismarının yaygınlığını saptamak amacıyla çalışmalar yürütülmüştür. Bu araştırmada elde edilen sonuçlara göre sağlıklı bir anne- ocuk etkileşimine sahip olan çocukların cinsel istismara maruz kalma olasılığının düşük olduğu görülmüştür. Aile içinde şiddete maruz kalan annelerin çocuklarında ise cinsel istismara maruz kalma potansiyelinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Cappa ve Khan (2011) 2005 ve 2006 yıllarında orta ve düşük ekonomiye sahip 34 ülkeden 166.635 anne ulaşılarak gerçekleştirdikleri araştırmada annelerin kullandıkları fiziksel cezalandırma tutumları incelemeye alınmıştır. Görüşme yoluyla yapılan bu incelemelerde 2-14 yaşları arasında olan annelerle görüşülmüştür. Bu annelere çocuklarının maruz kaldıkları şiddet içerikli tutumlarına yönelik sorular yöneltilmiştir. Çoğu ülkede annelerin çocuk yetiştirme sürecinde fiziksel cezaya ihtiyaç duymadıkları belirtilmiştir. Fakat anneler fiziksel cezayı kabul etmemelerine rağmen çocuklarının büyük bir çoğunluğunun fiziksel cezaya maruz kaldıkları belirlenmiştir.

Çocuk ihmal ve istismarının yaygınlığını araştıran ve ABD, Filipinler, Şili, Mısır ve Hindistan gibi ülkelerin yer aldığı araştırmada çocuk ihmal ve istismarı yaygınlık durumunun %4-%85 arasında değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Gilbert, SpatzWidom, Browne, Ferguson, Webb ve Janson, 2009).

Benbenishtry, Zeira ve Astor (2002), Yaşları 7-11 arasında değişiklik gösteren İsrail'de yaşayan 10.400 öğrenci ile okul ortamında gerçekleştirilen çocuk istismarına yönelik araştırmada elde edilen sonuçlara göre çocukların %20'sinin en az 1 kere fiziksel istismara, % 8,2 'sinin cinsel istismara ve %25'inin se duygusal istismara maruz kaldığı ifade edilmiştir.

Finkelhor (1994) Amerika'da yaptığı araştırmalarda erkeklerin %9'unun, kadınların ise % 19,2'sinin çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kaldıklarını ifade etmiştir. Ailelerin sosyoekonomik durumları, etnik kökenleri bu durumu etkilemezken, aile içinde yaşanan şiddet durumları, ebeveynlerin tutumları, duygusal yoksunluk gibi durumların risk faktörü oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca çocuk ihmal ve istismar vakalarının büyük bir çoğunluğunun bildirilmediği görülmüştür.

Farkındalık temelli çalışmalara baktığımızda çocuk ihmal ve istismarını ya tek boyutta incelemişler ya da birkaç boyut olarak ele almışlardır. Fakat çocuk ihmal ve istismar farkındalığını tüm boyutlarıyla ele alan araştırmaların sınırlı sayıda olduğu belirlenmiştir. Çocuk dönemi boyunca çocuğun etkileşimde bulunduğu meslek guruplarının ihtiyaç duyduğu çocuk ihmali ve istismarı farkındalık çalışmaların çok yetersiz olduğu saptanmıştır. Çocuğun herhangi bir sebeple en çok maruz kaldığı yer aile içidir. Bunun için bu alanda en çok farkındalık yaratılması gereken yapının aile olması gerekirken, aile farkındalık çalışmaların oldukça az olduğu görülmüştür. Anne babalarla yapılan çalışmalarda ailenin farkındalık düzeyini öğrenim durumları ve gelir

düzeyinin olumlu bir katkısı olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra annelerin babalara oranla daha yüksek bir farkındalığa sahip oldukları belirlenmiştir.

Çocuk ihmal ve istismar yaşantılarına bakıldığında anne – çocuk ilişkisinin çok önemli olduğu belirtilmiştir. Sağık bir anne çocuk ilişkisinin olması olası ihmal ve istismar riskini önemli ölçüde azalttığı tespit edilmiştir. Eğitimciler ve sağık çalışanları çocuklarla etkileşimde bulunma ve onların sağık ile güvenliğini sağlamada rol alan görevlilerdir. Ülkemizde yasalar gereği çocuk ihmal ve istismar vakalarının bildirilmemesi suç teşkil etmektedir. Fakat yapılan bu araştırılmalara bakıldığında çocuk ihmal ve istismarını bildirmekle yükümlü meslek mensuplarının bu konuda yüksek bir farkındalık düzeyine sahip olmalarına rağmen genel olarak bu konuda yetersiz hissettikleri görülmüştür. Ülkemizde ve dünya genelinde yapılan çalışmalara baktığımızda çocuk ihmal ve istismar olaylarının çok fazla olduğu görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma gurubu, ölçme aracının geliştirme süreci, ölçme aracı ile ilgili geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları, veri toplama araçları, veri toplama yöntemleri ve veri toplama aracının uygulanması ile ilgili analizler ve istatistiki bilgilere yer verilmektedir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma ölçek geliştirme çalışması olup “Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formunun” geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma temel araştırmalar niteliğinde bir araştırma olup çocuk ihmal ve istismarının farkındalığını arttırmaya ve literatürdeki bu eksikliği gidermeye yönelik olarak geliştirilmiştir. Araştırmada bir nicel araştırma yöntemi olan tarama modeli kullanılmıştır. Tarama deseni, belirlenmiş bir evrende seçilecek olan örneklem üzerinden çalışmalar yürütülerek evrenin tutum, eğilim ve durumla ilgili görüşlerini nicel betimlemesinin yapılmasıdır (Creswell, 2016).

Tarama araştırmaları bir olay ya da konuya ilişkin katılımcıların ilgi, tutum, becerileri ya da görüşlerinin belirlendiği ve genel olarak diğer araştırmalara oranla daha büyük çalışma gurupları ile yürütülen çalışmalardır. Tarama modelinde önemli olan nokta, araştırma yapılan konunun doğru ve uygun bir şekilde, titizlikle araştırılıp gerekli gözlemler yapıldıktan sonra elde edilen sonucu ortaya koyabilmektir (Büyüköztürk, 2019).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Çalışma Gurubu

Bilimsel araştırmalarda evren, araştırma bulgularına ait genellemelerin olduğu yapıyı ifade eder. Benzer özellikleri taşıyan bireyler bu evren kümesi içinde değerlendirilir. Araştırmayı yürütenler böylelikle gurupları belirli özelliklere göre sınıflandırarak farklı ölçekte evrenler oluşturabilir (Gürbüz ve Şahin, 2014). Araştırmanın evreni, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Batman ilindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokulları ve anasınıflarına devam eden 3-6 yaş aralığındaki çocukların ebeveynlerinden oluşturulmuştur. Çalışmanın örneklemi için

çalışmaya dâhil edilen katılımcılar basit seçkisiz örneklem ile belirlenmiştir. Basit seçkisiz örneklem yönteminde bütün bireylerin örneklemle dahil edilme olasılıkları eşittir. Evreni temsil etme noktasında ele alındığında diğer yöntemlere göre daha güçlü ve geçerli bir yöntem olduğu söylenilebilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008).

Araştırmada açımlayıcı faktör analizi için 440 kişilik bir örneklem, doğrulayıcı faktör analizi için ise 400 kişilik bir örneklem kullanılmıştır. Son olarak demografik değişkenleri incelemek için ise 418 kişilik bir örneklem gurubu araştırmada kullanılmıştır. Ölçek geliştirme aşamaları ile ilgili farklı fikirler mevcuttur. Ölçekte yer alan her madde için 10 ya da 15 katılımcının analize dâhil edilmesi gerekmektedir. Ayrıca her madde için alt sınırın 5 katılımcı olması gerekmektedir (Çolakoğlu ve Büyükekşi, 2014). Ölçek geliştirmek için belirlenen çalışma gurubunun sayısı ölçek madde sayısının 5 katı olması gerekir (Şencan, 2005). Geliştirilen taslak ölçeğin 49, asıl ölçeğin ise 15 maddeden oluştuğuna dikkat edilirse, açımlayıcı faktör analizi için 440 ebeveyn: doğrulayıcı faktör analizi için 400, demografik değişkenleri incelemek için ise 418 ebeveyn ile çalışılması, çalışma grubunun yeterli sayıyı ulaşıldığını göstermektedir.

3.3. Ölçek Maddelerinin Geliştirilmesi

Ebeveynlerin Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilen ölçek için önce literatür taraması yapılmış ve uzmanlardan görüşler alınmıştır. Literatür taraması yapılırken bu alanda geliştirilmiş ölçekler incelenmiştir. Görüşler ve literatür ışığında 61 madde ile madde havuzu oluşturulmuştur. 4 okul öncesi eğitimi alan uzmanı, 1 ölçme uzmanı, 1 dil uzmanı, 1 rehberlik ve psikolojik danışmanlık alan uzmanı ve 1 psikoloji alan uzmanından alının görüşler sonucunda maddeler düzenlenmiş ve 49 Madde ile analizler yürütülmüştür. 5 li Likert türünde “Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4), Kesinlikle Katılıyorum (5)” şeklinde kategorilendirilmiştir.

Ölçeğin geçerlilik çalışmaları kapsamında 440 ebeveynden oluşan gurup ile Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Ayrıca Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için ise 400 kişilik bir örneklem gurubu ile analizler yapılmıştır. Maddelerin birbirleri ile örtüşüp örtüşmediği ve teklik veya çoklu bağlantılılık problemi olup olmadığı için korelasyonlar incelenmiştir. Maddeler arası korelasyonlar 0,90 altı olduğundan çoklu bağlantılılık olmadığı sonucu gözlemlenmiştir. Dolayısı ile 49 madde ile AFA yürütülmüştür. İlk olarak hiçbir döndürme yapmadan daha sonra ise eğik döndürme

yapılarak model serbest bir şekilde analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda 3 boyutlu (Boyut 1: İstismar Farkındalığı, Boyut 2: Genel İhmal ve İstismar Farkındalığı, Boyut 3: İhmal Farkındalığı) ve 15 maddelik bir ölçme aracı elde edilmiştir.

3.3.1. Kapsam Geçerliliği

Kapsam geçerliliği, ölçüm aracının ölçmek istenilen kavramın tüm önemli boyutlarını ve öğelerini ne düzeyde kapsadığını saptamak amacıyla kullanılan bir geçerlilik türüdür. (Polit ve Beck, 2006) kapsam geçerliliğini, "ölçme aracının, belirlenen kavramın tüm boyutlarını ve özelliklerini ne derece kapsamlı ve doğru bir şekilde kapsadığını" değerlendiren bir süreç şeklinde tanımlar. (Haynes, Richard ve Kubany, 1995) ise kapsam geçerliliğini, "bir ölçme aracının, hedeflenen kavramın bütün önemli yönlerini ve bileşenlerini kapsayıp kapsamadığını" belirlemek için kullanılan bir geçerlilik türü olarak tanımlar. (Lawshe, 1975) kapsam geçerliliğini tanımlarken şu ifadeleri kullanmaktadır: bir ölçüm aracının içeriğinin, amaçlanan kavramı tam olarak kapsayıp kapsamadığını saptamak için kullanılan bir geçerlilik türü.

Ölçme aracındaki maddelerin, ölçmeyi amaçladığı özelliği ne derecede ölçtüğü kapsam geçerliliği ile ifade edilir. Bu bağlamda kapsam geçerliliği ölçekte bulunan maddelerin sayısı ve bu maddelerin kalitesi ile ilgilidir (Topçu, 2023). Kapsam geçerliliği testte bulunan maddelerin ölçmeyi amaçladığı özelliği ölçmede nicelik ve nitelik kavramları açısından yeterlilik düzeyinin göstergesidir. Kapsam geçerliliğini test etme yollarından biri uzman görüşüne başvurmaktır. Alan uzmanı ölçme aracının taslak formunda yer alan maddeleri kapsam geçerliliği noktasında değerlendirir (Pekdoğan, 2015). Kapsam geçerliliği kapsamında alanında uzman kişilerden alınan görüşlerden ölçek geliştirime aşamasında faydalanılır. Uzmanlardan alınan dönütler doğrultusunda ölçek maddelerinde düzeltmeler yapılır (Ünal, 2017). Uzmanların taslak ölçme aracında bulunan maddeler üzerinde %90-%100 aralığında uyuşma gösterdikleri maddeler ölçme aracında kalır, %70-%80 bandında uyuşma gösterilen maddeler ise yapılan değişiklikler göz önünde bulundurularak ölçme aracında yer alabilir (Büyüköztürk, 2020).

Geliştirilen ölçme aracının kapsam geçerliliği için 1 dil uzmanı, 1 ölçme uzmanı, 1 rehberlik ve psikolojik danışmanlık alan uzmanı, 4 okul öncesi eğitimi alan uzmanı ve 1 psikoloji alan uzmanından görüşler alınmıştır. 8 uzmana ölçekte yer alan her maddenin uygun olup olmadığı, düzeltilmesi gereken maddelerin detaylı açıklaması

sorulmuş ve bu konudaki görüşler incelenip gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Yapılan düzeltme işleminden sonra 61 maddelik taslak ölçek 49 maddelik yeni halini almıştır.

3.3.2. Yapı Geçerliliği

Bir ölçme aracının ölçmek için hazırladığı teorik yapıyı ne derecede ölçüp ölçmediğini belirleyen süreç yapı geçerliliği ile ilgilidir (Cronbach ve Meehl 1955). Bir ölçme aracının psikolojik yapı ve taşıdığı özellikler ile ilgili doğru bilgi sağlama kapasitesi yapı geçerliliği ile ilgilidir (Borsboom, Mellenbergh ve Van Heerden, 2004). (Messick, 1995) Yapı geçerliliğini bir ölçme aracının teorik yapıyı ne düzeyde doğru ölçtüğünü ve ölçülen bu değerlerin anlamlı olup olmadığının belirlenmesi şeklinde tanımlamaktadır.

Ölçme aracında bulunan maddelerin ölçülmek istenilen özellikleri ne derecede ve ne kadar sağlıklı ölçtüğüne yönelik yapılan değerlendirme yapı geçerliliği ile ilgilidir. Bu durumu belirlemek için faktör analizleri kullanılmaktadır. Faktör analizi tekniği aynı yapıyı ölçmeyi amaçlayan değişkenlerin bir araya gelerek, ölçme işlemini daha az sayıda ki faktörle açıklamaya çalışılmasıdır (Büyüköztürk, 2018). Faktör analizi ölçme aracındaki maddelere verilen yanıtların istatistiksel analizidir. Yapılan bu analizler maddelerin ayırt edicilik indekslerini, güvenilirlik katkılarını ve zorluk düzeylerini belirlemek için kullanılmaktadır (Crocker ve Algina, 1986). Maddelerin ayırt ediciliklerini, zorluk derecelerini, genel test yapısı ile uyumlu olmalarını değerlendiren ve maddelerin ayrı ayrı analizinin yapılması madde analizi kapsamındadır (Anastasi ve Urbina, 1997).

Madde analizi yapı geçerliliği çalışmalarını incelemek için kullanılan yöntemlerden birisidir. Madde analizinin yapılmasında amaçlanan durumun bu maddelerde bulunan yapıyı diğer yapılarla karıştırmadan kendi içinde bütünlük oluşturacak bir ölçme aracı geliştirmektir. Ölçme aracının yapı geçerliliği, ölçülmek istenilen davranış noktasında bir faktörü doğru bir şekilde ölçüp ölçmediğini gösterir.

Faktör analizi ölçülmek istenilen duruma ait yapının geliştirilen ölçme aracı ile ölçülerek, maddelerin korelasyonuna bakıp ilişkili değişkenleri bir araya getirerek az sayıdaki yeni değişkenler elde etmektir. Bu durumda amaçlanan maddelerin ortak boyutları belirlenerek bağımlılık yapısını ve boyut indirgemenin ortadan kaldırılmasıdır (Tavşancıl, 2018).

Araştırmada “*Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formunun*” yapı geçerliğini belirlemek için Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) yöntemine başvurulmuştur. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) bir dizi gözleme tabi tutulan değişkenlerin temel faktörlerini belirleme çalışmalarında kullanılan bir yöntemdir. AFA, verilerdeki gizli yapıların arasındaki ilişkiyi belirleme çalışmalarına yardımcı olmaktadır (Fabrigar, Wegener, MacCallum ve Strahan, 1999).

Geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşmak ve faktör analizlerinin yapılabilmesi için belirlenen örneklemin yeterince büyük olması gerekmektedir. Örneklem büyüklüğünün yeterliliği ile ilgili görüş farklılıkları bulunmaktadır. Araştırmadaki katılımcıların evreni temsil edebilmesi, maddelerin ilişkili olduğu korelasyonun şans faktörünün etkisinden uzaklaşması ve doğru bir iç tutarlılığın belirlenmesi için örneklem grubunun yeterince geniş olması gerekmektedir (DeVellis ve Thorpe, 2021). Faktör analizinde çalışmaların yapılabilmesi için ölçekte yer alan maddelerin üç ile altı katı kadar katılımcının olması gerekmektedir. Bu durumda faktör analizi için 200 kişilik çalışma grubu kabul görürken, 500 kişilik çalışma grubu oldukça iyi bir oran olarak kabul edilmektedir (Özcan ve Gülözer, 2017).

Ölçeğin yapı geçerliliğinin incelenmesi ve değişkenler arasındaki yapının incelenerek yeni bir yapı oluşturmak için 440 veri ile açımlayıcı faktör analizi (AFA), faktör yapısının uygunluğuna bakmak için ise 400 veri ile doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Araştırmada sadece faktör analiz tekniği kullanılarak ulaşılan verilerin değerlendirilmesi zor olabilmektedir. Bu noktada zorluğu ortadan kaldırmak ve ölçme aracının faktörlerini netleştirmek, anlamlılık sağlamak, yorumlara açıklık getirmek amacıyla eksen döndürmesi (rotation) yönteminden faydalanabilir (Ho, 2014). Yapılan eksen döndürülmesi maddelerin bir faktördeki yükünü artırırken diğer faktördeki yükünü azaltmaktadır. Bunun sonucunda benzerlik gösteren maddeler aynı boyut altında toplanılarak, yorumlanmasında kolaylık sağlanmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2001). Faktör döndürme aşamasında dikey ve eğik döndürme olmak üzere iki yöneme başvurulmaktadır. Yapıdaki faktörler arasında bir ilişki olmadığında, bağımsız olduğu varsayıldığında dik (ortogonal) döndürme yapılır. Faktörler arasında bir ilişki olduğu kabul edildiğinde ise eğik (oblique) döndürme yöntemi kullanılır. Dik döndürme yöntemleri eqamax, varimax, quartimax çocuklukta kullanılır. Eğik döndürme yöntemlerinden ise genel olarak covarimin, oblimin, quartimin, binoramin, biquartiminoblimax kullanılmaktadır (Tavşancıl, 2018).

Maddelerin birbirleri ile örtüşüp örtüşmediği ve teklik ya da çoklu bağlantılılık problemi olup olmadığı için korelasyonlar incelenmiştir. Maddeler arası korelasyonlar 0,90 altı olduğundan çoklu bağlantılılık olmadığı sonucu gözlemlenmiştir. Maddeler arası korelasyon değerleri EK-6 da verilmiştir. Dolayısıyla 49 madde ile AFA yürütülmüştür. İlk olarak hiçbir döndürme yapmadan daha sonra ise eğik döndürme yapılarak model serbest bir şekilde analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucu hiçbir boyuta yük vermeyen maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Bu analizler birçok defa tekrarlanarak yük vermeyen maddeler veri setinden çıkarılmıştır. Maddeler çıkarıldıktan sonra genel yapı daha çok ortaya çıkmış ve temelde 2 boyutlu olarak yapı görülmüştür. Nihai halde uzmanlardan da görüşler alınarak 2 boyutta toplandığı görülmüştür. İlk boyutta madde19, madde20, madde21, madde23, madde24, madde31, madde35, madde38, madde45, madde46 ve madde49 yer almakta olup bu maddelere ait yükler 0,407 ile 0,803 arasında yer almaktadır. İkinci boyutta madde11, madde13, madde14, madde27, madde30, madde33, madde41 ve madde47 yer almakta olup bu maddelere ait yükler 0,363 ile 0,544 arasında yer almaktadır.

Boyutlar arasında ilişki olduğundan dolayı ayrıca bu maddeler ile oblimin döndürme yaparak yük değerleri incelenmiştir.

AFA için gerçekleştirilen sürece ait olarak KMO değeri örneklemin yeterliği için incelenmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri faktör analizlerinde örneklemin yeterli olup olmadığını inceleyen bir indekstir. Bu indeks 0 ile 1 arasında değişkenlik gösterir ve 1'e yaklaşması uygunluğun göstergesidir (Kaiser, 1970). 15 madde için ortalama KMO değeri 0,794 olarak elde edilmiştir. Dolayısıyla örneklemin yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca yapının faktörlenebilirliğini incelemesi için Bartlett testi sonuçları incelenmiş ve sonuçlar aşağıda verilmiştir. (Bartlett,1950) geliştirdiği bu testi, örneklem korelasyon matrisinin birim matris olma durumunu test etmeye yarayan bir yöntem olarak tanımlamaktadır. Bu test veri setinde bulunan değişkenler arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığına bakılmak için kullanılmaktadır.

Bartlett testi sonucunda elde edilen değer $\chi^2(105) = 1428.86$, $p < .001$ olarak elde edilmiş olup bu değer anlamlı olduğu dolayısıyla yapının ölçeklenebilir bir yapı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Maddelere ait öz değerler incelendiğinde 1 den büyük 3 bileşenin toplam varyansın %35 ini açıkladıkları görülmektedir. Dolayısı ile bu yapıya ait varyansın %35 inin bu 15 madde ile açıklandığını ifade etmek mümkündür.

420 kişilik bir örneklem ile açımlayıcı faktör analizi yapılarak elde edilen yapının doğrulanması için farklı bir örneklem olan Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), belirlenen faktör yapısının incelenen verilerle olan uyumunu test eden bir yöntemdir. Araştırmacının önceden sınırlarını belirlediği yapısal modelin çalışmadaki verilerle ne ölçüde örtüştüğünü değerlendirmek için kullanılmaktadır (Byrne, 2013). DFA için toplanan verilerin ilk olarak kayıp verilerinin olup olmadığı ve uç değerlerinin olup olmadığı test edilmiştir. DFA için toplanan verilerde uç değerler incelenmiş ve son olarak 400 veri ile yapının doğruluğu test edilmiştir.

Analiz sonucunda farklı tüm uyum indeksleri ele alınmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılırken modelin yapısının gözlemlenen verilere ne ölçüde uyum salladığını belirlemek için kullanılmaktadır (Byrne, 2013). İncelenen bu uyum indekslerinden X^2/SD değerinin 3 ten küçük, RMSEA ve SRMR değerinin 0,08 den küçük, GFI indeksinin 0,90 dan büyük olması mükemmel uyumun olduğunun göstermektedir. Diğer indekslerin ise kabul edilir aralıkta oldukları görülmektedir.

Ayrıca DFA analizi ile modifikasyonlar incelendiğinde 23. ve 24. maddelerin birbirleri ile ilişki verdiği görülmektedir ve model modifikasyon önermektedir. Bu modifikasyon yapılarak model oluşturulmuş ve DFA analizi tekrardan yapılmıştır. Modifikasyon ile modelde oldukça iyileşme görülmüştür. Yapı için geçerli olan katsayılar aralığında olan bu indeksler sonuçlarına göre 15 madde 3 boyut ve 1 modifikasyon ile ölçeğin geçerli bir yapıya sahip olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak ölçek 15 madde 3 boyuttan (Boyut1: İstismar Farkındalığı, Boyut2: Genel İhmal ve İstismar Farkındalığı, Boyut3: İhmal Farkındalığı) oluşan geçerli bir ölçek elde edilmiştir.

3.3.3. Güvenirlik Çalışması

Güvenirlik, ölçme aracının ölçmeyi planladığı olguyu tutarlı bir şekilde ölçme durumudur. Testin ölçmeye çalıştığı olguyu doğru bir şekilde ölçebilmesi için, belirlenen olguyu hedeflenen özelliklerde tutarlı ve sürekli olarak ölçmesi gerekmektedir (Tekin, 2000). Yapılan ölçüm puanları arasındaki tutarlılık olarak da ifade edilebilir. Güvenirlik, ölçme aracının tutarlılığını ve güvenirliliğini ifade eder ve

güvenilir bir ölçme aracı benzer koşullarda benzer sonuçlar vermelidir (Nunnally ve Bernstein, 1994).

Güvenilir bir ölçek benzerlik gösteren şartlarda tekrarlandığında birbirine yakın sonuçlar vermesi beklenmektedir. Ölçme aracının güvenilirlik düzeyi, bu ölçeğin uygulanması sonucu elde edilen verilerin güvenlik düzeyini de belirler. Eğer ölçeğin güvenilirliği sağlanmamış ise o ölçek kullanılarak elde edilen veriler kullanılamaz. Ayrıca bu veriler ile ilgili değerlendirmeler ve yorumlamalar geçerli kabul edilemez. Esasen güvenilirlik, yapılan ölçme işleminin ölçme hatalarından arındırma derecesidir (Turgut, 1977). Fakat ölçme aracında güvenilirlik tek başına yeterli bir ölçüt değildir. Yüksek bir geçerlilik durumu gösteren bir ölçek ile son derece güvenilirlikli sonuçlar elde edilebilir. Fakat tersi durumda yaşanabilir, güvenilirliği sağlanmış bir ölçme aracı her zaman geçerlilik göstermeyebilir. Bu durumdan yola çıkarak her zaman ölçme aracında geçerlilik ve güvenilirlik birlikte incelenmelidir (Turgut ve Baykul, 1992). Ölçme aracının güvenilirliği, Kuder Richardson-20 (KR- 20), paralel form güvenilirliği, test-tekrar test güvenilirliği, Cronbach Alfa güvenilirliği, iki yarı test güvenilirliği ve madde toplam puan korelasyonu kullanılarak test edilebilir (Büyüköztürk, 2009).

Ölçeğin güvenilirlik analizleri kapsamında iç tutarlık düzeyini tek boyutlu olduğu için tüm maddeler için alınmıştır. Aynı zamanda farklı güvenilirlik katsayıları ile güvenilirlik incelenmiştir. Yarılama güvenilirliği, iç tutarlılığı gösteren başka bir güvenilirlik istatistiği olup farklı bölme stratejilerine göre hesaplanmaktadır. Bu güvenilirlikler ise birbirlerine genellikle yakın sonuçlar vermektedir.

Analiz sonucunda güvenilirlikler incelendiğinde minimum test yarılama güvenilirliğine göre güvenilirlik katsayısı 0.702 olarak elde edilmiş olup istismar gibi hassas bir konunun ölçülmesinde kullanılabilecek bir ölçek olduğu görülmüştür.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırma sürecinde veri toplamak üzere araştırma kapsamında geliştirilen “Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu” ve “Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır.

3.4.1. İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu

Araştırmada kullanılan “ *Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu*” araştırmacı tarafından geliştirilmiştir (EK-1). Ölçekte 49 madde yer alıp, 5’li likert tipli bir yapıdadır. Ölçek geliştirme sürecinde öncelikle madde havuzu oluşturulmuştur. Alan yazın taranarak çocuk ihmali ve istismarı hakkında genel bilgiler elde edilmiş, daha sonra fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, istismarcının profili ve ihmal hakkında kapsamlı maddeler yazılmıştır. Bu aşamadan sonra uzman görüşüne başvurulmuştur. 1 dil uzmanıyla görüşmeler yapıp, ölçekteki maddelerin açık ve anlaşılır olması sağlanmıştır. Daha sonra ölçme değerlendirme uzmanıyla yapılan görüşmeler ile yazılan maddelerin ölçme aracı için uygun olup olmadığına bakılmıştır. Bu işlemlerden sonra ölçek alan uzmanlarına gönderilmiştir. 4 okul öncesi eğitimi alan uzmanı, 1 rehberlik ve psikolojik danışmanlık alan uzmanı ve 1 ölçme değerlendirme alan uzmanından görüşler alınmıştır. Bu uzmanların görüşleri doğrultusunda ölçe aracında değişiklikler ve iyileştirmeler yapılmıştır. Uzmanlara gönderilen taslakta 61 madde yer alırken, yapılan düzenlemeler sonucunda 49 maddelik bir ölçe aracı şeklini almıştır. Yapılan geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları sonucu nihai olarak 15 maddelik bir ölçme aracı meydana gelmiştir.

3.4.2. Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu, araştırmacı tarafından ebeveynler için geliştirilen içinde formu dolduran katılımcının öğrenim durumu, yaşı, aile gelir düzeyi, bakamla yükümlü olduğu çocuk sayısı, iş durumu, çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alma durumu ile ilgi bilgilerin bulunduğu bilgi formudur (EK-2).

3.5. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen “ *Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu*” ve “*Demografik Bilgi Formu*” kullanılmıştır. Ölçme aracının güvenirlik çalışmaları için kapsam ve yapı geçerliliği yöntemleri kullanılmıştır. “ *Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu*” Batman İl merkezinde bulunan anasınıfı ve anaokullarında uygulanması için öncelikle İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 29.11.2023 tarih ve 20 sayılı etik kurulu raporu ile etik açıdan uygunluk izni alınmıştır. Daha sonra Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınarak belirlenen

okulların okul müdürlükleri ile iletişime geçilmiş ve bu okullardaki öğretmenlere gerekli bilgilendirmeler yapıp onam alındıktan sonra söz konusu okullardaki gönüllü ebeveynlerle bu çalışma yapılmıştır. Çalışmalara ebeveynlerden bir tanesi katılmıştır. “Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu” gönüllü ebeveynlere verilmiş olup iki gün içinde doldurulup geri getirilmeleri istenilmiştir. Gelen formlar okul müdürlükleri tarafından toplanmıştır. Daha sonra araştırmacı bu verileri analiz etmek için okul müdürlüklerinden almıştır. Elde edilen veriler araştırmacı tarafından analiz edilmek üzere bilgisayar ortamında ilgili istatistik paket programına aktarılmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

“Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formuna” ilişkin verilerin analizinde incelenen yapıyı oluşturmak için Açıklayıcı Faktör Analizi ve bu yapının geçerliğini göstermek için doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Analizler R.4.1 programı ile yürütülmüştür. Yapılan analizler sonucunda 3 boyutlu bir ölçek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacı tarafından AFA için gerçekleştirilen sürece ilişkin KMO (Kaiser – Meyer – Olkin) test değerleri örneklemin yeterliliği için incelenmiş ve 15 madde için ortalama KMO değeri 0,794 olarak belirlemiş olup bunun örneklem için yeterli bir oran olduğu anlaşılmıştır.

Yapının faktörlenebilirliğini incelemesi için Bartlett testi kullanılmıştır. Bartlett testi sonucunda elde edilen değer $\chi^2(105) = 1428.86$, $p < .001$ olarak elde edilmiş. Yapılan bu inceleme sonucunda elde edilen değer anlamlı olduğu dolayısıyla yapının ölçeklenebilir bir yapı olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca maddelere ait ayırt edicilik indeksi incelenmiştir. DFA için toplanan verilerde uç değerler incelenmiş ve son olarak 400 veri ile yapının doğruluğu test edilmiştir. Toplamda 54 iterasyon sonucunda analiz sonlandırılmıştır. İncelenen özelliğin yapı geçerliğine ilişkin uyum indeksleri incelenmiş olup bu uyum indekslerinden X^2/SD değerinin 3 ten küçük, RMSEA ve SRMR değerinin 0,08 den küçük, GFI indeksinin 0,90 dan büyük olması mükemmel uyumun olduğunu göstermektedir. Diğer indekslerin ise kabul edilir aralıkta oldukları görülmektedir. Ayrıca DFA analizi ile modifikasyonlar incelendiğinde 23. ve 24. maddelerin birbirleri ile ilişki verdiği için modifikasyon yapılarak model oluşturulmuş ve DFA analizi tekrardan yapılmıştır. Modifikasyon sonrasında madde yüklerinin oldukça yükseldiği gözlemlenmiştir. Sonuç olarak 15 madde 3 boyuttan oluşan geçerli bir ölçek elde edilmiştir.

Ölçeğin güvenilirlik analizleri kapsamında ise yarılama güvenilirliği yöntemi kullanılmıştır. Farklı güvenilirlik katsayıları ile güvenilirlik incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda minimum test yarılama güvenilirliğine göre en düşük güvenilirlik katsayısı 0.702 olarak elde edilmiş olup ihmal ve istismar gibi hassas bir konunun ölçülmesinde kullanılabilecek bir ölçek elde edilmiştir.

Ölçeğin demografik değişkenlerin incelenmesi aşamasında değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmek için Kolmogrov Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Ayrıca kategorilerindeki dağılımların normalliği için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testi ile ortalamaların karşılaştırılmasına da bakılmıştır. Daha sonrasında ise kategoriler arasında anlamlı düzeyde farklılık olup olmadığını incelemek için Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, ölçek geliştirme sürecinde yapılan istatistiksel analizlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Örnekleme ait demografik bilgiler AFA ve DFA için ayrı ayrı incelenmiştir. AFA veri setinde kayıp verisi olan 5 değişken öncelikli olarak veri setinden çıkarılmıştır. AFA için katılımcılara ait demografik bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 1.
AFA İçin Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Eğitim Durumu	Gelir Durumu	Çalışma Durumu	
Okur-Yazar	Orta	Çalışıyor	2
		Çalışmıyor	25
		Emekli	1
İlkokul Mezunu	Orta	Çalışıyor	14
		Çalışmıyor	46
		Emekli	1
Ortaokul Mezunu	Orta	Çalışıyor	20
		Çalışmıyor	83
		Emekli	1
	Yüksek	Çalışıyor	1
		Çalışmıyor	1
		Çalışıyor	48
Lise Mezunu	Orta	Çalışmıyor	109
		Emekli	2
		Çalışmıyor	1
Üniversite Mezunu	Yüksek	Çalışmıyor	71
		Çalışıyor	8
	Orta	Çalışmıyor	2
		Çalışıyor	3
	Yüksek	Çalışmıyor	3
		Çalışıyor	1

Açımlayıcı faktör analizi için elde edilen 420 veride katılımcıların eğitim durumu en fazla lise oldukları ve çoğunluğunun çalışmadığı görülmektedir. Okur-yazar ve ilkokul mezunu olan ebeveynlerin gelir düzeylerinin orta olduğu gözlemlenmektedir. Üst kademelerden mezun ebeveynlerin ise orta ve yüksek gelire sahip oldukları görülmektedir. Okur-yazar olmayan ebeveynlerin 25 i çalışmıyor, 2 si çalışıyor ve 1 i emekli; İlkokul mezun ebeveynlerini se 46 sı çalışmıyor, 14 ü çalışıyor ve 1 i emekli; ortaokul mezunu ve orta gelire sahip olan ebeveynlerin 83 ü çalışmıyor, 20 si çalışıyor

ve 1 i emekli; ortaokul mezunu ve yüksek gelire sahip olan ebeveynlerin 1 i çalışmıyor ve 1 i çalışıyor; lise mezunu ve orta gelire sahip olan ebeveynlerin 109 u çalışmıyor, 48 i çalışıyor ve 2 si emekli olduğu; lise mezunu yüksek gelire sahip ebeveynler ise 1 kişi olduğu görülmektedir. Üniversite mezunu orta gelire sahip ebeveynlerin 71 i de çalışmadığı; yüksek gelirli olanların ise 8 i çalışıp 2 si çalışmadığı görülmüştür. Lisansüstü ebeveynlerin ise orta gelire sahip olanlar çalışmıyorken yüksek gelire sahip olanlar ise çalışıyor olarak görülmektedir.

Açımlayıcı faktör analizi uç değer ve kayıp verilere duyarlı olduğu için araştırmada kullanılan verilerin ilk olarak uç değerler bakımından incelenmiş ve veri setinde uç değer bulunmamıştır. Açımlayıcı faktör analizi 440 veri ile yürütülmüştür.

Maddelerin birbirleri ile örtüşüp örtüşmediği ve teklik veya çoklu bağlantılılık problemi olup olmadığı için korelasyonlar incelenmiştir. Maddeler arası korelasyonlar 0,90 altı olduğundan çoklu bağlantılılık olmadığı sonucu gözlemlenmiştir. Maddeler arası korelasyon değerleri EK-6 da verilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda 49 madde ile AFA yürütülmüştür. İlk olarak hiçbir döndürme yapmadan daha sonra ise eğik döndürme yapılarak model serbest bir şekilde analiz edilmiştir. Her iki analiz sonucunda da hiçbir boyuta yük vermeyen 1, 10,17,22, 28 ve 29. Maddeler veri setinden çıkarılmıştır. Daha sonra analizler aynı şekilde tekrarlanarak sırası ile 2, 7,26,40 ve 43. Maddeler veri setinden çıkarılmıştır. Tekrar eden analizlerde birden fazla boyuta benzer yük veren 3,5,6,9,16,18,21, 27, 31,32, 34,36 ve 48 maddeler veri setinden çıkarılmıştır.

Tablo 2.

Maddeler Çıkarıldıktan Sonra Döndürme Yapmadan AFA Sonuçlarına Ait Madde Yükleri

	Boyut1	Boyut2	Boyut3	Boyut4	Boyut5
Madde4	0,371				
Madde8	0,482				
Madde11		0,374			
Madde12		0,346			
Madde13		0,398			
Madde14		0,494			
Madde15		0,32			
Madde19	0,537				
Madde20	0,565				
Madde21	0,672				
Madde23	0,696				-0,361

Tablo 2.

Maddeler Çıkarıldıktan Sonra Döndürme Yapmadan AFA Sonuçlarına Ait Madde Yükleri (devamı)

	Boyut1	Boyut2	Boyut3	Boyut4	Boyut5
Madde24	0,655				
Madde25	0,577			-0,305	
Madde27		0,362			
Madde30		0,488			
Madde31	0,593		0,315		
Madde32		0,346			
Madde33		0,532			
Madde35	0,424				
Madde37		0,319			
Madde38	0,347				
Madde39	0,315				
Madde41		0,377			
Madde42	-0,408	0,455			
Madde44			-0,343		
Madde45	0,617			0,35	
Madde46	0,41				
Madde47		0,48			
Madde49	0,521				

Döndürme yapmadan yapılan Açımlayıcı faktör analizi sonucunda iki boyutta maddelerin yoğunluk gösterdiği görülmektedir. Bu boyutlarda yer alan 42. Madde her iki boyuta benzer değerde yük verirken 44.madde tek başına 3. Boyutta yer almış dolayısı ile iki baskın boyuta yer vermemiştir. Bu maddeler de veri setinden çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır.

Tablo 3.

AFA Sonuçlarına Ait Madde Yükleri

	Boyut1	Boyut2	Boyut3	Boyut4	Boyut5
Madde4	0,367				
Madde8	0,481				
Madde11		0,409			
Madde12		0,341		0,320	
Madde13		0,43			
Madde14		0,501			
Madde15		0,327			
Madde19	0,544				
Madde20	0,579				
Madde21	0,675				
Madde23	0,703				-0,365
Madde24	0,66		-0,318		
Madde25	0,592			-0,58	
Madde27		0,371			
Madde30		0,488			
Madde31	0,582		0,333		
Madde32		0,382			

Tablo 3.
AFA Sonuçlarına Ait Madde Yükleri (devamı)

	Boyut1	Boyut2	Boyut3	Boyut4	Boyut5
Madde33		0,553			
Madde35	0,431				
Madde37					
Madde38	0,35				
Madde39	0,31				
Madde41		0,366			
Madde45	0,605				
Madde46	0,42				
Madde47		0,447			
Madde49	0,53				

Daha sonraki analiz sonucunda her iki boyuta benzer yük veren 12, 25. maddeler ve hiçbir boyuta yük vermemiş 37. Madde analizden çıkartılmıştır.

Tablo 4.
12,25 ve 37. Madde Çıkarıldıktan Sonra Boyutlardaki Madde Yükleri

	Boyut1	Boyut2	Boyut3	Boyut4	Boyut5
Madde4	0,382			0,338	
Madde8	0,494			0,442	
Madde11		0,392			
Madde13		0,472			
Madde14		0,517			
Madde15		0,323			-0,305
Madde19	0,565				
Madde20	0,568				
Madde21	0,64				
Madde23	0,711				
Madde24	0,658		-0,329		
Madde27		0,355			
Madde30		0,465			
Madde31	0,561				
Madde32		0,399		0,425	
Madde33		0,576			
Madde35	0,426				
Madde38	0,347				
Madde39	0,307		0,358		
Madde41		0,355			
Madde45	0,617		0,326		
Madde46	0,414				
Madde47		0,442			
Madde49	0,544				

Maddeler veri setinden çıkarıldıktan sonra her iki boyuta yük veren ve bu yükler arasında farkın 0,1 olmadığı maddelerde (madde4, madde8, madde15, madde32, madde 39) veri setinden çıkarılmış ve analiz tekrarlanmıştır.

Tablo 5.

Maddeler Veri Setinden Çıkarıldıktan Sonra AFA'ya Ait Madde Yükleri (döndürme yok iken)

	Boyut1	Boyut2	Boyut3	Boyut4	Boyut5
Madde11		0,420			
Madde13		0,414			
Madde14		0,523			
Madde19	0,562				
Madde20	0,581			0,351	
Madde21	0,649				
Madde23	0,803		-0,307	-0,508	
Madde24	0,664				
Madde27		0,366			
Madde30		0,483			
Madde31	0,563		0,322		
Madde33		0,544			
Madde35	0,412				
Madde38	0,322				
Madde41		0,363			
Madde45	0,607		0,377		
Madde46	0,407		0,302		
Madde47		0,445			
Madde49	0,567				-0,33

Maddeler çıkarıldıktan sonra genel yapı daha çok ortaya çıkmış ve 2 boyutlu olarak yapı görülmüştür. İlk boyutta madde19, madde20, madde21, madde23, madde24, madde31, madde35, madde38, madde45, madde46 ve madde49 yer almakta olup bu maddelere ait yükler 0,407 ile 0,803 arasında yer almaktadır. İkinci boyutta madde11, madde13, madde14, madde27, madde30, madde33, madde41 ve madde47 yer almakta olup bu maddelere ait yükler 0,363 ile 0,544 arasında yer almaktadır.

Boyutlar arasında ilişki olduğundan dolayı ayrıca bu maddeler ile oblimin döndürme yaparak yük değerleri incelenmiştir.

Tablo 6.
Oblimin Döndürmeden Sonra Elde Edilen Yük Değerleri

	MR1	MR2	MR3
Madde11		0,442	
Madde13		0,425	
Madde14		0,516	
Madde19	0,637		
Madde20	0,662		
Madde21	0,573		
Madde23	0,672		
Madde24	0,76		
Madde27		0,387	0,369
Madde30		0,446	
Madde31			0,579
Madde33		0,553	
Madde35			
Madde38			
Madde41		0,376	
Madde45			0,579
Madde46			0,471
Madde47		0,428	
Madde49	0,384		0,332

Oblimin döndürme sonrasında maddeler çıkarıldığında (madde27, madde35, madde38, madde49) elde edilen yapı 3 boyutlu olduğu görülmüş ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 7.
Oblimin Döndürme Sonrasında Maddeler Çıkarıldığında Elde Edilen Yük Değerleri

	MR1	MR2	MR3
Madde11		0,46	
Madde13		0,466	
Madde14		0,505	
Madde19	0,653		
Madde20	0,651		
Madde21	0,566		
Madde23	0,681		
Madde24	0,745		
Madde30		0,441	
Madde31			0,581
Madde33		0,521	
Madde41		0,381	
Madde45			0,573
Madde46			0,48
Madde47		0,416	

Elde edilen yapıya ait ilk boyutta madde19, madde20, madde21, madde23, madde24 (5 madde); ikinci boyutta madde11, madde13, madde14, madde30, madde33, madde41, madde47 (7 madde) ve son boyutta ise madde31, madde45 ve madde46 (3 madde) yer almaktadır. Boyutlardaki faktör yükleri ilk boyu için 0,566 ile 0,745; ikinci boyut için 0,381 ile 0,505 ve üçüncü boyut için 0,480 ile 0,581 arasında değişmektedir.

AFA için gerçekleştirilen sürece ait olarak (Kaiser-Meyer-Olkin) KMO değeri örneklemin yeterliği için incelenmiştir. 15 madde için ortalama KMO değeri 0,794 olarak elde edilmiştir. Dolayısı ile örneklem yeterli olarak değerlendirilir. Ayrıca her bir maddeye ait KMO değerleri elde edilmiştir.

Tablo 8.

Her Bir Maddeye Ait KMO Değeri

Madde11	0,754	Madde24	0,783
Madde13	0,724	Madde30	0,764
Madde14	0,735	Madde31	0,806
Madde19	0,867	Madde33	0,725
Madde20	0,806	Madde41	0,797
Madde21	0,848	Madde45	0,835
Madde23	0,778	Madde46	0,751
		Madde47	0,755

Maddeler için örneklemin yeterliği incelendiğinde her bir madde için bu değerlerin en düşüğünün madde13 için elde edildiği görülmektedir.

Ayrıca yapının faktörlenebilirliğini incelemesi için Bartlett testi sonuçları incelenmiş ve sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 9.

Bartlett Testi Sonucu

Katsayılar	Değerler
Bartlett's K-squared	1428.86
df	105
p	.00

Bartlett testi sonucunda elde edilen değer $\chi^2(105) = 1428.86$, $p < .001$ olarak elde edilmiş olup bu değer anlamlı olduğu dolayısıyla yapının ölçeklenebilir bir yapı olduğu ortaya çıkmıştır.

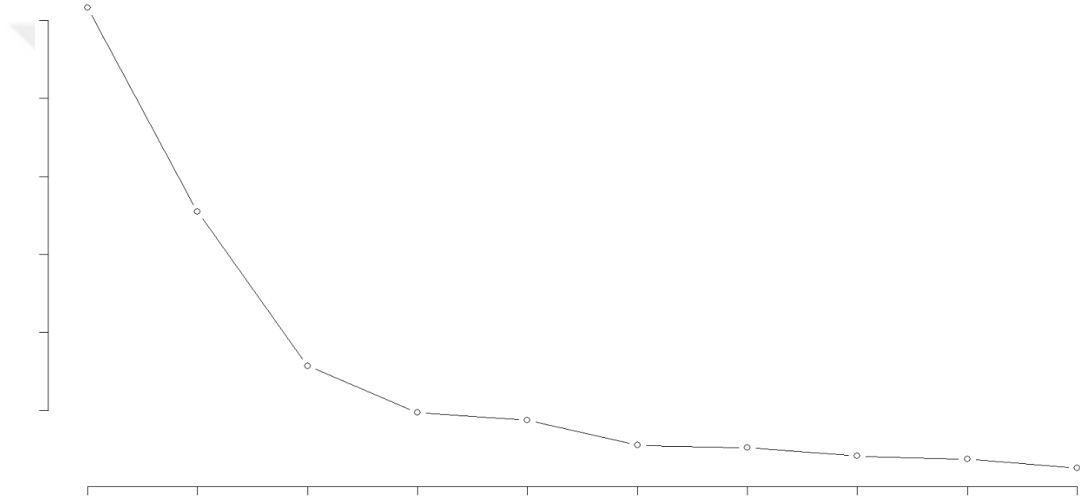
Tablo 10.

Toplam Açıklanan Varyanslara Ait Tablo

	Yüklerin kareleri toplamı	Varyans Yüzdesi	Kümülatif olarak açıklanan varyans	Açıklanan oran	Kümülatif olarak açıklanan oran
MR1	2,4	0,16	0,16	0,46	0,46
MR2	1,56	0,10	0,26	0,3	0,76
MR3	1,25	0,08	0,35	0,24	1

Maddelere ait öz değerler incelendiğinde 1 den büyük 3 bileşenin toplam varyansın %35 ini açıkladıkları görülmektedir. Dolayısı ile bu yapıya ait varyansın %35 inin bu 15 madde ile açıklandığını ifade etmek mümkündür.

Ayrıca yapıda elde edilen yamaç grafiği aşağıda verilmiştir.

*Grafik 1. Yapıya Ait Yamaç Grafiği*

Yamaç grafiğe de yapının 3 boyutlu olduğunu destekler niteliktedir.

Maddelere ait madde ayırt edicilik indeksi maddelerin ihmal ve istismar farkındalık düzeylerini belirlemede gerçekten ayırım yapıp yapamadığını sorgulamaktadır.

Tablo 11.
Madde Ayırt Edicilik İndeksi

Madde	r
Madde11	0,303883
Madde13	0,324944
Madde14	0,356753
Madde19	0,508223
Madde20	0,541758
Madde21	0,53529
Madde23	0,568815
Madde24	0,608798
Madde30	0,255907
Madde31	0,37985
Madde33	0,3453925
Madde41	0,294419
Madde45	0,476427
Madde46	0,503445
Madde47	0,268612

15 maddeye ait madde ayırt edicilik indeksi yukarıdaki gibi olup maddelerin oldukça ayırt edici özelliğe sahip olduğu gözlemlenmektedir. En düşük ayırt edicilik indeksi 30.madde olmasına rağmen bu maddenin dahi 0,25 ten yüksek düzeyde olması ayırt edici olduğunu göstergesidir.

Dolayısı ile elde edilen 15 maddelik ölçek 3 boyutlu ve ayırıcı maddelerden oluşan bir yapı sergilemektedir. Ölçeğin yapı geçerliğini sağlamak için Doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

4.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi ve Güvenirlik Analizlerine İlişkin Bulgular

420 kişilik bir örneklem ile açımlayıcı faktör analizi yapılarak elde edilen yapının doğrulanması için farklı bir örneklem kullanılmıştır. DFA için toplanan verilerin ilk olarak kayıp verilerinin olup olmadığı ve uç değerlerinin olup olmadığı test edilmiştir. DFA için toplanan verilerde uç değerler incelenmiş ve son olarak 400 veri ile yapının doğruluğu test edilmiştir.

DFA analizi için toplana verilerden 5 veri kayıp veri olması nedeniyle veri setinden çıkarılmıştır. DFA için katılımcılara ait bilgiler aşağıda yer alan tabloda belirtilmiştir.

Tablo 12.
DFA İçin Katılımcılara Ait Bilgiler

Eğitim durumu			N
Okur-Yazar	Düşük	Çalışıyor	2
		Çalışmıyor	32
		Çalışıyor	2
	Orta	Çalışmıyor	25
		Emekli	1
		Çalışıyor	12
İlkokul Mezunu	Düşük	Çalışmıyor	45
		Çalışıyor	14
		Çalışmıyor	46
	Orta	Emekli	2
		Çalışmıyor	1
		Çalışıyor	20
Ortaokul Mezunu	Düşük	Çalışmıyor	44
		Çalışıyor	20
		Çalışmıyor	84
	Orta	Emekli	1
		Çalışmıyor	1
		Çalışıyor	1

Tablo 12.
DFA İçin Katılımcılara Ait Bilgiler (devamı)

Eğitim durumu			N
Lise Mezunu	Düşük	Çalışıyor	18
		Çalışmıyor	32
		Emekli	1
	Orta	Çalışıyor	48
		Çalışmıyor	110
		Emekli	2
Üniversite Mezunu	Yüksek	Çalışmıyor	1
		Çalışıyor	3
		Çalışmıyor	11
	Düşük	Çalışıyor	112
		Çalışmıyor	71
		Çalışıyor	8
Lisansüstü	Yüksek	Çalışmıyor	3
		Çalışıyor	1
		Çalışmıyor	2
	Düşük	Çalışmıyor	31
		Çalışıyor	3
		Çalışmıyor	1

Doğrulayıcı faktör analizi için elde edilen 400 veride katılımcıların eğitim durumu en fazla lise oldukları ve çoğunluğunun çalıştığı görülmektedir. DFA için katılımcıların okur - yazar olan ebeveynler hariç diğer eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin gelir düzeylerinin her düzeyde olduğu görülmektedir. Okur-yazar ebeveynlerin orta geliri olanların 25 i çalışmıyor, 2 si çalışıyor; Okur-yazar

ebeveynlerin düşük geliri olanların 32 si çalışmıyor, 2 si çalışıyor ve 1 i emekli; İlkokul mezun ebeveynlerini düşük geliri olanların 45 i çalışmıyor ve 12 si çalışıyor; ilkokul mezunu ve orta gelire sahip olan ebeveynlerin 46 si çalışmıyor, 14 ü çalışıyor ve 2 si emekli; ortaokul mezun ebeveynlerini düşük geliri olanların 44 ü çalışmıyor ve 20 si çalışıyor; ilkokul mezunu ve orta gelire sahip olan ebeveynlerin 84 si çalışmıyor, 20 si çalışıyor ve 1 i emekli; ilkokul mezunu ve yüksek gelire sahip olan ebeveynlerin 1 i çalışmıyor ve 1 i çalışıyor; Lise mezunu ve düşük gelire sahip olan ebeveynlerin 32 si çalışmıyor, 18 i çalışıyor ve 1 i emekli; lise mezunu ve orta gelire sahip olan ebeveynlerin 110 u çalışmıyor, 48 i çalışıyor ve 2 si emekli; Lise mezunu ve yüksek gelire sahip olan ebeveynlerin 8 i çalışmıyor, 3 ü çalışıyor; lisansüstü eğitim düzeyine ve düşük gelire sahip olan ebeveynlerin 2 si çalışmıyor, 1 i çalışıyor; lisansüstü eğitim düzeyine ve orta gelire sahip olan ebeveynlerin 3 ü çalışmıyor, 31 i çalışıyor; lisansüstü eğitim düzeyine ve yüksek gelire sahip olan ebeveynlerinde 1 i çalışıyor olarak görülmektedir.

Toplamda 54 iterasyon sonucunda analiz sonlandırılmıştır. Modele ait standartlaştırılmış puanlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 13.

DFA Sonucu Elde Edilen Standartlaştırılmış Yükler

Madde	Standartlaştırılmış yükler
Boyut1 =~	
Madde19	0,691
Madde20	0,631
Madde21	0,634
Madde23	0,725
Madde24	0,758
Boyut2 =~	
Madde11	0,318
Madde13	0,34
Madde14	0,4
Madde30	0,382
Madde33	0,417
Madde41	0,353
Madde47	0,543
Boyut3 =~	
Madde31	0,62
Madde45	0,737
Madde46	0,538

Maddelere ait standartlaştırılmış yükler incelendiğinde en düşük değer in madde11 de en yüksek değer in ise madde24 da olduğu gözlemlenmiştir.

İncelenen özelliğin yapı geçerliğine ilişkin uyum indeksleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 14.

Yapı Geçerliğine Ait Uyum İstatistikleri

Uyum istatistiği	İstatistik sonucu
X^2/SD	235,26/87= 2,70
CFI	0,873
RMSEA	0,065
SRMR	0,062
NFI	0,815
NNFI	0,847
RMR	0,091
AGFI	0,895
GFI	0,924
RFI	0,777
IFI	0,875

Yapılan analizler sonucunda tabloda belirtilen veriler elde edilmiştir. Analiz sonucunda farklı tüm uyum indeksleri ele alınmıştır bu uyum indekslerinden X^2/SD değerinin 2.70, RMSEA değerinin 0.065, SRMR değerinin 0.062, GFI indeksinin 0,924 olması mükemmel uyumun olduğunu göstermektedir. Diğer indekslerin ise kabul edilir aralıkta oldukları görülmektedir.

Ayrıca DFA analizi ile modifikasyonlar incelendiğinde 23. Ve 24. maddelerin birbirleri ile ilişki verdiği görülmektedir ve model modifikasyon önermektedir. Bu modifikasyon yapılarak model oluşturulmuş ve DFA analizi tekrardan yapılmıştır. Yinelenen modele ait standartlaştırılmış puanlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 15.

Yinelenen Modele Ait Standartlaştırılmış Puanlar

Madde	Standartlaştırılmış yükler
Boyut1 =~	
Madde19	0,953
Madde20	0,873
Madde21	0,894
Madde23	0,723
Madde24	0,733
Boyut2 =~	
Madde11	0,304
Madde13	0,371
Madde14	0,396
Madde30	0,46
Madde33	0,474
Madde41	0,377
Madde47	0,712
Boyut3 =~	
Madde31	0,812
Madde45	0,949
Madde46	0,757

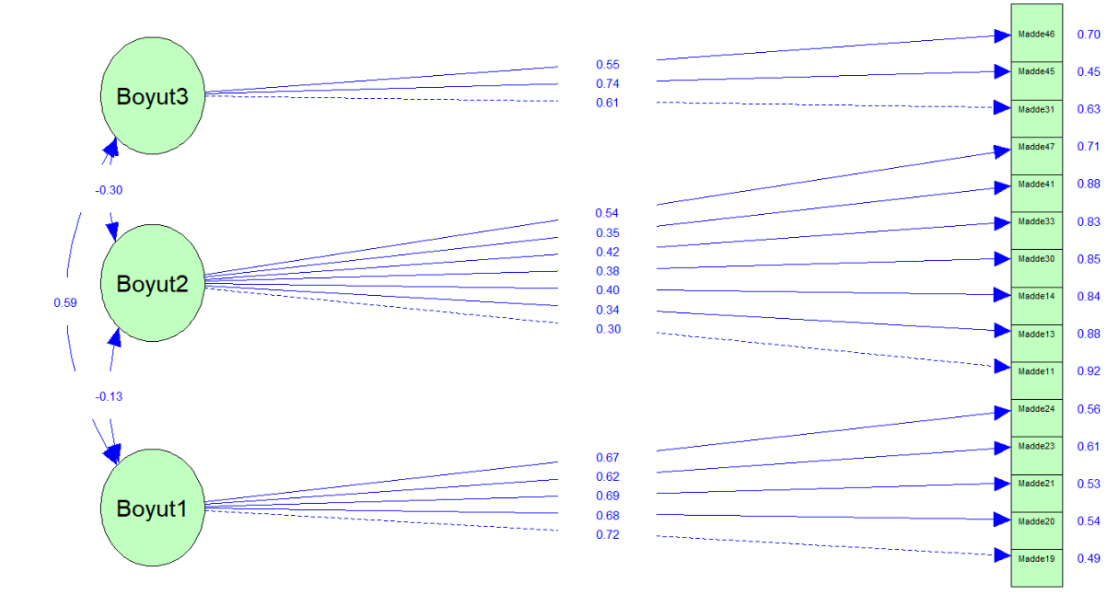
Modifikasyon sonrasında madde yüklerinin oldukça yükseldiği gözlemlenmektedir.

Tablo 16.

Modifikasyondan Sonra yapı Geçerliliğine Ait Uyum İstatistikleri

Uyum istatistiği	İstatistik sonucu
X ² /SD	197,228/86= 2,29
CFI	0,905
RMSEA	0,057
SRMR	0,061
NFI	0,845
NNFI	0,884
RMR	0,089
AGFI	0,913
GFI	0,938
RFI	0,811
IFI	0,906

Modifikasyon ile modelde oldukça iyileşme görülmektedir. Yapı için geçerli olan katsayılar aralığında olan bu indeksler sonuçlarına göre 15 madde 3 boyut ve 1 modifikasyon ile ölçeğin geçerli bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Modifikasyon ile elde edilen modeldeki uyum indeksleri diğer modeldeki indekslerden daha iyi uyum sağlamış olup bu modele ait doğrulayıcı faktör analizine ait diyagram Şekil 1 de verilmiştir.



Şekil 1. Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı

Ölçeğin güvenirlik analizleri kapsamında iç tutarlık düzeyini tek boyutlu olduğu için tüm maddeler için alınmıştır. Bunun yanı sıra farklı güvenirlik katsayıları ile güvenirlik incelenmiştir. Yarılama güvenilirliği, iç tutarlılığı gösteren başka bir güvenirlik istatistiği olup farklı bölme stratejilerine göre hesaplanmaktadır. Bu güvenirlikler ise birbirlerine genellikle yakın sonuçlar vermektedir.

Tablo 17.

Elde Edilen Güvenirlikler Sonuçları

Ölçek	İç-tutarlılık Güvenirlik Katsayısı (Cr)	Maksimum Yarılama Güvenirliği (Maximum split half reliability (lambda 4))	Guttman lambda 6	Ortalama Yarılama Güvenirliği (Average split half reliability)	Guttman lambda 3 (alpha)	Guttman lambda 2	Minimum Yarılama Güvenirliği (Minimum split half reliability (beta))
Boyut1	0.816	0.83	0.8	0.79	0.82	0.82	0.73
Boyut2	0.645	0.73	0.65	0.67	0.67	0.68	0.64
Boyut3	0.712	0.78	0.71	0.74	0.75	0.75	0.69
Toplam	0,702						

Analiz sonucunda güvenirlikler incelendiğinde minimum test yarılama güvenirliği ile ilgili en düşük güvenirlik katsayısı 0.702 olarak elde edilmiş olup istismar gibi hassas bir konunun ölçülmesinde kullanılabilecek bir ölçek elde edilmiştir.

4.3. Ölçeğin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi ile İlgili Bulgular

Demografik değişkenlere ilişkin verilerin analizleri yapılarak, elde edilen sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 18.

Demografik Değişkenler İçin İstatistiksel Bilgiler

Eğitim durumu			N
Okur-Yazar	Düşük	Çalışmıyor	1
	Orta	Çalışıyor	2
		Çalışmıyor	16
İlkokul Mezunu	Düşük	Çalışmıyor	7
	Orta	Çalışıyor	8
		Çalışmıyor	32
Ortaokul Mezunu	Düşük	Çalışmıyor	6
	Orta	Çalışıyor	14
		Çalışmıyor	57
Lise Mezunu	Düşük	Çalışmıyor	3
	Orta	Çalışıyor	34
		Çalışmıyor	82
Üniversite Mezunu	Düşük	Çalışmıyor	1
	Orta	Çalışıyor	74
		Çalışmıyor	56
Lisansüstü	Yüksek	Çalışmıyor	2
	Orta	Çalışıyor	21
		Çalışmıyor	2

Demografik değişkenlere göre geliştirilen ölçeğin incelenmesi için 420 kişilik örneklem üzerinde analizler yürütülmüştür. Son toplanan veride 2 kayıp veri bulunmuştur. Dolayısı ile 418 veri üzerinden analizler yürütülmüştür. Bu veri setinde ebeveynlerin çoğunlukla üniversite mezunu oldukları ve yüksek gelirli ebeveyn sayısının oldukça az olduğu görülmektedir.

4.3.1. Yaş Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular

Öncelikli olarak puanların dağılımları yaş değişkenine göre normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiştir. İncelemeler için normallik testlerinden Kolmogrov Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır.

Tablo 19.

Yaşı Değişkenine Göre Normallik Testi Sonucu

	Yaş	Kolmogorov-Smirnov ^a		Shapiro-Wilk	
		İstatistik	df	İstatistik	df
Boyut1	20-25	,127	29	,200*	,932
	26-30	,163	107	,000	,870
	31-35	,211	151	,000	,791
	36-40	,187	89	,000	,832
	41-45	,152	32	,059	,933
	46 ve üzeri	,182	10	,200*	,919
Boyut2	20-25	,124	29	,200*	,969
	26-30	,122	107	,000	,958
	31-35	,095	151	,002	,951
	36-40	,115	89	,005	,935
	41-45	,172	32	,017	,944
	46 ve üzeri	,190	10	,200*	,896
Boyut3	20-25	,154	29	,075	,891
	26-30	,179	107	,000	,844
	31-35	,184	151	,000	,850
	36-40	,173	89	,000	,874
	41-45	,166	32	,024	,911
	46 ve üzeri	,289	10	,017	,715
Toplam	20-25	,101	29	,200*	,969
	26-30	,107	107	,004	,968
	31-35	,106	151	,000	,959
	36-40	,103	89	,021	,951
	41-45	,117	32	,200*	,981
	46 ve üzeri	,290	10	,017	,859

Normallik varsayımının testi için 46 yaş ve üzeri ebeveynlerin sayısı az olduğundan Shapiro-Wilk testi sonuçları incelenmiştir. Örneklem sayısı küçük olmasının yanında test sonuçlarına göre de puan dağılımlarının kategorilerindeki dağılımların hepsi normal dağılmadığından puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testi ile ortalamaların karşılaştırılması yapılmıştır.

Tablo 20.

Ebeveyn Yaşı Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

	Yaş	N	Ortalama Sıraları	Kruskal-Wallis H	df	P
Boyut1	20-25	29	194,69	3,654	5	0,600
	26-30	107	211,26			
	31-35	151	220,46			
	36-40	89	205,10			
	41-45	32	185,53			
	46 ve üzeri	10	184,00			
Boyut2	20-25	29	147,19	12,913	5	0,024
	26-30	107	195,63			
	31-35	151	222,79			
	36-40	89	223,56			
	41-45	32	218,92			
	46 ve üzeri	10	182,70			
Boyut3	20-25	29	177,34	7,036	5	0,218
	26-30	107	229,67			
	31-35	151	210,86			
	36-40	89	196,51			
	41-45	32	194,52			
	46 ve üzeri	10	229,95			
Toplam	20-25	29	165,84	5,052	5	0,410
	26-30	107	209,86			
	31-35	151	219,91			
	36-40	89	208,35			
	41-45	32	205,59			
	46 ve üzeri	10	197,75			

Tabloda görüldüğü üzere hiçbir boyut2 hariç diğer boyutlarda yaşa göre anlamlı düzeyde farklılık çıkmamıştır. Boyut2 değişkeni için hangi kategoriler arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğunu incelemek için Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Tablo 21.

Boyut2 Boyutu İçin Yaş Değişkeninin Kategorilerine Göre Mann Whitney U Testi Sonucu

		N	Sıra ortalamaları	Mann-Whitney U	Z	p
Boyut2	20-25	29	63,88	1181,000	-1,974	0,048
	26-30	107	69,75			
Boyut2	20-25	29	64,24	1428,00	-2,97	0,003
	31-35	151	95,54			
Boyut2	20-25	29	43,78	834,5	-2,859	0,004
	36-40	89	64,62			
Boyut2	20-25	29	24,83	285,000	-2,597	0,009
	41-45	32	36,59			
Boyut2	20-25	29	18,62	105,000	-1,291	0,197
	46 ve üzeri	10	24,00			
Boyut2	26-30	107	119,39	6996,500	-1,837	0,066
	31-35	151	136,67			
Boyut2	26-30	107	92,73	4144,000	-1,567	0,117
	36-40	89	105,44			
Boyut2	26-30	107	68,28	1527,5	-0,926	0,354
	41-45	32	75,77			
Boyut2	26-30	107	59,27	506,000	-0,284	0,777
	46 ve üzeri	10	56,10			
Boyut2	31-35	151	120,34	6695,500	-0,046	0,963
	36-40	89	120,77			
Boyut2	31-35	151	92,23	2382	-0,125	0,9
	41-45	32	90,94			
Boyut2	31-35	151	82,02	601,500	-1,078	0,281
	46 ve üzeri	10	65,65			
Boyut2	36-40	89	61,71	1360,5	-0,375	0,708
	41-45	32	59,02			
Boyut2	36-40	89	51,01	355,000	-1,049	0,294
	46 ve üzeri	10	41,00			
Boyut2	41-45	32	22,61	124,500	-1,058	0,290
	46 ve üzeri	10	17,95			

20-25 yaşında olan ebeveynler ile 26-30, 31-35, 36-40, 41-45 yaşlarındaki ebeveynlerin boyut2 deki puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık vardır. Bu farklılıklar genç ebeveynler için daha düşük puanlar aldığı şeklindedir. Dolayısı ile yaşı genç olan ebeveynler istismar hakkında daha az farkındalığa sahiptir.

4.3.2. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular

Ölçek puanlarının dağılımları eğitim durumu değişkenine göre normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiştir. İncelemeler için normallik testlerinden Kolmogorov Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır.

Tablo 22.

Eğitim Durumu Değişkenine Göre Normallik Testi Sonucu

		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Eğitim durumu	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Boyut1	Okur-yazar	,138	19	,200*	,912	19	,079
	İlkokul mezunu	,150	47	,010	,862	47	,000
	Ortaokul mezunu	,131	77	,002	,901	77	,000
	Lise mezunu	,153	119	,000	,860	119	,000
	Üniversite mezunu	,243	133	,000	,733	133	,000
	Lisansüstü	,279	23	,000	,648	23	,000
Boyut2	Okur-yazar	,182	19	,099	,929	19	,163
	İlkokul mezunu	,125	47	,063	,950	47	,044
	Ortaokul mezunu	,122	77	,006	,944	77	,002
	Lise mezunu	,069	119	,200*	,982	119	,106
	Üniversite mezunu	,086	133	,017	,974	133	,012
	Lisansüstü	,204	23	,014	,894	23	,019
Boyut3	Okur-yazar	,227	19	,011	,891	19	,033
	İlkokul mezunu	,197	47	,000	,906	47	,001
	Ortaokul mezunu	,178	77	,000	,909	77	,000
	Lise mezunu	,157	119	,000	,888	119	,000
	Üniversite mezunu	,219	133	,000	,773	133	,000
	Lisansüstü	,189	23	,032	,835	23	,001
Toplam	Okur-yazar	,136	19	,200*	,951	19	,412
	İlkokul mezunu	,132	47	,038	,967	47	,194
	Ortaokul mezunu	,087	77	,200*	,976	77	,148
	Lise mezunu	,056	119	,200*	,987	119	,315
	Üniversite mezunu	,141	133	,000	,927	133	,000
	Lisansüstü	,134	23	,200*	,906	23	,034

Normallik varsayımının testi için okur-yazar ebeveyn sayısı az olduğundan Shapiro-Wilk testi sonuçları incelenmiştir. Örneklem sayısı küçük olmasının yanında test sonuçlarına göre de puan dağılımlarının kategorilerindeki dağılımların hepsi normal dağılmadığından puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testi ile ortalamaların karşılaştırılması yapılmıştır.

Tablo 23.

Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

	Eğitim durumu	N	Ortalama Sıraları	Kruskal-Wallis H	df	P
Boyut1	Okur-yazar	19	176,00	30,741	5	0
	İlkokul mezunu	47	181,27			
	Ortaokul mezunu	77	171,28			
	Lise mezunu	119	199,09			
	Üniversite mezunu	133	246,20			
	Lisansüstü	23	264,46			
Boyut2	Okur-yazar	19	167,50	24,484	5	0
	İlkokul mezunu	47	181,18			
	Ortaokul mezunu	77	180,60			
	Lise mezunu	119	198,56			
	Üniversite mezunu	133	244,92			
	Lisansüstü	23	250,61			

Tablo 23.

Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu (devamı)

	Eğitim durumu	N	Ortalama Sıraları	Kruskal-Wallis H	df	P
Boyut3	Okur-yazar	19	190,63	34,285	5	0
	İlkokul mezunu	47	169,29			
	Ortaokul mezunu	77	177,06			
	Lise mezunu	119	192,77			
	Üniversite mezunu	133	252,89			
	Lisansüstü	23	251,54			
Toplam	Okur-yazar	19	166,37	48,728	5	0
	İlkokul mezunu	47	163,46			
	Ortaokul mezunu	77	168,48			
	Lise mezunu	119	193,67			
	Üniversite mezunu	133	259,15			
	Lisansüstü	23	271,33			

Tabloda görüldüğü üzere her boyut için eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık çıkmıştır. Hangi kategoriler arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğunu incelemek için Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Tablo 24.

Değişkeninin Kategorilerine Göre Puan Dağılımlarında Mann Whitney U Testi Sonucu

		N	Sıra ortalamaları	Mann-Whitney U	Z	p	N
Boyut1	İlkokul mezunu	47	30,60	1438,00	310,000	-2,929	0,003
	Lisansüstü	23	45,52	1047,00			
Boyut2	İlkokul mezunu	47	31,65	1487,50	359,500	-2,276	0,023
	Lisansüstü	23	43,37	997,50			
Boyut3	İlkokul mezunu	47	30,94	1454,00	326,000	-2,711	0,007
	Lisansüstü	23	44,83	1031,00			
Toplam	İlkokul mezunu	47	29,60	1391,00	263,000	-3,475	0,001
	Lisansüstü	23	47,57	1094,00			
Boyut1	Okur-yazar	19	32,11	610,00	420,000	-0,379	0,705
	İlkokul mezunu	47	34,06	1601,00			
Boyut2	Okur-yazar	19	31,58	600,00	410,000	-0,519	0,604
	İlkokul mezunu	47	34,28	1611,00			
Boyut3	Okur-yazar	19	37,16	706,00	377,000	-0,994	0,320
	İlkokul mezunu	47	32,02	1505,00			

Toplam	Okur-yazar	19	34,26	651,00	432,000	-0,206	0,837
	İlkokul mezunu	47	33,19	1560,00			
Boyut1	Okur-yazar	19	48,89	929,00	724,000	-0,069	0,945
	Ortaokul mezunu	77	48,40	3727,00			
Boyut2	Okur-yazar	19	46,11	876,00	686,000	-0,420	0,675
	Ortaokul mezunu	77	49,09	3780,00			
Boyut3	Okur-yazar	19	52,37	995,00	658,000	-0,682	0,495
	Ortaokul mezunu	77	47,55	3661,00			
Toplam	Okur-yazar	19	48,79	927,00	726,000	-0,051	0,960
	Ortaokul mezunu	77	48,43	3729,00			



Tablo 24.

Değişkeninin Kategorilerine Göre Puan Dağılımlarında Mann Whitney U Testi Sonucu (devamı)

		N	Sıra ortalamaları	Mann-Whitney U	Z	p	N
Boyut1	Okur-yazar	19	61,37	1166,00	976,000	-0,965	0,335
	Lise mezunu	119	70,80	8425,00			
Boyut2	Okur-yazar	19	60,37	1147,00	957,000	-1,075	0,282
	Lise mezunu	119	70,96	8444,00			
Boyut3	Okur-yazar	19	70,16	1333,00	1118,000	-0,078	0,938
	Lise mezunu	119	69,39	8258,00			
Toplam	Okur-yazar	19	61,89	1176,00	986,000	-0,894	0,371
	Lise mezunu	119	70,71	8415,00			
Boyut1	Okur-yazar	19	56,53	1074,00	884,000	-2,219	0,027
	Üniversite mezunu	133	79,35	10554,00			
Boyut2	Okur-yazar	19	52,79	1003,00	813,000	-2,517	0,012
	Üniversite mezunu	133	79,89	10625,00			
Boyut3	Okur-yazar	19	53,34	1013,50	823,500	-2,515	0,012
	Üniversite mezunu	133	79,81	10614,50			
Toplam	Okur-yazar	19	45,95	873,00	683,000	-3,238	0,001
	Üniversite mezunu	133	80,86	10755,00			
Boyut1	Okur-yazar	19	17,11	325,00	135,000	-2,187	0,029
	Lisansüstü	23	25,13	578,00			
Boyut2	Okur-yazar	19	16,66	316,50	126,500	-2,335	0,020
	Lisansüstü	23	25,50	586,50			
Boyut3	Okur-yazar	19	17,61	334,50	144,500	-1,899	0,058
	Lisansüstü	23	24,72	568,50			
Toplam	Okur-yazar	19	15,47	294,00	104,000	-2,899	0,004
	Lisansüstü	23	26,48	609,00			
Boyut1	İlkokul mezunu	47	65,10	3059,50	1687,500	-0,632	0,527
	Ortaokul mezunu	77	60,92	4690,50			
Boyut2	İlkokul mezunu	47	62,71	2947,50	1799,500	-0,052	0,959
	Ortaokul mezunu	77	62,37	4802,50			
Boyut3	İlkokul mezunu	47	61,00	2867,00	1739,000	-0,366	0,714
	Ortaokul mezunu	77	63,42	4883,00			
Toplam	İlkokul mezunu	47	62,07	2917,50	1789,500	-0,103	0,918
	Ortaokul mezunu	77	62,76	4832,50			
Boyut1	İlkokul mezunu	47	78,16	3673,50	2545,500	-0,908	0,364
	Lise mezunu	119	85,61	10187,50			
Boyut2	İlkokul mezunu	47	78,65	3696,50	2568,500	-0,819	0,413
	Lise mezunu	119	85,42	10164,50			
Boyut3	İlkokul mezunu	47	76,65	3602,50	2474,500	-1,164	0,244
	Lise mezunu	119	86,21	10258,50			
Toplam	İlkokul mezunu	47	73,11	3436,00	2308,000	-1,753	0,080
	Lise mezunu	119	87,61	10425,00			
Boyut1	İlkokul mezunu	47	69,35	3259,5	2131,5	-3,352	0,001
	Üniversite mezunu	133	97,97	13030,5			
Boyut2	İlkokul mezunu	47	69,89	3285	2157	-3,163	0,002
	Üniversite mezunu	133	97,78	13005			
Boyut3	İlkokul mezunu	47	64,68	3040	1912	-4,036	0
	Üniversite mezunu	133	99,62	13250			
Toplam	İlkokul mezunu	47	61,49	2890	1762	-4,445	0
	Üniversite mezunu	133	100,75	13400			
Boyut1	Ortaokul mezunu	77	89,88	6920,50	3917,500	-1,726	0,084
	Lise mezunu	119	104,08	12385,50			
Boyut2	Ortaokul mezunu	77	93,23	7178,50	4175,500	-1,050	0,294
	Lise mezunu	119	101,91	12127,50			

Tablo 24.

Değişkeninin Kategorilerine Göre Puan Dağılımlarında Mann Whitney U Testi Sonucu (devamı)

		N	Sıra ortalamaları	Mann-Whitney U	Z	p	N
Boyut3	Ortaokul mezunu	77	93,93	7232,50	4229,500	-0,915	0,360
	Lise mezunu	119	101,46	12073,50			
Toplam	Ortaokul mezunu	77	90,43	6963,00	3960,000	-1,604	0,109
	Lise mezunu	119	103,72	12343,00			
Boyut1	Ortaokul mezunu	77	82,53	6354,50	3351,500	-4,281	0,000
	Üniversite mezunu	133	118,80	15800,50			
Boyut2	Ortaokul mezunu	77	85,29	6567,00	3564,000	-3,678	0,000
	Üniversite mezunu	133	117,20	15588,00			
Boyut3	Ortaokul mezunu	77	81,81	6299,00	3296,000	-4,378	0,000
	Üniversite mezunu	133	119,22	15856,00			
Toplam	Ortaokul mezunu	77	77,97	6003,50	3000,500	-5,001	0,000
	Üniversite mezunu	133	121,44	16151,50			
Boyut1	Ortaokul mezunu	77	45,56	3508,00	505,000	-3,149	0,002
	Lisansüstü	23	67,04	1542,00			
Boyut2	Ortaokul mezunu	77	46,63	3590,50	587,500	-2,449	0,014
	Lisansüstü	23	63,46	1459,50			
Boyut3	Ortaokul mezunu	77	46,36	3570,00	567,000	-2,635	0,008
	Lisansüstü	23	64,35	1480,00			
Toplam	Ortaokul mezunu	77	44,90	3457,00	454,000	-3,538	0,000
	Lisansüstü	23	69,26	1593,00			
Boyut1	Lise mezunu	119	110,89	13195,50	6055,500	-3,306	0,001
	Üniversite mezunu	133	140,47	18682,50			
Boyut2	Lise mezunu	119	111,78	13301,50	6161,500	-3,041	0,002
	Üniversite mezunu	133	139,67	18576,50			
Boyut3	Lise mezunu	119	107,50	12792,00	5652,000	-3,983	0,000
	Üniversite mezunu	133	143,50	19086,00			
Toplam	Lise mezunu	119	104,69	12458,00	5318,000	-4,497	0,000
	Üniversite mezunu	133	146,02	19420,00			
Boyut1	Lise mezunu	119	67,71	8058,00	918,000	-2,533	0,011
	Lisansüstü	23	91,09	2095,00			
Boyut2	Lise mezunu	119	68,50	8151,00	1011,000	-1,985	0,047
	Lisansüstü	23	87,04	2002,00			
Boyut3	Lise mezunu	119	68,21	8117,50	977,500	-2,188	0,029
	Lisansüstü	23	88,50	2035,50			
Toplam	Lise mezunu	119	66,94	7966,00	826,000	-3,007	0,003
	Lisansüstü	23	95,09	2187,00			
Boyut1	Üniversite mezunu	133	77,61	10321,50	1410,500	-0,632	0,528
	Lisansüstü	23	83,67	1924,50			
Boyut2	Üniversite mezunu	133	78,37	10423,50	1512,500	-0,085	0,932
	Lisansüstü	23	79,24	1822,50			
Boyut3	Üniversite mezunu	133	78,73	10471,50	1498,500	-0,160	0,873
	Lisansüstü	23	77,15	1774,50			
Toplam	Üniversite mezunu	133	78,08	10384,50	1473,500	-0,280	0,779
	Lisansüstü	23	80,93	1861,50			

İlkokul, ortaokul ve lise mezunu ebeveynler ile lisansüstü eğitime sahip ebeveynlerin tüm puanlarda farklılık gösterdiği ve eğitim düzeyi arttıkça puanların arttığı görülmektedir. Okur-yazar ve üniversite mezunu olan ebeveynlerin tüm alt boyutlardaki ve toplam ölçekteki puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu farklılıklarda eğitim düzeyi arttıkça puanların arttığı görülmektedir.

Okur-yazar ve lisansüstü eğitime sahip olan ebeveynlerin boyut3 hariç diğer alt boyutlardaki ve toplam ölçekteki puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir. İlkokul, ortaokul ve lise mezunu ebeveynler ile üniversite mezunu olan ebeveynlerin tüm puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Tüm farklılıklarda ise eğitim düzeylerinde artma oldukça puanlarda artma olduğu görülmüştür.

4.3.3. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular

Ölçek puanlarının dağılımları gelir durumu değişkenine göre normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiştir. İncelemeler için normallik testlerinden Kolmogorov Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır.

Tablo 25.

Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Normallik Testi Sonucu 1

		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Gelir Düzeyi	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Boyut1	Düşük	,178	18	,136	,854	18	,010
	Orta	,185	398	,000	,833	398	,000
	Yüksek	,260	2	.			
Boyut2	Düşük	,146	18	,200*	,948	18	,387
	Orta	,086	398	,000	,962	398	,000
	Yüksek	,260	2	.			
Boyut3	Düşük	,192	18	,077	,910	18	,086
	Orta	,178	398	,000	,861	398	,000
	Yüksek	,260	2	.			
Toplam	Düşük	,098	18	,200*	,971	18	,813
	Orta	,097	398	,000	,970	398	,000
	Yüksek	,260	2	.			

Yüksek gelire sahip olan ebeveyn sayısı az olup gelir düzeyi az ve yeterli olacak şekilde 2 kategoride ele alınmıştır.

Tablo 26.

Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Normallik Testi Sonucu 2

	Gelir Düzeyi	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Boyut1	Az	,178	18	,136	,854	18	,010
	Yeterli	,184	400	,000	,835	400	,000
Boyut2	Az	,146	18	,200*	,948	18	,387
	Yeterli	,087	400	,000	,962	400	,000
Boyut3	Az	,192	18	,077	,910	18	,086
	Yeterli	,177	400	,000	,861	400	,000
Toplam	Az	,098	18	,200*	,971	18	,813
	Yeterli	,096	400	,000	,970	400	,000

Normallik varsayımının testi için az gelire sahip ebeveyn sayısı az olduğundan Shapiro-Wilk testi sonuçları incelenmiştir. Örneklem sayısı küçük olmasının yanında test sonuçlarına göre de puan dağılımlarının kategorilerindeki dağılımların hepsi normal dağılmadığından puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmalar yapılmıştır.

Tablo 27.

Gelir Durumu Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi Sonucu

Gelir Düzeyi		N	Sıra ortalamaları	Mann-Whitney U	Z	p
Boyut1	Düşük	18	166,97	2834,500	-1,554	0,120
	Orta	400	211,41			
Boyut2	Düşük	18	192,53	3294,500	-0,611	0,541
	Orta	400	210,26			
Boyut3	Düşük	18	184,08	3142,500	-0,924	0,356
	Orta	400	210,64			
Toplam	Düşük	18	176,92	3013,500	-1,171	0,242
	Orta	400	210,97			

Tabloda görüldüğü üzere her boyut için gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık çıkmamıştır.

4.3.4. Çalışma Durumu Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular

Ölçek puanlarının dağılımları çalışma durumu değişkenine göre normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiştir. İncelemeler için normallik testlerinden Kolmogorov Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır.

Tablo 28.

Çalışma Durumu Düzeyi Değişkenine Göre Normallik Testi Sonucu

	İş Durumu	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Boyut1	Çalışıyor	,210	153	,000	,801	153	,000
	Çalışmıyor	,163	265	,000	,854	265	,000
Boyut2	Çalışıyor	,118	153	,000	,975	153	,006
	Çalışmıyor	,109	265	,000	,962	265	,000
Boyut3	Çalışıyor	,193	153	,000	,832	153	,000
	Çalışmıyor	,163	265	,000	,881	265	,000
Toplam	Çalışıyor	,108	153	,000	,965	153	,001
	Çalışmıyor	,078	265	,001	,977	265	,000

Normallik varsayımının testi için Kolmogrov Smirnov testi sonuçları incelenmiştir. Test sonuçlarına göre de puan dağılımlarının kategorilerindeki dağılımların hepsi normal dağılmadığından puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmalar yapılmıştır.

Tablo 29.

Çalışma Durumu Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi Sonucu

İş Durumu		N	Sıra ortalamaları	Mann-Whitney U	Z	p
Boyut1	Çalışıyor	153	226,08	17736,000	-2,171	0,030
	Çalışmıyor	265	199,93			
Boyut2	Çalışıyor	153	235,30	16325,500	-3,326	0,001
	Çalışmıyor	265	194,61			
Boyut3	Çalışıyor	153	220,17	18639,500	-1,390	0,165
	Çalışmıyor	265	203,34			
Toplam	Çalışıyor	153	233,56	16591,500	-3,096	0,002
	Çalışmıyor	265	195,61			

Tabloda görüldüğü üzere boyut3 hariç diğer boyutlarda ve ölçeğin tüm puanında çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmekte ve bu farklılığın çalışanlarda daha yüksek puanlar gösterdiği görülmektedir.

4.3.5. Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular

Ölçek puanlarının dağılımları çocuk sayısı değişkenine göre normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiştir. İncelemeler için normallik testlerinden Kolmogrov Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır.

Tablo 30.

Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Normallik Testi Sonucu

	Çocuk Sayısı	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Boyut1	1	,233	48	,000	,756	48	,000
	2	,188	181	,000	,811	181	,000
	3	,159	112	,000	,868	112	,000
	4	,153	77	,000	,886	77	,000
Boyut2	1	,135	48	,029	,953	48	,052
	2	,067	181	,044	,971	181	,001
	3	,088	112	,032	,974	112	,028
	4	,171	77	,000	,889	77	,000
Boyut3	1	,217	48	,000	,800	48	,000
	2	,176	181	,000	,847	181	,000
	3	,163	112	,000	,895	112	,000
	4	,198	77	,000	,883	77	,000
Toplam	1	,112	48	,178	,944	48	,022
	2	,102	181	,000	,965	181	,000
	3	,078	112	,091	,976	112	,044
	4	,078	77	,200*	,968	77	,048

Normallik varsayımının testi Kolmogorov Smirnov testi sonuçları incelenmiştir. Test sonuçlarına göre de puan dağılımlarının kategorilerindeki dağılımların hepsi normal dağılmadığından puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testi ile karşılaştırılmalar yapılmıştır.

Tablo 31.

Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

	Çocuk Sayısı	N	Sıra ortalamaları	Mann-Whitney U	Z	p
Boyut1	1	48	240,24	10,486	3	0,015
	2	181	218,44			
	3	112	204,75			
	4	77	176,22			
Boyut2	1	48	232,20	2,136	3	0,545
	2	181	209,36			
	3	112	204,86			
	4	77	202,42			
Boyut3	1	48	241,43	9,791	3	0,020
	2	181	218,62			
	3	112	201,57			
	4	77	179,70			

	1	48	244,67	12,645	3	0,005
Toplam	2	181	218,21			
	3	112	206,35			
	4	77	171,69			

Tabloda görüldüğü üzere boyut2 hariç diğer alt boyutlarda ve ölçeğin tüm puanında çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi kategoriler arasında olduğunu incelemek için Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Tablo 32.

Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi Sonucu

	Çocuk Sayısı	N	Sıra ortalamaları	Mann-Whitney U	Z	p
Boyut1	1	48	125,18	3855,500	-1,226	0,220
	2	181	112,30			
Boyut3	1	48	123,99	3912,500	-1,076	0,282
	2	181	112,62			
Toplam	1	48	125,52	3839,000	-1,239	0,215
	2	181	112,21			
Boyut1	1	48	89,95	2234,500	-1,725	0,085
	3	112	76,45			
Boyut3	1	48	91,99	2136,500	-2,082	0,037
	3	112	75,58			
Toplam	1	48	91,18	2175,500	-1,910	0,056
	3	112	75,92			
Boyut1	1	48	74,11	1314,500	-2,754	0,006
	4	77	56,07			
Boyut3	1	48	74,45	1298,500	-2,820	0,005
	4	77	55,86			
Toplam	1	48	76,97	1177,500	-3,407	0,001
	4	77	54,29			
Boyut1	2	181	150,87	9435,500	-1,013	0,311
	3	112	140,75			
Boyut3	2	181	151,42	9336,000	-1,151	0,250
	3	112	139,86			
Toplam	2	181	150,12	9570,500	-0,803	0,422
	3	112	141,95			
Boyut1	2	181	137,27	5562,000	-2,607	0,009
	4	77	111,23			
Boyut3	2	181	136,58	5686,500	-2,366	0,018
	4	77	112,85			
Toplam	2	181	137,87	5453,000	-2,765	0,006
	4	77	109,82			
Boyut1	3	112	100,56	3689,500	-1,706	0,088
	4	77	86,92			
Boyut3	3	112	99,13	3849,000	-1,265	0,206
	4	77	88,99			

Toplam	3	112	101,48	3586,500	-1,965	0,049
	4	77	85,58			

Boyut1 puanlarının 1 ile 4 ve 2 ile 4 çocuğa sahip ebeveynler arasında; Boyut3 puanlarının 1 ile 4, 2 ile 4 ve 1 ile 3 çocuğa sahip ebeveynler arasında; toplam puanlarının ise 3 ile 4, 2 ile 4 ve 1 ile 4 çocuğa sahip ebeveynler arasında anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir.

4.3.6. İhmal ve İstismar Hakkında Eğitim Alıp Almama Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular

Ölçek puanlarının dağılımları eğitim alma durumu değişkenine göre normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiştir. İncelemeler için normallik testlerinden Kolmogorov Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır.

Tablo 33.

Eğitim Alma Değişkenine Göre Normallik Testi Sonucu

	İhmal ve İstismar Eğitim durumu	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Boyut1	Evet	,221	86	,000	,771	86	,000
	Hayır	,169	332	,000	,854	332	,000
Boyut2	Evet	,088	86	,097	,960	86	,009
	Hayır	,084	332	,000	,963	332	,000
Boyut3	Evet	,185	86	,000	,853	86	,000
	Hayır	,175	332	,000	,869	332	,000
Toplam	Evet	,120	86	,004	,938	86	,000
	Hayır	,085	332	,000	,977	332	,000

Normallik varsayımı için Kolmogorov Smirnov testi sonuçları incelenmiştir. Test sonuçlarına göre de puan dağılımlarının kategorilerindeki dağılımların hepsi normal dağılmadığından puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

Tablo 34.

Eğitim Alma Değişkenine Mann Whitney U Testi Sonucu

	İhmal ve İstismar Eğitim durumu	N	Sıra ortalamarı	Mann-Whitney U	Z	p
Boyut1	Evet	86	242,44	11443,500	-2,888	0,004
	Hayır	332	200,97			
Boyut2	Evet	86	208,95	14228,500	-,048	,962
	Hayır	332	209,64			
Boyut3	Evet	86	224,45	12990,000	-1,304	0,192
	Hayır					

	Hayır	332	205,63			
	Evet	86	234,38	12136,500	-2,144	0,032
Toplam	Hayır	332	203,06			

Eğitim alma durumuna göre boyut1 ve toplam ölçek puanında farklılaşmanın anlamlı olduğu görülmektedir. Eğitim alanların ölçekten aldıkları puanlarının daha yüksek oldukları görülmektedir.



BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Araştırma “*İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu*” geliştirilerek, 3-6 aralığında çocuğu olan ve çocukları anaokuluna devam eden ebeveynlerin ihmal ve istismar farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla 2023-2024 Eğitim öğretim yılında Batman İl’inde yapılmıştır. Bu araştırmada kullanılmak üzere geliştirilen “*İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formunun*” geliştirilmesi için geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. “*Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formunun*” geliştirilmesinde ilk olarak yapının boyutları ortaya çıkarılmıştır. Bu aşama için açımlayıcı faktör analizi (AFA) kullanılmıştır. Daha sonra ise yapının geçerliğini sağlamak ve yapıyı doğrulamak için ise doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi için 440 kişilik bir örneklem, doğrulayıcı faktör analizi için ise 400 kişilik bir örneklem kullanılmıştır. Son olarak demografik değişkenleri incelemek için ise 418 örneklem grubu araştırmada kullanılmıştır. Ölçeğinin güvenirlik analizleri kapsamında iç tutarlık düzeyini tek boyutlu olduğu için tüm maddeler için alınmıştır. Aynı zamanda farklı güvenirlik katsayıları ile güvenirlik incelenmiştir. Elde edilen verilerin istatistiksel analizi yapılmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

5.1.1. “*Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formunun*” Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmasına İlişkin Sonuçlar

Araştırmada ebeveynlerin ihmal ve istismar ile ilgili farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Bu araştırmada 3-6 yaş aralığında çocukları olan ve çocukları okul öncesine devam eden ebeveynlere likert tipinde geliştirilen “*Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu*” uygulanmış olup, ölçe aracının geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları bu veriler ışığında yapılmıştır. Bunun yanı sıra ebeveynlerin yaş, gelir düzeyi, eğitim durumu, bakmak ile yükümlü oldukları çocuk sayısı, çalışma durumu ve ihmal ile istismar hakkında eğitim alma durumlarına göre anlamlı farklılıkların olup olmadığı incelenmiştir.

5.1.1.1. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) Sonuçları

Açımlayıcı faktör analizi için elde edilen sonuçlar ise şu şekildedir. AFA için elde edilen 420 veriye bakıldığında katılımcıların eğitim durumu en fazla lise oldukları ve çoğunluğunun çalışmadığı saptanmıştır. Okur-yazar ve İlkokul mezunu olan ebeveynlerin gelir düzeylerinin orta olduğu sonucu elde edilmiştir. Üst kademelerden mezun ebeveynlerin ise orta ve yüksek gelire sahip oldukları görülmüştür. Lisansüstü ebeveynlerin ise orta gelire sahip olanlar çalışmıyorken yüksek gelire sahip olanlar ise çalışıyor olarak tespit edilmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi için elde edilen 400 veri incelendiğinde ise şu sonuçlar elde edilmiştir: katılımcıların eğitim durumu en fazla lise oldukları ve çoğunluğunun çalıştığı görülmektedir. DFA için katılımcıların okuryazar olan ebeveynler hariç diğer eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin gelir düzeylerinin her düzeyde olduğu saptanmıştır. Sonrasında demografik değişkenlere göre geliştirilen ölçeğin incelenmesi için 420 kişilik örneklem üzerinde analizler yürütülmüştür. Son toplanan veride 2 kayıp veri bulunmuştur. Dolayısı ile 418 veri üzerinden analizler yürütülmüştür. Bu veri setinde ebeveynlerin çoğunlukla üniversite mezunu oldukları ve yüksek gelirli ebeveyn sayısının oldukça az olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Maddelerin birbirleri ile örtüşüp örtüşmediği ve teklik veya çoklu bağlantılılık problemi olup olmadığına bakmak için korelasyonlar incelenmiştir. Maddeler arası korelasyonlar 0,90 altı olduğundan çoklu bağlantılılık olmadığı sonucu gözlemlenmiştir. İlk olarak 49 madde ile AFA yürütülmüştür ve hiçbir döndürme yapmadan daha sonra ise eğik döndürme yapılarak model serbest bir şekilde analiz edilmiştir. Her iki analiz sonucunda da hiçbir boyuta yük vermeyen maddeler veri setinden çıkarılmıştır. Döndürme yapmadan yapılan Açımlayıcı faktör analizi sonucunda iki boyutta maddelerin yoğunluk gösterdiği görülmüştür. Maddeler çıkarıldıktan sonra genel yapı daha çok ortaya çıkmış ve temelde 2 boyutlu olarak yapı görülmüştür. Sonuç olarak uzmanlardan da görüşler alınarak 2 boyutta toplandığı görülmüştür. Fakat boyutlar arasında ilişki olduğundan dolayı ayrıca bu maddeler ile oblimin döndürme yaparak yük değerleri tekrar incelenmiştir.

Oblimin döndürme sonrasında maddeler çıkarıldığında elde edilen yapının 3 boyutlu olduğu saptanmıştır. Elde edilen yapıya ait ilk boyutta madde19, madde20, madde21, madde23, madde24 (5 madde); ikinci boyutta madde11, madde13, madde14,

madde30, madde33, madde41, madde47 (7 madde) ve son boyutta ise madde31, madde45 ve madde46 (3 madde) yer almaktadır. 15 maddeden oluşan ölçme aracının boyutlardaki faktör yükleri ise ilk boyut için 0,566 ile 0,745; ikinci boyut için 0,381 ile 0,505 ve üçüncü boyut için 0,480 ile 0,581 arasında değiştiği gözlemlenmiştir. AFA için gerçekleştirilen sürece ait olarak KMO değeri örneklemin yeterliği için incelenmiş olup, 15 madde için ortalama KMO değeri 0,794 olarak elde edilmiştir. Dolayısı ile örneklem yeterli olarak değerlendirilmiştir.

Yapının faktörlenebilirliğinin incelenmesi için Bartlett testi sonuçları incelenmiş ve Bartlett testi sonucunda elde edilen değer $\chi^2(105) = 1428.86$, $p < .001$ olarak elde edilmiş olup bu değer anlamlı olduğu dolayısıyla yapının ölçeklenebilir bir yapı olduğu ortaya çıkmıştır. Maddelere ait öz değerler incelendiğinde 1 den büyük 3 bileşenin toplam varyansın %35 ini açıkladıkları görülmüştür. Dolayısı ile bu yapıya ait varyansın %35 inin bu 15 madde ile açıklandığı saptanmıştır. 15 maddeye ait madde ayırt edicilik indeksine bakıldığında oldukça ayırt edici özelliğe sahip olduğu gözlemlenmiştir. En düşük ayırt edicilik indeksi 30.madde olmasına rağmen bu maddenin dahi 0,25 ten yüksek düzeyde olması ayırt edici olduğunu göstergesidir. Elde edilen 15 maddelik ölçek 3 boyutlu ve ayırıcı maddelerden oluşan bir yapı sergilemiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini sağlamak için Doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

5.1.1.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) Sonuçları

420 kişilik bir örneklem ile açılımlayıcı faktör analizi yapılarak elde edilen yapının doğrulanması için farklı bir örneklem kullanılmıştır. DFA için toplanan verilerin ilk olarak kayıp verilerinin olup olmadığı ve uç değerlerinin olup olmadığı test edilmiştir. DFA için toplanan verilerde uç değerler incelenmiş ve son olarak 400 veri ile yapının doğruluğu test edilmiştir. Toplamda 54 iterasyon sonucunda analiz sonlandırılmış ve modele ait standartlaştırılmış puanlar elde edilmiştir. Analiz sonucunda farklı tüm uyum indeksleri ele alınmıştır bu uyum indekslerinden X^2/SD değerinin 3 ten küçük, RMSEA ve SRMR değerinin 0,08 den küçük, GFI indeksinin 0,90 dan büyük olması mükemmel uyumun olduğunu göstermektedir. Diğer indekslerin ise kabul edilir aralıkta oldukları görülmüştür.

DFA analizi ile modifikasyonlar incelendiğinde 23. Ve 24. maddelerin birbirleri ile ilişki verdiği görülmüştür ve model modifikasyon önerilmiştir. Bu modifikasyon yapılarak model oluşturulmuş ve DFA analizi tekrardan yapılmıştır. Modifikasyon ile

modelde oldukça iyileşme görülmüştür. Yapı için geçerli olan katsayılar aralığında olan bu indeksler sonuçlarına göre 15 madde 3 boyut ve 1 modifikasyon ile ölçeğin geçerli bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Modifikasyon ile elde edilen modeldeki uyum indeksleri diğer modeldeki indekslerden daha iyi uyum sağladığı saptanmıştır.

5.1.1.3. Ölçeğe Ait Güvenirlik Analizlerinin Sonuçları

Ölçeğin güvenirlik analizleri kapsamında iç tutarlık düzeyini tek boyutlu olduğu için tüm maddeler için alınmıştır. Aynı zamanda farklı güvenirlik katsayıları ile güvenirlik incelenmiştir. Analiz sonucunda güvenirlikler incelendiğinde minimum test yarılama güvenirliliğine göre bile en düşük güvenirlik katsayısı 0.702 olarak elde edilmiş olup istismar gibi önemli bir konunun ölçülmesinde kullanılabilecek bir ölçme aracı elde edilmiştir.

5.1.2. Ölçeğin Demografik Özelliklere Göre Analiz Edilmesinin Sonuçları

Bu kısımda demografik değişkenlere göre yapılan analizlerin sonuçları yer almaktadır.

5.1.2.1. Yaş Değişkenine Göre Yapılan Analizler Sonucu

Test puanlarının yaş değişkenine göre normal dağılım gösterip göstermediğine bakmak için normallik testlerinden Kolmogrov Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Örneklem sayısı küçük olmasının yanında test sonuçlarına göre de puan dağılımlarının kategorilerindeki dağılımların hepsi normal dağılmadığından puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testi ile ortalamaların karşılaştırılması yapılmıştır.

Yaş değişkenine göre yapılan analizler sonucunda 20-25 yaşında olan ebeveynler ile 26-30, 31-35, 36-40, 41-45 yaşlarındaki ebeveynlerin boyut2 deki puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır. Bu farklılıklar genç ebeveynler için daha düşük puanlar aldığı şeklindedir. Dolayısı ile yaşı genç olan ebeveynlerin istismar hakkında daha az farkındalığa sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular Alisinanoğlu ve Bağcı'nın (2023) İstanbul ilinde yaptığı ve 0-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin yaşları ile çocuk ihmal ve istismarı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. 150 ebeveynle

yürütülen bu araştırmaya göre ebeveyn yaşı ile çocuk ihmal ve istismarı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Elihoş, Deniz, Levent ve Bilgin (2022) Yaptıkları araştırmada İstanbul İlindeki 354 ebeveynle çalışma yürütmüşlerdir. Ebeveynlerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, gelir düzeyi değişkenleri ile çocuk cinsel istismarı hakkındaki kaygıları arasın ki ilişkiyi incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında ebeveynlerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, gelir düzeyi değişkenlerine göre kaygılarının anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği belirtilmiştir.

Araştırmaların sonuçları göz önünde bulundurulduğunda ebeveyn yaşı ile çocuk ihmal ve istismarı arasında ilişkinin olduğu görülmektedir. İhmal ve istismarı incelerken ebeveyn yaşının önemli bir faktör olduğu ve göz ardı edilmemesi gereken bir durum olduğu görülmektedir. Ebeveyn yaşı ilerledikçe bununla beraber eğitim seviyesinin de yükseldiği, ekonomik anlamda kendisini gerçekleştirdiği ve tecrübe edindiği göz önünde bulundurulduğunda araştırmada elde edilen sonuçların beklenildiği ortaya çıkmaktadır. Kendi gelişimini tamamlamış bireyler, yetiştirdikleri çocukları da daha güvenli ve sağlıklı bir ortamda büyütüp, gelişimlerinin tamamlanması için gerekli desteği vermektedirler.

5.1.2.2. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yapılan Analizler Sonucu

Ölçek puanlarının dağılımları eğitim durumu değişkenine göre normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiştir. İncelemeler için normallik testlerinden Kolmogrov Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Normallik varsayımının testi için okur-yazar ebeveyn sayısı az olduğundan Shapiro-Wilk testi sonuçları incelenmiştir. Puanlar normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testi ile ortalamaların karşılaştırılması yapılmıştır. Bütün boyutlar için eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık çıkmıştır. Hangi kategoriler arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğunu incelemek için Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Eğitim durumu değişkenine göre yapılan analizler sonucunda elde edilen verilere bakıldığında ilkökul, ortaokul ve lise mezunu ebeveynler ile lisansüstü eğitime sahip ebeveynlerin tüm puanlarda farklılık gösterdiği ve eğitim düzeyi arttıkça puanların arttığı görülmüştür. Okur-yazar ve üniversite mezunu olan ebeveynlerin tüm alt boyutlardaki ve toplam ölçekteki puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği

görülmüştür. Bu farklılıklarda eğitim düzeyi arttıkça puanların arttığı görülmüştür. Okur-yazar ve lisansüstü eğitime sahip olan ebeveynlerin boyut3 hariç diğer alt boyutlardaki ve toplam ölçekteki puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. İlkokul, ortaokul ve lise mezunu ebeveynler ile üniversite mezunu olan ebeveynlerin tüm puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Tüm farklılıklarda ise eğitim düzeylerinde artma oldukça puanlarda artma olduğu görülmüştür.

Cappa ve Khan (2011) yaptıkları çalışmada fiziksel istismara maruz kalmış çocukların annelerinin eğitim durumu ile maruz kalmamış çocukların annelerinin eğitim durumlarını incelemişlerdir. Bu noktada bu çalışmanın bulguları söz konusu çalışmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Yapılan bu çalışmada annelerini eğitim durumunun fiziksel istismara maruz kalma durumu ile ilgili anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Büber ve Taylan (2023) Anne - babaların istismar farkındalık düzeylerinin belirlemek amacıyla 4-6 yaş aralığı çocuğa sahip 200 ebeveynle çalışma yürütmüşlerdir. Farklı eğitim düzeylerine sahip katılımcıların olduğu bu araştırmada eğitim düzeyleri ile istismar farkındalık durumları arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim düzeyi arttıkça istismar farkındalığının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan araştırmaların sonuçlarına baktığımızda eğitim düzeyi ile çocuk ihmal ve istismarı arasında ilişki olduğu gözlenmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça ebeveynler ihmal ve istismar konusunda daha hassas davranmakta ve genelde bu konuda bilgi sahibi olmaktadır. Lisans ve lisans sonrası eğitim alan ebeveynlerin daha yüksek farkındalık puanları aldıkları görülmektedir.

5.1.2.3. Gelir Düzeyi Durumu Değişkenine Göre Yapılan Analizler Sonucu

Dağılımın normalliğine bakmak için normallik testlerinden Kolmogrov Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Normallik varsayımının testi için az gelire sahip ebeveyn sayısı az olduğundan Shapiro-Wilk testi sonuçları incelenmiştir. Örneklem sayısının küçük olması ve kategorilerindeki dağılımlarının normal dağılmamasından dolayı puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

Yapılan analizler incelendiğinde gelir düzeyi değişkeni için bütün boyutlarda anlamlı düzeyde farklılık çıkmamıştır.

Cappa ve Khan'ın (2011) çalışmalarında fiziksel istismar durumunu yaşayan ve yaşamayan çocuklarının annelerinin gelir düzeyleri ile ilgili yapılan karşılaştırmada anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu verilere göre ilgi çalışma ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Türkkan ve Odacı (2018) yaptıkları çalışmalarında bireylerin çocukluk çağı ihmal ve istismar durumlarının ebeveyn eğitim durumu, gelir düzeyi ve cinsiyet durumlarına göre incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına baktığımızda çocukluk çağındaki yaşantılar ile gelir düzeyi değişkeni arasında ilişkinin olduğu görülmektedir.

Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde araştırmaların sonuçları arasında farklılık olduğu görülmektedir. Bazı çalışmalarda ebeveyn gelir düzeyinin ihmal ve istismar üzerinde etkisi olduğu görülürken, bazı çalışmalarda ise anlamlı bir ilişki kurulamamıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak araştırmacının hedef kitlesinin sosyoekonomik durumu, yaşları, yaşadıkları bölge, eğitim düzeyleri gibi faktörlerinin farklılık gösterdiği ve bunların gelir düzeyiyle birlikte anlamlı sonuçlar verdiği görülmektedir.

5.1.2.4. Çalışma Durumu Değişkenine Göre Yapılan Analizler Sonucu

Ölçek puanlarının dağılımları çalışma durumu değişkenine göre normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiştir. İncelemeler için normallik testlerinden Kolmogorov Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Kolmogorov Smirnov testi sonuçları incelenmiştir. Test sonuçlarına göre de puan dağılımlarının kategorilerindeki dağılımların hepsi normal dağılmadığından puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

Çalışma durumu değişkenine göre incelendiğinde boyut3 hariç diğer boyutlarda ve ölçeğin tüm puanında çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmüş olup, bu farklılığın çalışanlarda daha yüksek puanlar gösterdiği görülmüştür.

Öncü, Kurt, Esenay ve Özer, (2012) Çalışan çocukların ailede istismarı adlı çalışmalarında çalışan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı hakkında farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Pekdoğan ve Kanak, (2017) 4-6 yaş aralığında çocuğu olan 234 anne ile yaptıkları çalışmada annelerin çalışma durumu ile istismar düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırmada annelerin çocuk istismarı ile çalışma durumuna yönelik tutumları arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde ebeveynlerin çalışma durumları ile çocuk ihmal ve istismarı arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Çalışan ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu ve çocuk ihmal ve istismarı konusunda daha çok bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Bu sonuçlar araştırmanın sonuçları desteklemektedir. Çünkü bu çalışmada da çocuk ihmal ve istismarı farkındalık düzeyi ile ebeveynlerin çalışma durumları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2.5. Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Yapılan Analizler Sonucu

Ölçek puanlarının dağılımları çocuk sayısı değişkenine göre normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiştir. İncelemeler için normallik testlerinden Kolmogrov Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Normallik varsayımının testi Kolmogrov Smirnov testi sonuçları incelenmiştir. Puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testi ile karşılaştırılmalar yapılmıştır. Boyut2 hariç diğer alt boyutlarda ve ölçeğin tüm puanında çocuk sayısı göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi kategoriler arasında olduğunu incelemek için Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Çocuk sayısı değişkenine göre yapılan analizler ise Boyut1 puanlarının 1 ile 4 ve 2 ile 4 çocuğa sahip ebeveynler arasında; Boyut3 puanlarının 1 ile 4, 2 ile 4 ve 1 ile 3 çocuğa sahip ebeveynler arasında; toplam puanlarının ise 3 ile 4, 2 ile 4 ve 1 ile 4 çocuğa sahip ebeveynler arasında anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir.

Karasu, Bilgen, (2017) çalışmalarında annelerin eğitim durumu ile duygusal ihmal ve istismar farkındalık düzeyleri arasında ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca annelerin bakmakla yükümlü oldukları çocuk sayısı arttıkça ihmal ve istismar eğiliminin de arttığı gözlenmiştir. Bu noktada bu araştırmayla benzerlik göstermektedir.

Çalışkan, Evgin, Musalli, Akşit, Durgun ve Türe, (2019) Kapadokya bölgesinde en az bir çocuğu olan 400 anne ile yaptıkları çalışmada çocuk sayısı ile annelerin ihmal ve istismar eğilimleri incelenmiştir. Buna göre çocuk sayısı arttıkça annelerin istismar eğilimlerinin arttığı ve ihmal ile istismar vakaların daha sık görüldüğü tespit edilmiştir.

Ailelerdeki çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin ihmal ve istismar eğilimlerinin arttığı gözlenmiştir. Özellikle annelerin bu konuda daha çok sorun yaşadığı görülmektedir. Birden fazla çocuğu olan annelerde daha çok ihmal istismar vakasının görüldüğü sonucuna varılmıştır. Fakat annenin eğitim düzeyi ve benzeri değişkenler ile birlikte ihmal ve istismar eğiliminin kontrol altına alındığı ve farkındalık düzeylerinin yükseldiği görülmektedir.

5.1.2.6. İhmal ve İstismar Konusunda Eğitim Alma Durumu Değişkenine Göre Yapılan Analizler Sonucu

Ölçek puanlarının dağılımları eğitim alma durumu değişkenine göre normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiştir. İncelemeler için normallik testlerinden Kolmogorov Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Kolmogorov Smirnov testi sonuçları incelenmiştir. Test sonuçlarına göre de puan dağılımlarının kategorilerindeki dağılımların hepsi normal dağılmadığından puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmalar yapılmıştır.

İhmal ve istismar konusunda eğitim alma durumuna göre elde edilen analizlere bakıldığında; Eğitim alma durumuna göre boyutl ve toplam ölçek puanında farklılaşmanın anlamlı olduğu görülmüştür. Eğitim alanların ölçekten aldıkları puanlarının daha yüksek oldukları saptanmıştır.

Kara, Çalışkan ve Suskan, (2014) gerçekleştirdikleri çalışmalarında lisans düzeyinde ya da sonrasında çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim almış kişilerin çocuk ihmal ve istismarı hakkında farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Süzan, (2023) yaptığı çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin ihmal ve istismar konusundaki farkındalık düzeylerini incelemeyi amaçlamıştır. İhmal ve istismar konusunda eğitim alan öğretmenlerin meslek hayatında bu konuya daha hâkim oldukları ve daha dikkatli davrandıkları görülmüştür.

İhmal ve istismar ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde bu konuda eğitim alan kişilerin konuya hâkim olduğu ve herhangi bir ihmal ve istismar vakası ile karşı karşıya kaldıklarında nasıl bir yol izleyecekleri hakkında fikir sahibi oldukları görülmektedir. Hem ebeveynlerin hem de öğretmen, sağlık personeli gibi meslek mensuplarının ihmal ve istismar hakkında eğitim almalarının oldukça önemli olduğu görülmektedir. Bu konuda gerekli çalışmaların yapıp sistemli bir şekilde eğitimlerin verilmesi ihmal ve istismar vakalarının önüne geçilmesine yardımcı olacaktır. Özellikle ebeveynlerin bu konuda bilgi sahibi olması ihmal ve istismar vakalarının görülme oranını oldukça düşürmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlara göre, ebeveynlere ve araştırmacılara ve eğitimcilere yönelik öneriler sunulmuştur.

5.2.1. Ebeveynlere Yönelik Öneriler

- Ebeveynler çocuk ihmal ve istismarı konusunda düzenlenen eğitimlere katılımda bulunma noktasında istekli olabilirler.
- Bu alanda yapılmış çalışmalar incelenebilir.
- Çocuk yetiştirmede benimsedikleri davranış biçimlerini ve uygulamalarını çocuk ihmal ve istismarı kapsamında inceleyip, olası yanlış uygulamaların önüne geçebilirler.
- Çocuklarına ihmal ve istismar hakkında farkındalık etkinlikleri yapıp, çocukları bu konuda bilinçlendirebilirler.
- Olası vakaların önüne geçmek ve yaşanmış vakaların ortaya çıkması için çocuklarıyla sağlıklı bir iletişim kanalı oluşturabilirler.
- Herhangi bir ihmal ve istismar vakasıyla karşı karşıya kaldıklarında nasıl bir yol izleyecekleri hakkında alan uzmanlarından bilgi alabilirler.
- Daha sağlıklı çalışmaların yapılması için yapılan çalışmalara gönüllü olarak katılım sağlayıp, ölçme aracının güvenilirliği için sağlıklı bilgiler vermeleridir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Farkındalık temelli çalışmalara baktığımızda çocuk ihmal ve istismarını tüm boyutlarıyla ele alan araştırmaların sınırlı sayıda olduğu belirlenmiştir. Bu alanda daha kapsamlı çalışmaların yapılması bu vakaların görülme sıklığını azaltabilir.
- Ülkemizde önemli bir sorun haline gelen çocuk ihmal ve istismarında ailelerin çocuk ihmal ve istismarını tanımaları ile yardım alacakları kurumlar konusunda istenilen düzeyde bilgi sahibi olup olmadıkları mutlaka belirlenmelidir.
- Çocuklarla sıklıkla etkileşimde bulunulan meslek gruplarının ihtiyaç duyduğu çocuk ihmal ve istismarı farkındalık çalışmalarının sayısının artırılması için öncülük edilebilir.
- Geliştirilen ölçme aracı aracılığı ile kurumların ihmal ve istismar hakkındaki güçlü ve zayıf yönlerinin tespiti yapıp, eksik yönlerin iyileştirilmesi için çalışmaların yapılması önerilmektedir.
- Çocuklarla sıklıkla etkileşimde bulunulan meslek gruplarının ihtiyaç duyduğu çocuk ihmal ve istismarı farkındalık çalışmalarının niteliği iyileştirilebilir. Bu alanda uzman kişilerin eğitimde aktif olarak görev alması çalışmaların etkinliğini artıracaktır.
- Çocuk ihmal ve istismarında önemli bir yere sahip olan ebeveynlerin eğitimleri için daha çok çalışma yürütmekte fayda vardır.
- "Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu" farklı sosyokültürel düzeydeki ve daha büyük örneklem gruplarına uygulanabilir.
- "Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formunun" geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için farklı gruplarla çalışma yapılabilir.
- Ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda farkındalık düzeylerinin artırılması için eğitim programları hazırlanabilir.
- Çocuk ihmal ve istismarı konulu yazılı ve basılı materyaller nitelik açısından incelenebilir.

5.2.3. Eğitimcilere Yönelik Öneriler

- Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili farkındalık düzeylerinin artırılması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği kapsamında hizmet içi eğitim programları planlanabilir.
- Aile katılımı çalışmaları yoluyla ebeveynlere çocuk ihmal ve istismar farkındalığı ile ilgili bilgi verilebilir.
- Bu konu ile ilgili okul öncesi öğretmenlerinin eğitim alacağı ve paylaşımlarda bulunabileceği kongre ve çalıştay gibi faaliyetler gerçekleştirilebilir.
- Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili yazılı ve görsel broşürler hazırlanıp bunlar ebeveynlerle paylaşılabilir.
- Çocuk ihmal ve istismarına yönelik bilgi ve farkındalıkları desteklemek ve geniş kitlelere ulaşmak için medyadan faydalanılabilir.

KAYNAKÇA

- Adalı, N. (2007). *10-12 yaş grubu çocuk istismarı ebeveyn ve çocuk bilgilendirme çalışması* (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı).
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). 2023 yılı Faaliyet Raporu
<https://www.aile.gov.tr/media/160427/faaliyet-raporu-2023.pdf>_Erişim tarihi: 4.05.2024.
- Akbaş, T. (2002). Çocuklara yönelik cinsel tacizler ve koruyucu eğitim. *Çukurova Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 19(2), 1-8.
- Akgül, E. (2015). *Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin cinsel istismar bildirim durumları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akyüz, E. (2012). *Çocuk hukuku*. Pegem Akademi.
- Akduman, G. G., Ruban, C., Akduman, B. ve Korkusuz, İ. (2005). Çocuk ve cinsel istismar. *Adli Psikiyatri Dergisi*, 3(1), 9-14.
- Anastasi, A., & Urbina, S. (1997). *Psychological Testing* 7th ed. Prentics-hall International.
- Altunsu, B. (2004). *Çocuklara bakım veren hemşirelerin çocuk istismar ve ihmali tanıyabilmeleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi.
- Altıntaş, H. K., Top, F. Ü. ve Ayyıldız, T. (2023). Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Ebeveynlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalıklarının Belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(4), 1702-1710.
- Alisinanoğlu, F. ve Bağcı, S. (2023). Erken çocukluk dönemindeki çocukların ebeveynlerinin çocuk ihmal ve istismarına ilişkin farkındalık düzeyleri. *Edebiyat Dilbilim Eğitim ve Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 63-78.
- Alyanak, B. (2019). Şiddet ve çocuk. *Klinik Tıp Pediatri Dergisi*, 11(1), 37-43.

- Alim Doğan, A. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve riskleri konusunda bilgi düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Asberg, K. and Renk, K. (2012). Substance use coping as a mediator of the relationship between trauma symptoms and substance use consequences among incarcerated females with childhood sexual abuse histories. *Substance use & misuse*, 47(7), 799-808.
- Apaydın Cırık, V., Gül, U. ve Asoy, B. (2022). Çocukların ve Ebeveynlerin Çocuk Cinsel İstismarı Hakkındaki Bilgi ve Tutumları: Kesitsel Bir Çalışma. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 14(2).
- Avdibegović, E. and Brkić, M. (2020). Child neglect-causes and consequences. *Psychiatria Danubina*, 32(suppl. 3), 337-342.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child development*, 887-907.
- Banko, Ç. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına ilişkin tutum, davranış ve görüşlerinin incelenmesi.
- Bartlett, M. S. (1950). Tests of significance in factor analysis. *British journal of psychology*.
- Benbenishtry, R., Zeira, A. ve Astor, R. A. (2002). Children reports of emotional, physical and sexual maltreatment by educational staff in Israel. *Child Abuse and Neglect*, 26, 763–782.
- Byrne, B. M. (2013). *Structural equation modeling with Mplus: Basic concepts, applications, and programming*. routledge.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Büber, Ö. ve Taylan, H. H. (2023). Çocuk ihmal ve istismarında ebeveynlerin farkındalık düzeyleri. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 3(1), 89-111.
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi kitabı* (27. basım). Pegem Akademi Yayıncılık.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* [Scientific research methods]. Pegem A.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analiz kitabı*. Pegem A.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2022). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (33. Baskı). Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık, 27.
- Borsboom, D., Mellenbergh, G. J. and Van Heerden, J. (2004). The concept of validity. *Psychological Review*, 111(4), 1061-1071.
- Caffey, J. (1946). Infantile cortical hyperostoses. *The Journal of pediatrics*, 29(5), 541-559.
- Cappa, C., ve Khan, S. M. (2011). Understanding caregivers' attitudes towards physical punishment of children: evidence from 34 low-and middle-income countries. *Child abuse & neglect*, 35(12), 1009-1021.
- Canbaz, S., Turla, A., Aker, S. Ve Pekşen, Y. J. S. T. E. D. (2005). Samsun merkez sağlık ocaklarında görev yapan pratisyen hekimlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi ve tutumları. *Sted*, 14, 241-6.
- Cicchetti, D. (2013). Annual research review: Resilient functioning in maltreated children— past, present, and future perspectives. *Journal of child psychology and psychiatry*, 54(4), 402-422.
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. Eğiten kitap.
- Crocker, L. and Algina, J. (1986). *Introduction to classical and modern test theory*. Holt, Rinehart and Winston, 6277 Sea Harbor Drive, Orlando, FL 32887.
- Cronbach, L. J. and Meehl, P. E. (1955). Construct validity in psychological tests. *Psychological Bulletin*, 52(4), 281-302.
- Çakıcı, E. (2002). *Çocuk istismarının öfke-ifade tarzına etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi.

- Çakmut, Ö. Y. (2016). Cinsel şiddet mağduru çocuk kavramı ve Türk Ceza Kanunu'nun çocuğa yönelik cinsel şiddet düzenlemelerine genel bakış. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 35-52.
- Çalışkan, Z., Evgin, D., Musalli, E., Akşit, B., Durgun, Ö. N. ve Türe, N. (2019). Annelerin çocuklarına yönelik istismar-ihmal davranışları ve etkileyen faktörler. *Güncel Pediatri*, 17(3), 387-399.
- Çiftçi, E. (2022). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarını tanıma durumlarının demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çolakoğlu, Ö. M. ve Büyükekşi, C. (2014). Açıklayıcı faktör analiz sürecini etkileyen unsurların değerlendirilmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 56-64.
- Demir, H. (2013). Edirne ili aile sağlığı merkezlerinde görevli hekimlerin çocuk istismarı ve ihmali hakkında bilgi, farkındalık ve tutumlarının belirlenmesi.
- Dedeler, M., Tuğçe, Ö. P. Ö. Z. ve Öztürk, C. (2016). Çocukluk çağı cinsel istismarına yönelik tedavi ve önleme yaklaşımları: Bir gözden geçirme. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 3(1), 28-43.
- Demircioğlu, H. Ve Esra, I. Ş. İK (2019). Çocuk cinsel istismarını korumaya yönelik okul temelli programlar ve etkililikleri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), 32-51.
- DeVellis, R. F. ve Thorpe, C. T. (2021). *Scale development: Theory and applications*. Sage publications.
- Durmuşoğlu, N. ve Doğru, S. S. Y. (2006). Çocukluk örseleyici yaşantılarının ergenlikteki yakın ilişkilerde bireye etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 237-246.
- Dönmez, E. (2009). *Okul öncesi eğitimi öğretmenleri ve velilerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Elihoş, H., Deniz, Levent. ve Bilgin, H. (2022). Okul Öncesi Çocukların (36-72 Ay) Ebeveynlerinin Çocuk Cinsel İstismarı Hakkındaki Kaygılarının İncelenmesi. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 143-156.

- Erol, D. (2015). *Okulöncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin, çocuklardaki fiziksel istismar belirtilerine ilişkin farkındalıkları (Eskişehir il örneği)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi.
- Erol, D. (2007). *Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin, çocuklardaki fiziksel istismar belirtilerine ilişkin farkındalıkları (Eskişehir il örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Ergündüz, Z. Ş. (2010). *Çocuk Suçluluğunda Çocuk İstismarı Olgularının Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı.
- Erol, D. (2007). *Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çocuklardaki fiziksel istismar belirtilerine ilişkin farkındalıkları (Eskişehir il örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Fabrigar, L. R., Wegener, D. T., MacCallum, R. C., and Strahan, E. J. (1999). Evaluating the use of exploratory factor analysis in psychological research. *Psychological methods*, 4(3), 272.
- Finkelhor, D. (1994). The international epidemiology of child sexual abuse. *Child Abuse and Neglect*, 18, 409–417.
- Freeman, M. (1998). *The Sociology of Childhood and Children's Rights*, The International Journal of Children's Rights, Netherlands.
- Güliz, O. N. A. T., Hüsniye, D. İ. N. Ç., Günaydın, S. ve Uğurlu, F. (2016). Çocukluk döneminde yaşanan ihmal veya istismarın benlik saygısına etkisinin incelenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3(1), 9-15.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, 271.
- Gilbert, R., Widom, C. S., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E. and Janson, S. (2009). Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *The lancet*, 373(9657), 68-81.
- Haynes, S. N., Richard, D. C. S., and Kubany, E. S. (1995). Content validity in

psychological assessment: A functional approach to concepts and methods. *Psychological Assessment*, 7(3), 238-247.

Ho, R. (2014). Handbook of univariate and multivariate data analysis with IBM SPSS. Boca Raton: CRC Press

Göncü, A. (2007). *Play and development: Evolutionary, sociocultural, and functional perspectives* (Vol. 17). Taylor & Francis.

İnan, M. (2010). *2005-2009 yıllarında Kocaeli Adliyesi'nde görülen cinsel istismar konulu davalarda sanık ve mağdur çocukların sosyo demografik özellikleri ve suçun niteliği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Karataş, Z. (2018). Çocukların cinsel istismardan korunmasında çocuk adalet sisteminin önleyici fonksiyonu. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 136-147.

Kara, B., Biçer, Ü. ve Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2), 140-51.

Karaman Kepenekci, Y. ve Nayır, F. (2012). Çocukların ana babaları tarafından istismar ve ihmaline ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşü. *International Journal of Social Science*, 5(7), 437-455.

Karaçor, Ö. (2019). *Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi (Tarsus İlçesi Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

Karasu, F. ve Gül Bilgen, F. (2017). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışları. *Kilis 7 Aralık üniversitesi sosyal bilimler dergisi*, 7(13), 22-34.

Kanak, M. (2011). *0-10 yaş çocuk cinsel istismarının sanal medyadaki yansıması* (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kanak, M. (2015). Okul öncesi öğretmen adaylarının duygusal ihmal ve istismara yönelik bilgi ve farkındalıklarına destek eğitim programının etkisi. *Gazi Üniversitesi*.

Kara, B., Biçer, Ü. ve Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2), 140-51.

- Kara Doruk, S. (2012). *0-14 yaş çocuğu olan annelerin çocuklarına yönelik fiziksel ve duygusal istismar/ihmal durumu* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kara, Ö., Çalışkan, D. ve Suskan, E. (2014). Ankara ilinde görev yapan çocuk asistanları, uzmanları ve pratisyen doktorların çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi düzeyleri ve yaklaşımlarının karşılaştırılması. *Türk Pediatri Arşivi*, 49(1), 57-65.
- Karakoç, F. (2017). *Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya Kılıç, A. ve Tekin, H. H. (2019). Sosyal hizmet uzmanlarının korunmaya muhtaç çocuk birimlerinde ihmal ve istismar vakalarına verilen hizmetlerin niteliğine ilişkin görüşleri.
- Kaya, M. (2017). *Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinin ve çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi konusundaki görüşlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eastern Mediterranean University EMU-Doğu Akdeniz Üniversitesi
- Kaytez, N., Yücelyigit, S. ve Kadan, G. (2018). Çocuğa yönelik istismar ve çözüm önerileri. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(1), 18-24.
- Kaiser, H. F. (1970). *A second generation Little Jiffy*. *Psychometrika*, 35(4), 401-415.
- Kempe, C. H., Silverman, F. N., Steele, B. F., Droegemueller, W. and Silver, H. K. (1962). The battered-child syndrome. *Jama*, 181(1), 17-24.
- Kepenekci, Y. K. (2016) çocuk haklarına genel bir bakış.
- Kefeli, H. Y. ve Haktanır, G. T. D. (2016). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali davranışları ile kurum personelinin konuya ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri İlköğretim Anabilim Dalı.
- Kemer, D. ve İşler, A. (2021). Çocuk Cinsel İstismarını Önlemede Okul Temelli Cinsel İstismarı Önleme Programlarının Önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(3), 411-421.

- Kocaer, Ü. (2006). *Hekim ve hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik farkındalık düzeyleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi.
- Kobulsky, J. M., Dubowitz, H. and Xu, Y. (2020). The global challenge of the neglect of children. *Child Abuse & Neglect*, 110, 104296.
- Koçtürk, N. (2018). Çocuk ihmali ve istismarını önlemede okul çalışanlarının sorumlulukları. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 38-47.
- Kural, D. (2014). *Çocuk istismarı ve ihmeline yönelik dış hekimlerinin farkındalık düzeyleri* (Doctora dissertation, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Kuşlu, S. ve Bulut, A. (2021). Çocuk İstismarı ve İhmeline Yönelik Hemşirelerin Bilgi, Tutum ve Davranışları: Literatür Taraması. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 73-84.
- Kürklü, A. (2012). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik farkındalık düzeyleri* (Master's thesis, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28(4), 563-575.
- Masten, A. S. ve Monn, A. R. (2015). Child and family resilience: A call for integrated science, practice, and professional training. *Family Relations*, 64(1), 5-21.
- Mathews, B., Pacella, R., Dunne, M. P., Simunovic, M. and Marston, C. (2020). Improving measurement of child abuse and neglect: A systematic review and analysis of national prevalence studies. *PLoS one*, 15(1), e0227884.
- MEB. (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. MEB Basımevi.
- Messick, S. (1995). Validity of psychological assessment: Validation of inferences from persons' responses and performances as scientific inquiry into score meaning. *American Psychologist*, 50(9), 741-749.
- Mine, T. A. N. (1989). Çağlar boyunca çocukluk. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 22(1), 71-88.

- Nunnally, J. and Bernstein, I. (1994). *Psychometric Theory* 3rd edition (MacGraw-Hill, New York).
- Osan, F. (2009). *Çalışan çocukların istismarı: mobilya işkolu örneği* (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Ankara).
- Ovayolu, N., Uçan, Ö. ve Serindağ, S. (2007). Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 13-22.
- Öncü, E., Kurt, A., Esenay, F. ve Özer, F. (2012). Çalışan çocukların ailede istismarı. *Turkish Journal of Public Health*, 10(3), 128-140.
- Özer, G. (2014). *Ebeveynlerin çocuk cinsel istismarına dair bilinçleri, endişeleri ve aldıkları önlemler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul
- Özcan, G. ve Gülözer, K. (2017). Sınıf yönetimi ölçeğinin geliştirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(3), 1133-1146.
- Özyürek, A., Güney, A. ve Keser, H. A. T. İ. C. E. (2023). Babaların Okul Öncesi Çocuklarına Karşı İlgi ve İstismar Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 6(11), 20-32
- Öztürk, S. (2007). Çocuklarda duygusal istismar/Emotional abuse of children
- Özcan, G. (2023). Çocuk hakları ihlali ve çocuk istismarı açısından çocuk youtube kanalları. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 72-80.
- Özpolat, A. O. (2023). Çocuk ihmal ve istismarının politikalarla ilişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1), 141-153.
- Pekdoğan, S. (2017). İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu: Ölçek Geliştirme Çalışması. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (62), 173-185.
- Pekdoğan, S. (2016). Annelerin istismar potansiyellerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(2), 425-441.
- Pekdoğan, S. (2015). Karar verme becerileri eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının karar verme becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi*.

- Pekdoğan, S. ve Kanak, M. (2017). 4-6 yaş çocuğa sahip annelerin istismar düzeylerinin kadının çalışması ve algılanan cinsiyet rolleri ile olan ilişkisinin incelenmesi. *journal of international social research*, 10(48).
- Pelendecioğlu, B. ve Bulut, S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 49-62.
- Piaget, J. and Cook, M. (1952). *The origins of intelligence in children* (Vol. 8, No. 5, pp. 18-1952). New York: International Universities Press.
- Polit, D. F. and Beck, C. T. (2006). The content validity index: Are you sure you know what's being reported? Critique and recommendations. *Research in Nursing & Health*, 29(5), 489-497.
- Polat, O. (2018). Türkiye’de çocuk istismarı raporu-2. *Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Suç ve Şiddetle Mücadele, Uygulama ve Araştırma Merkezi & Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği*.
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
- Polat, O. (2008). Türkiye’de Çocuk Haklarının Durumu. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(2), 149-158.
- Polat, O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı*. Seçkin Yayıncılık.
- Prevent Child Abuse America. (2008). Understanding child maltreatment: An ecological and developmental perspective.
- Ramírez, C., Pinzón-Rondón, A. M., ve Botero, J. C. (2011). Contextual predictive factors of child sexual abuse: The role of parent-child interaction. *Child abuse & neglect*, 35(12), 1022-1031
- Sarıbaş, A. (2013). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarına yönelik farkındalıklarının belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Sarı, İ. (2010). *Emniyet örgütünde görevli anne-babaların fiziksel istismar potansiyellerinin belirlenmesi ve istismarla ilgili aile eğitim programının etkililiği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Shang, X. ve Katz, I. (2015). Awareness of child maltreatment among professionals in Shanghai. *Asian Social Work and Policy Review*, 9(3), 245-256.
- Süzan, F. (2023). *Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalıklarının incelenmesi* (Master's thesis, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Şahin, F. T. ve Kalburan, F. N. C. (2009). Aile Eğitim Programları ve Etkililiği: Dünyada Neler Uygulanıyor?. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 1-12.
- Şahin, F. (2002). Çocuk ihmali: Tanı ve tedavide hekimler için ipuçları. *Klinik Pediatri*, 1(3), 103-106.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde geçerlilik ve güvenilirlik*. Seçkin Matbaası.
- Tabachnick B. G. ve Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. (Fourth Edition). MA: Allyn & Bacon, Inc
- Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
- Tavşancıl, E. (2018). *Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi* (6. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Temel, F. (2013). *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları* (2. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Tekin, H. (2000). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (14. Baskı). Yargı Yayınevi.
- Türkkan, T. ve Odacı, H. (2018). Liseli ergenlerde çocukluk çağı örselenme yaşantılarının cinsiyet, gelir düzeyi ve ebeveyn eğitim durumuna göre incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(1), 71-89.
- Turgut M.F., (1977). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*. Nüve Matbaası.
- Turgut, M. F., Baykul, Y. ve Ölçekleme Teknikleri, Ö. S. Y. M. (1992). Yayınları.
- Thomas, R., ve Zimmer-Gembeck, M. J. (2011). Accumulating evidence for parent–child interaction therapy in the prevention of child maltreatment. *Child development*, 82(1), 177-192.

- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 76-80.
- Topçu, B. (2023). *Ters yüz edilmiş sınıf modelinin kullanımına yönelik bir ölçek geliştirme çalışması* (Master's thesis, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü). Basım, 2019.
- Tiet, Q. Q., Bird, H. R., Davies, M., Hoven, C., Cohen, P., Jensen, P. S. and Goodman, S. (1998). Adverse life events and resilience. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 37(11), 1191-1200.
- Uncu, F. (2013). *Elazığ ilinde görev yapan sağlık çalışanlarının çocuk ihmali ve istismarı konusunda farkındalık düzeyleri ve bu durumu etkileyen faktörler* (Doktora Tezi Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 109s, Elazığ).
- United Nations. General Assembly and Canada Human Rights Directorate. (1991). *Convention on the Rights of the Child*. Human Rights Directorate.
- Uslu, R.İ., Kapçı, E.G., Yıldırım, R. ve Öney, A.E. (2010). Sociodemographic characteristics of Turkish parents in relation to their recognition of emotional maltreatment. *Child Abuse and Neglect* 34, 345-353.
- UNICEF. (2010). Türkiye’de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/turkiyede-çocuk-istismari-ve-aile-içi-şiddet-araştırmasi-özet-raporu-2010> Erişim Tarihi 27.04. 2024
- Üstün Güllü, B. ve Erden, G. (2022). Cinsel İstismar Mağduru Çocuklarla Adli Görüşme ve Önemi.
- Ünal, H. B. (2017). *Ebeveyn çocuk ihmal ve istismarı farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi ve uygulanması* (Master's thesis, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Vygotsky, L. S. and Cole, M. (1978). *Mind in society: Development of higher psychological processes*. Harvard university press.
- World Health Organization. (2006). *Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence*. World Health Organization.
- World Health Organization. (2002). *The world health report 2002: reducing risks, promoting healthy life*. World Health Organization.

Yamaner, N. (2015). Çocuk İhmal ve İstismarı,

https://www.tavsiyeediyorum.com/makale_15120.htm Erişim tarihi:18.04.2024.

Yenibaş, R. ve Şirin, A. (2007). *Ailede çocuğun istismarı ve umutsuzluk*. Nobel.

Yelboğa, N. (2019). Çocuk hakları bağlamında cinsel istismarın incelenmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 3(2), 202-221

Yıldırım, I. (2019). Ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik bilgi, tutum ve farkındalık düzeyleri.

Yolcu, H. (2011). İstismara uğramış çocuğa eğitim ortamında yaklaşım: Rehber öğretmenin rolü. *Eğitim Bilim Toplum*, 7(25), 62-92.

Yüksel, H. ve Yüksel, M. (2014). Çocuk ihmali ve istismarı bağlamında Türkiye’de çocuk gelinler gerçeği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 1-24.

Yüzgüldü, M. A. ve Ülküer, N. (2023). Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Tutumları ile Çocuk İstismarı ve İhmali Hakkında Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ufuk Ötesi Bilim Dergisi*, 23(1), 1-21.

EKLER

EK 1. Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu

Değerli Veli,

Aşağıda bir takım ifadeler yer almaktadır. Lütfen bu ifadeleri dikkatlice okuyunuz. Uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği işaretleyiniz. Araştırmanın tutarlı olabilmesi için soruların tamamını cevaplamanız önemlidir. Katılım sağlayıp, bu araştırmaya destek verdiğiniz için teşekkür ederiz.

ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMAR FARKINDALIK ÖLÇEĞİ EBEVEYN FORMU

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Ebeveynler arasındaki şiddet, çocukların ihmal ve istismar edilmesine yol açar.					
2	Devlet, ihmal ve istismara maruz kalan çocukları koruma altına alır.					
3	İstismar durumlarına maruz kalan çocuklar çekingen olurlar.					
4	Ebeveynler gerektiğinde çocuklarını disiplin etme amacıyla çocukların canını acıtabilir. (Örn; saçını çekmek, tokat atmak vs.)					
5	Ebeveynler çocuklarının yaşadığı korku ve endişe durumlarını onları disiplin etme amacıyla kullanabilirler.					
6	Ebeveynler çeşitli isteklerini çocuklarına yaptırmak için onları terk etmekle korkutabilir. (Örn; “Yemeğini ye lütfen, yemezsen giderim.”)					
7	Ebeveynler çocuklarını fiziksel şiddete maruz bırakmakla tehdit edebilir.					
8	Ebeveynler çocuklarına kızgın olduklarında onları aşağılayacak sözler kullanabilirler.					
9	İstismarla başa çıkmak zorunda olan bir çocuk çoğu zaman mutlu olamaz.					
10	Bir çocuk istismar durumu ile karşı karşıya kalıyorsa, yaşadığı bu durumda kendisi hatalıdır.					
11	Daha önce ihmal edilmiş ya da ihmal edilmeye devam edilen çocuklar, daha çabuk istismara maruz kalırlar.					
12	Çocuğun fiziksel sorunlarının tedavi edilmemesi ihmaldir.					
13	Çocukların uygun olmayan görüntülerine bakmakta bir sakınca olmayabilir.					
14	Ebeveynlerin ekonomik şartlarının kötü olması, çocuklara karşı kayıtsız ve ilgisiz olmalarına neden olur.					
15	Ebeveynin alkol ya da ilaç bağımlısı olması çocuk ihmal ve istismarı açısından bir risktir.					

EK 2. Demografik Bilgi Formu**DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU**

Formu dolduran kişi: () Anne () Baba

1. Yaşınız

- () 20-25
- () 26-30
- () 31-35
- () 36-40
- () 41-45
- () 46 ve üstü

2. Eğitim Durumunuz

- () Okur-yazar
- () İlkokul mezunu
- () Ortaokul mezunu
- () Lise mezunu
- () Üniversite mezunu
- () Lisansüstü

3. Ailenizin Gelir Düzeyi

- () Düşük
- () Orta
- () Yüksek

4. İş durumunuz

- () Çalışıyorum
- () Çalışmıyorum
- () Emekliyim

5. Bakımından sorumlu olduğunuz kaç çocuğunuz var?

- () 1
- () 2
- () 3
- () 4+

6. Daha önce çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili bir eğitim aldınız mı?

- () Evet
- () Hayır

EK 3. Araştırma Uygulama İzin Yazısı



T.C.
BATMAN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü



Sayı : E-71214596-604.02-92993587
Konu : Araştırma Uygulama İzin Talebi
(Cahit BAYÇINAR)

26.12.2023

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi a) İnönü Üniversitesi Rektörlüğünün 22.12.2023 tarihli ve 386350 sayılı yazısı.
b) Milli Eğitim Bakanlığının 21.01.2020 tarihli ve 1563890 sayılı Araştırma Uygulama İzinleri 2020/2 Nolu Genelgesi.
c) Milli Eğitim Bakanlığının 31.08.2020 tarihli ve 11719784 sayılı Makam Onayı ile Değişiklik Yapılan 21.01.2020 tarihli ve 1563891 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Etkinlik İzinleri Yönergesi.

İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi **Cahit BAYÇINAR'ın "Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu: Ölçek Geliştirme ve Uygulanma Çalışması"** konulu anket-ölçek çalışmasını ilimiz İl Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı Resmi ve Özel Bağımsız Anaokul ve Anasınıflarında (3-6 yaş grubunda) bulunan öğrenci velilerine yönelik düzenlemek istediğine dair ilgi (a) yazı ve anket formu ilişikte sunulmuştur.

Söz konusu anket çalışmasını, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, taraf olunan uluslararası anlaşmalar ve sözleşmeler başta olmak üzere, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile yürürlükte olan tüm yasal düzenlemeler ve Türk Milli Eğitiminin genel ve özel amaçlarına uygun olacak şekilde, ilgi (b) ve (c) Genelge ve Yönerge doğrultusunda, denetimi okul idaresinde olmak üzere, okul faaliyetlerini aksatmadan ve gönüllülük esasına göre yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Abdurrahim KUSEN
İl Milli Eğitim Şube Müdürü

OLUR
Mahmut KURTARAN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Gap Mahallesi 2503 Sokak No:3 Merkez/BATMAN

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (488) 280 72 58

Bilgi için: Erkan ÇILGIN

E-Posta: arge72@meb.gov.tr

İnternet Adresi: www.batman.meb.gov.tr

Unvan : Şef
Faks: 4882807278

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakorgu.meb.gov.tr> adresinden 3eec-1dd0-3e0b-974b-6a12 kodu ile teyit edilebilir.

EK 4. Bilgilendirilmiş Onam Formu

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA ETİK KURULU BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı katılmanız rica edilen araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda “Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu: Ölçek Geliştirme ve Uygulaama Çalışması” başlıklı araştırma “Serpil PEKDOĞAN ve Cahit BAYÇINAR” tarafından gönüllü katılımcılarla yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya katılmama hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan çıkabilirsiniz. Bu formu onaylamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu: Ölçek Geliştirme ve Uygulama Çalışması

Araştırmanın Nedeni: İhmal ve istismar ile ilgili alan yazın incelendiğinde psikolojik, sosyolojik ve fizyolojik pek çok olumsuz sonuçları doğurabileceğine yönelik kanıtlar mevcuttur. Fakat ebeveynlerin ihmal ve istismar ile ilgili farkındalık düzeylerini inceleyen yeterli sayıda çalışmaya rastlanmamıştır.

Süresi:

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: Batman

Katılmam beklenen çalışmanın amacını, nedenini, katılmam gereken süreyi ve yeri ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak çalışma süresince üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar sözlü olarak araştırmacı tarafından yapıldı. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Islak imzası ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

Araştırmacının

Çalışmaya Katılım Onayı:

EK 5. Etik Kurulu Onayı

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu			
Oturum Tarihi : 30-11-2023		Oturum Sayısı : 15	
Karar Sayısı : 20			
Etik Açından Uygun			
Çalışma Adı		Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu: Ölçek Geliştirme ve Uygulanma Çalışması	
Araştırmacılar		Yüksek lisans Öğrencisi CAHİT BAYÇINAR (Yürütücü) Doç.Dr. SERPİL PEKDOĞAN (Danışman)	
Başkan			
		Prof.Dr. Hakan ÖZDEMİR	
Kurul Üyeleri			
Kullanıcı Mehmet YILMAZ		Prof.Dr. Yusuf BATAR	
Prof.Dr. Mehmet ÖNAL		Prof.Dr. Mehmet GÜNGÖR	
Prof.Dr. Süleyman ÇALDAK		Prof.Dr. Nesrin SİS	
Prof.Dr. Lutfiye ÖZDEMİR			

EK 6. Maddeler Arası Korelasyon Değerleri

Maddeler	Madd2	Madd3	Madd4	Madd5	Madd6	Madd7	Madd8	Madd9	Madd10	Madd11	Madd12	Madd13	Madd14	Madd15	Madd16	Madd17	Madd18	Madd19	Madd20	Madd21	Madd22	Madd23	Madd24	Madd25	Madd26	Madd27	Madd28	Madd29	Madd30	Madd31	Madd32	Madd33	Madd34	Madd35	Madd36	Madd37	Madd38	Madd39	Madd40	Madd41	Madd42	Madd43	Madd44	Madd45	Madd46	Madd47	Madd48	Madd49	
1	0,381759	0,068887	-0,1212	-0,0249	0,071913	-0,03574	-0,12204	0,052894	0,100477	0,074787	0,03051	0,090993	0,145151	0,081256	-0,05256	0,063925	0,145439	-0,15511	-0,16457	-0,13819	0,04378	-0,1512	-0,12019	-0,13111	0,022768	0,013312	-0,01082	-0,07563	0,104902	-0,15324	0,091877	0,05558	-0,00661	-0,06115	-0,13948	0,001006	-0,10484	-0,10128	-0,06801	0,153743	0,152439	0,016352	0,0417	-0,04184	-0,0415	0,047431	-0,02061	-0,08591	
0,381759	1	0,199955	-0,10688	0,100539	0,093277	0,011803	-0,039	0,097214	0,067558	0,073374	0,029621	0,157966	0,143643	0,015091	-0,00358	0,007048	0,117978	-0,02722	-0,08874	-0,05863	0,049006	-0,09655	-0,06779	-0,06161	-0,0026	0,03262	0,016695	-0,02475	0,119971	-0,04813	0,090558	0,063325	-0,06753	-0,07162	-0,10082	-0,03933	-0,13239	-0,11686	-0,06722	0,076971	0,118008	0,053272	-0,0349	-0,11668	-0,0641	0,072999	-0,03672	-0,04971	
0,068887	0,199955	1	0,090151	0,218321	0,290961	0,079463	0,074255	-0,01345	0,156421	0,226163	0,072514	0,11177	0,090947	0,024006	-0,00814	0,077936	0,034776	0,004398	0,068323	0,077292	0,026785	0,035391	0,02783	0,024305	0,014542	0,118241	0,094601	0,146721	0,060645	0,026745	0,024372	0,133684	0,001304	0,071871	-0,10209	0,062517	0,008916	-0,03581	-0,08972	-0,06474	-0,03545	0,144068	-0,04265	0,068787	0,054112	0,067599	0,122957	0,084094	
-0,1212	-0,10688	0,090151	1	0,136941	0,095754	0,246496	0,396439	-0,27801	0,009796	0,041732	0,087007	-0,06604	-0,06808	-0,02769	0,072962	-0,08736	-0,17771	0,195154	0,202341	0,207876	-0,05178	0,182054	0,156713	0,137951	-0,01918	0,035148	0,012594	0,149595	-0,05132	0,122869	-0,10339	-0,07442	0,126052	0,187762	0,065851	0,083485	0,151387	0,100227	0,098291	-0,14845	-0,14909	0,04292	0,11894	0,24748	0,200329	-0,01511	0,082096	0,144358	
-0,0249	0,100539	0,218321	0,136941	1	0,207328	0,016622	0,03122	0,037617	0,187097	0,270917	0,043365	0,119172	0,067086	0,032689	0,002877	0,113705	-0,02948	-0,10421	-0,00226	0,041608	-0,03671	-0,02337	0,030564	0,028927	-0,01715	0,087076	0,040722	0,118379	0,133026	0,02778	0,137516	0,058542	-0,01393	-0,03345	-0,0976	-0,02834	0,066021	-0,02271	0,031012	-0,03621	0,001479	0,022881	-0,03746	0,034113	0,064685	0,073888	0,062903	0,066204	
0,071913	0,099277	0,290961	0,095754	0,207328	1	0,138138	0,06392	-0,02556	0,082769	0,242363	0,132341	0,081709	0,134448	-0,01577	0,077661	0,058085	-0,01768	0,046616	0,059993	0,115271	0,018189	0,103354	0,132822	0,068782	-0,00578	0,144231	0,077292	0,17243	0,02915	0,074033	0,01941	0,108089	0,06021	0,107466	-0,03637	0,116564	0,047457	0,042791	0,012281	-0,04345	-0,08475	0,129228	-0,01654	0,082601	0,1163	0,044563	0,104025	0,063236	
-0,03574	0,011803	0,079463	0,246496	0,016622	0,138138	1	0,224016	-0,08567	-0,045	0,047757	0,144602	-0,00526	-0,04678	0,009863	0,174352	0,005382	-0,09314	0,154994	0,160394	0,165752	-0,00042	0,060413	0,187303	0,092911	0,047245	0,004203	0,065411	0,067952	-0,04512	0,165092	-0,09771	-0,087	0,072565	0,158204	0,101391	0,122284	0,141597	0,098965	0,162597	-0,12575	-0,0998	0,021913	0,088	0,130445	0,166435	-0,02972	0,121378	0,13379	
-0,12024	-0,039	0,074255	0,396439	0,03122	0,06392	0,224016	1	-0,26629	0,170108	-0,04155	0,087297	0,008146	0,028195	0,010919	0,067035	0,007579	-0,19808	0,270419	0,267873	0,319867	-0,0514	0,245419	0,262943	0,304158	-0,04415	0,050112	0,090979	0,066297	-0,0185	0,258721	-0,03341	-0,12828	0,174077	0,221714	0,154313	0,092019	0,193767	0,138809	0,150974	-0,05958	-0,19023	0,048429	0,119294	0,316209	0,208532	-0,00585	0,178596	0,234984	
0,092894	0,097214	-0,01345	-0,27801	0,037617	-0,02556	-0,08567	-0,26629	1	-0,00621	0,157664	0,052257	0,02441	0,015071	0,046225	0,03197	0,061947	0,302782	-0,26672	-0,09092	-0,26045	0,149311	-0,21983	-0,09953	-0,16674	0,11891	-0,03568	0,09286	-0,03308	0,20849	-0,23937	0,123935	0,056648	-0,03301	-0,06071	-0,00445	-0,01109	-0,10976	0,04592	-0,10405	0,20711	0,158213	-0,08913	-0,02412	-0,15445	-0,08278	0,115341	-0,03724	-0,06851	
0,100477	0,067558	0,156421	0,089796	0,187097	0,082769	-0,045	0,170108	-0,00621	1	0,187327	0,15592	0,010237	0,054002	0,071109	0,048492	0,088156	-0,07445	0,050521	0,031908	0,055766	-0,08375	0,104092	0,11416	0,038545	-0,08784	0,193052	0,085224	0,177778	0,062435	0,090429	0,006275	0,068239	-0,09499	0,082687	0,095987	-0,10662	-0,00225	-0,04078	0,037345	0,117886	-0,03375	0,128005	-0,05047	0,116808	0,016921	0,03287	0,145452	0,115902	
0,074787	0,073374	0,226163	0,041732	0,270917	0,242363	0,047757	-0,04155	0,157664	0,187327	1	0,194517	0,197285	0,184825	0,10835	0,066267	0,265302	0,142664	-0,10053	-0,0109	-0,06014	0,173456	-0,05414	-0,01474	-0,00598	0,128004	0,189833	0,015454	0,197157	0,188002	-0,05421	0,117222	0,299135	0,059654	-0,02166	-0,03495	0,123503	-0,00161	-0,05842	0,017486	0,133952	0,093682	0,105572	-0,00571	0,0523791	0,091391	0,142132	0,173157	0,004657	
0,03051	0,029621	0,072514	0,087007	0,043365	0,132341	0,144602	0,087297	0,052527	0,052527	0,15592	0,194517	1	0,090966	0,228523	0,200002	0,285358	0,145374	0,048857	0,065428	0,105687	0,128203	0,025864	0,059122	0,094785	0,09968	0,04317	0,263781	0,159858	0,17814	0,073968	0,099816	-0,02169	0,153597	0,031004	0,274464	0,06922	0,13773	0,060134	0,085549	0,137056	0,110536	0,094834	0,213975	0,063485	0,040546	0,112991	0,082763	0,147489	0,056174
0,099903	0,157966	0,11177	-0,06604	0,119172	0,081709	-0,00526	0,008146	0,02441	0,010237	0,197285	0,090966	1	0,34133	0,237849	0,057267	0,266456	0,175203	-0,03186	-0,01464	-0,03398	0,182103	-0,00217	-0,0031	-0,01519	0,187939	0,106916	0,042917	0,074857	0,147316	-0,07751	0,269029	0,184797	0,013491	0,005639	-0,04754	0,012638	0,097978	-0,06914	0,021386	0,18844	0,125191	0,113937	0,010559	0,030158	0,08721	0,143719	-0,0014	-0,00612	
0,014561	0,143643	0,090947	-0,06808	0,067066	0,138448	-0,04678	0,028195	0,015071	0,054002	0,184825	0,228523	0,34133	1	0,243536	0,067451	0,212501	0,230044	0,010997	0,046527	-0,00226	0,134798	0,015033	0,019464	0,008573	0,147411	0,235211	0,070974	0,105128	0,226944	-0,07288	0,074541	0,230734	0,117783	0,053825	0,052176	0,184654	0,07437	0,048172	0,041072	0,221122	0,219363	0,144228	0,080938	-0,02275	0,052059	0,188054	0,047253	-0,01924	
0,082125	0,015091	0,024006	-0,02769	0,032699	-0,05177	0,009863	0,010919	0,046225	0,071109	0,10835	0,200002	0,237849	0,234356	1	0,108236	0,167329	0,243828	0,009229	-0,07316	-0,08066	0,130128	-0,03424	-0,08198	-0,07394	0,085844	0,096799	0,039238	-0,02434	0,198047	-0,08017	0,145136	0,093615	-0,02229	0,031211	-0,05585	0,049408	-0,02482	-0,02092	-0,05515	0,126961	0,161715	0,111302	0,087629	0,006515	-0,02822	0,189042	0,004292	-0,02492	
-0,0526	-0,00358	-0,00814	0,072962	0,002877	0,077661	0,174352	0,067035	0,03197	0,048492	0,066267	0,285358	0,057267	0,067451	0,109236	1	0,138337	0,032769	0,066666	0,059244	0,071337	0,054945	0,058577	0,066093	0,058978	0,055143	0,179092	0,147445	0,153944	0,044284	0,167118	0,043332	0,053764	0,141817	0,152926	0,149918	0,081469	0,050993	0,063778	0,103994	0,067121	0,07653	0,075623	0,03929	0,090948	0,158288	0,032163	-0,0106	0,019825	
0,063925	0,00748	-0,07796	-0,08773	0,113705	0,095805	0,005382	0,007579	0,061947	0,088156	0,265302	0,145374	0,266456	0,221501	0,167329	0,138337	1	0,207533	-0,11748	-0,11161	-0,05443	0,111509	-0,04145	0,002249	-0,00529	0,109697	0,099751	0,056577	0,121175	0,093407	-0,03009	0,054885	0,184071	-0,01763	-0,00661	-0,01097	0,030498	-0,02846	-0,07721	-0,00597	0,234689	0,21163	0,072731	0,04661	0,048809	0,050853	0,105175	0,087161	-0,01758	
0,145439	0,119798	0,034776	-0,07768	-0,09314	-0,19808	0,302782	-0,17445	0,145364	0,048857	0,175203	0,230044	0,243828	0,032769	0,207533	1	-0,00073	-0,08938	-0,38656	0,234026	-0,15145	-0,20365	-0,42287	0,167423	0,009396	0,136888	-0,07784	0,370499	0,073019	0,196989	0,081856	-0,10432	-0,09953	0,107955	-0,16014	-0,08768	-0,25716	0,218894	0,460793	0,146665	0,068031	-0,25405	-0,13073	0,269566	0,079484	-0,10346	-0,10346			
-0,15511	-0,02722	0,004398	0,195154	-0,10421	0,046616	0,154994	0,270419	-0,26672	0,050521	-0,10053	0,065428	-0,03186	0,018997	0,090929	0,066666	-0,11748	-0,06073	1	0,397993	0,141583	0,018422	0,050375	0,141493	0,205466	-0,11709	0,092842	0,048049	0,077337	-0,05912	0,259399	-0,05485	-0,03972	0,121556	0,206936	0,112972	0,088624	0,129553	0,134906	0,12467	-0,17089	-0,14005	0,064336	0,139449	0,266007	0,146989	-0,0064	0,152929	0,174828	
-0,16457	-0,08874	0,068323	0,02341	-0,00226	0,059993	0,160934	0,267873	-0,09092	0,031908	-0,0109	0,105697	-0,																																					